SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE

Setatamente sa kharikhulamo ya Setšhaba (SKS)

Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo

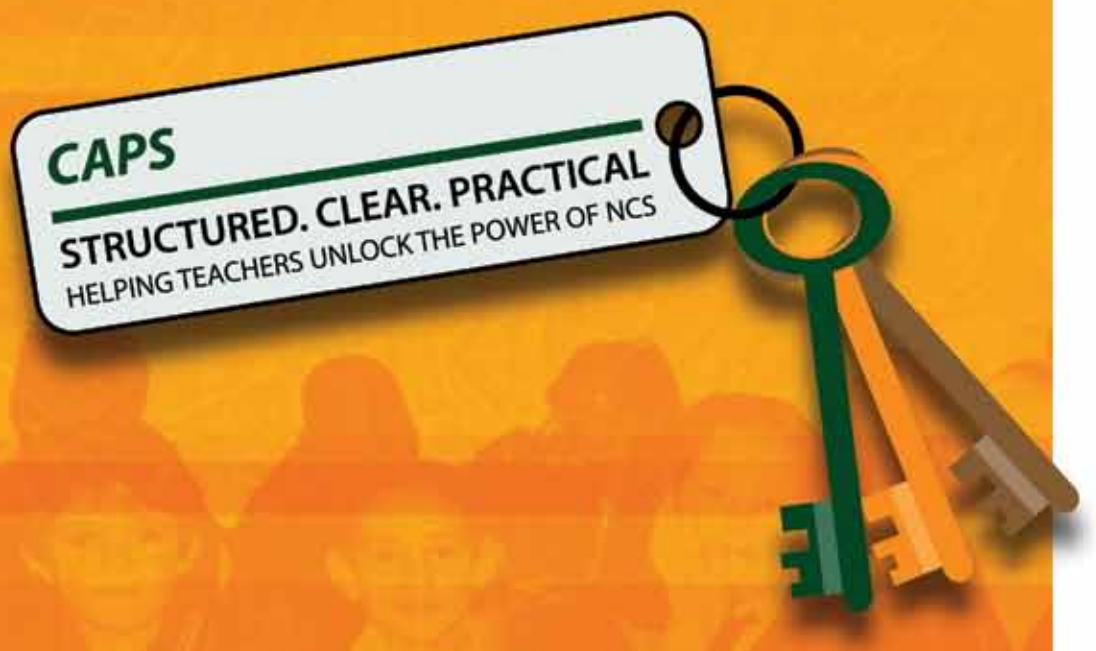

Kgato ya Thuto le Tlhahlo tše di Tšwetšwago Pele Mephato ya 10-12

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENANEOTHUTO LE KELO

MEPHATO YA 10-12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE

DISCLAIMER

In view of the stringent time requirements encountered by the Department of Basic Education to effect the necessary editorial changes and layout to the Curriculum and Assessment Policy Statements and the supplementary policy documents, possible errors may occur in the said documents placed on the official departmental websites.

There may also be vernacular inconsistencies in the language documents at Home-, First and Second Additional Language levels which have been translated in the various African Languages. Please note that the content of the documents translated and versioned in the African Languages are correct as they are based on the English generic language documents at all three language levels to be implemented in all four school phases.

If any editorial, layout or vernacular inconsistencies are detected, the user is kindly requested to bring this to the attention of the Department of Basic Education.

E-mail: capslangcomments@dbe.gov.za or fax (012) 328 9828

Department of Basic Education

222 Struben Street
Private Bag X895
Pretoria 0001
South Africa
Tel: +27 12 357 3000
Fax: +27 12 323 0601

120 Plein Street Private Bag X9023
Cape Town 8000
South Africa
Tel: +27 21 465 1701
Fax: +27 21 461 8110
Website: http://www.education.gov.za

© 2011 Department of Basic Education

ISBN: 978-1-4315-0547-0

Design and Layout by: Ndabase Printing Solution

Printed by: Government Printing Works

FOREWORD BY THE MINISTER

Our national curriculum is the culmination of our efforts over a period of seventeen years to transform the curriculum bequeathed to us by apartheid. From the start of democracy we have built our curriculum on the values that inspired our Constitution (Act 108 of 1996). The Preamble to the Constitution states that the aims of the Constitution are to:

- heal the divisions of the past and establish a society based on democratic values, social justice and fundamental human rights;
- improve the quality of life of all citizens and free the potential of each person;
- lay the foundations for a democratic and open society in which government is based on the will of the people and every citizen is equally protected by law; and
- build a united and democratic South Africa able to take its rightful place as a sovereign state in the family of nations.

Education and the curriculum have an important role to play in realising these aims.

In 1997 we introduced outcomes-based education to overcome the curricular divisions of the past, but the experience of implementation prompted a review in 2000. This led to the first curriculum revision: the *Revised National Curriculum Statement Grades R-9* and the *National Curriculum Statement Grades 10-12* **(2002).**

Ongoing implementation challenges resulted in another review in 2009 and we revised the *Revised National Curriculum Statement* (2002) to produce this document.

From 2012 the two 2002 curricula, for *Grades R-9* and *Grades 10-12* respectively, are combined in a single document and will simply be known as the *National Curriculum Statement Grades R-12.* **The** *National Curriculum Statement for Grades R-12* builds on the previous curriculum but also updates it and aims to provide clearer specification of what is to be taught and learnt on a term-by-term basis.

The *National Curriculum Statement Grades R-12* accordingly replaces the Subject Statements, Learning Programme Guidelines and Subject Assessment Guidelines with the

(a) Curriculum and Assessment Policy Statements (CAPS) for all approved subjects listed in this document;

(b) *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12*; and

(c) *National Protocol for Assessment Grades R-12.*

MRS ANGIE MOTSHEKGA, MP
MINISTER OF BASIC EDUCATION

DITENG

KAROLO YA 1: MATSENO GO SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENANEOTHUTO LE KELO 3

1.1 Boithekgo/Bokamorago 3

1.2 Kakaretšo 3

1.3 Maikemišetšokakaretšo a Lenaneothuto la Afrika Borwa 4

1.4 Kabo ya nako 6

1.4.1 Sehlopha sa Motheo 6

1.4.2 Sehlopha sa Gare 6

1.4.3 Sehlopha sa Godimo 7

1.4.4 Mephato ya 10-12 7

KAROLO YA 2: MATSENYAGAE A MALEME 8

2.1 Maleme go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo 8

2.2 Maikemišetšothwii a go ithuta Maleme 9

2.3 Kakaretšo ya lenaneothuto la leleme 10

2.4 Go ruta Lelemetlaleletšo la Pele 11

2.5 Mekgwa ya go ruta polelo 16

2.6 Kabo ya nako go lenaneothuto 18

2.7 Dinyakwa tša go ruta Lelemetlaleletšo la Pele bjalo ka thuto 19

KAROLO YA 3: DITENG LE DIPEAKANYO TŠA GO RUTA MABOKGONI A LELEME 20

3.1 Go theeletša le Go bolela 20

3.2 Go bala le Go bogela 30

3.3 Go ngwala le Go hlagiša 38

3.4 Dibopego le melao ya tšhomišo ya Polelo - lenaneo la tšhupetšo 51

3.5. Dipeakanyo tša go ruta 53

3.5.1 Peakanyo ya go ruta Mphato wa 10 57

3.5.2 Peakanyo ya go ruta Mphato wa 11 66

3.5.3 Peakanyo ya go ruta Mphato wa 12 77

KAROLO YA 4: KELO GO LELEMETLALELETŠO LA PELE 88

4.**1 Matseno 88**

4.2 Kelo yeo e sego ya semmušo goba ya tšatši ka tšatši 88

4.3 Kelo ya semmušo 88

4.4 Lenaneo la Kelo 92

4.4.1 Kakaretšo ya dinyakwa 92

4.4.2 Ditlhahlobo 96

4.5 Go rekhota le go bega 98

4.6 Tekanyetšo ya kelo 99

4.6.1 Kelo ya semmušo (KTS) 99

4.6.2 Mešomo ya kelo ya bomolomo/orale 99

4.7 Kakaretšo 100

TLHALOŠONTŠU 101

KAROLO YA 1: MATSENO GO SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENANEOTHUTO LE KELO

1.1 Boithekgo

Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba Mephato ya R-12 *(SKS)* se laetša pholisi ya lenaneothuto le kelo dikolong.

Go kaonafatša phethagatšo, Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba se ile sa fetošwa, gomme diphetogo tšeo di tla phethagatšwa ka Pherekgong 2012. Tokomane e tee ya botlalo ya Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo, e hlametšwe thuto ye nngwe le ye nngwe go tšea sebaka sa Ditatamente tša Thuto, Ditšhupatsela tša Lenaneo la go ithuta le Ditšhupatsela tša Kelo ya Thuto ka go Mephato ya R-12.

1.2 Kakaretšo

(a) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya *R-12 (January 2012)* se emela setatamente sa pholisi ya go ithuta le go ruta dikolong tša Afrika Borwa gomme se hlamilwe ka tše di latelago:

(i) Ditatamente tša Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo tša thuto ye nngwe le ye nngwe ye e dumeletšwego;

(ii) Tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement sa Mephato ya R-12* le

(iii) Tokomane ya pholisi, *National Protocol for Assessment Grades R-12 (January 2012).*

(b) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 (January 2012) se tšea sebaka sa ditatamente tše pedi tša Kharikhulamo ya Setšhaba tšeo di šomišwago ga bjale, e lego:*

(i) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba se se Boeleditšwego sa Mephato ya R-9, Government Gazette No. 23406 of* 31 May 2002*,* le

(ii) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba Mephato ya 10-12, Government Gazettes, No. 25545 of 6 October 2003* and *No. 27594* of 17 May 2005

(c) Ditatamente tša lenaneothuto la setšhaba tše di akantšwego go temanatlaleletšo (b) (i) le (ii), di hlangwa ke ditokomane tša pholisi tše di latelago, tšeo di tla forohlwago ka tatelano ke Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 (January 2012) mo lebakeng la 2012-2014:

(i) Lekala la go ithuta/Ditatamente tša Thuto, Ditšhupatsela tša Lenaneo la go ithuta le Ditšhupatsela tša Kelo ya Thuto tša Mephato ya R-9 le Mephato ya 10-12;

(ii) Tokomane ya pholisi, *National Policy on assessment and qualifications for schools in the General Education and Training Band,* ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Notice No. 124* go *Government Gazette No. 29626* of 12 February 2007;

(iii) Tokomane ya pholisi, the *National Senior Certificate: A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF)*, ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Gazette No. 27819* of 20 July 2005;

(iv) Tokomane ya Pholisi, Phetošo ya tokomane ya pholisi, *National Senior Certificate*: *A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF),* mabapi le barutwana ba ditlhoko tše di kgethegilego, tše di phatlaladitšwego ka go *Government Gazette, No.29466* of 11 December 2006, e akareditšwe ka gare ga tokomane ya pholisi, pholisi ya Setšhaba ye e bolelago ka lenaneo le dinyakwa tša tlhatlošo tša Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12; le

(v) Tokomane ya Pholisi, Phetošo ya tokomane ya pholisi, *National Senior Certificate*: *A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF),* mabapi le *the National Protocol for Assessment (Mephato ya R-12)*, ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Notice No.1267 go Government Gazette No. 29467* of 11 December 2006.

(d) Tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R -12,* le dikarolo tša Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo bjalo ka ge di lemogwa ka Dikgaolong tša 2, 3 le 4 tša tokomane ye, di bopa ditlwaelo le maemo a godimo a *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba ya Mephato ya R-12;* Ka fao, mabapi le *karolo ya 6A ya South African Schools Act, 1996 (Act No. 84 of 1996,)* e tla hlamela Tona ya Kgoro ya Thuto ya Motheo, motheo go laetša bonyane bja dipoelo le maemo, gammogo le ditshepetšo le ditsela tša go ela bokgoni bja morutwana tše di tla swanelago dikolo tša mmušo le tša go ikema ka botšona.

1.3 Maikemišetšokakaretšo a Lenaneothuto la Afrika Borwa

(a) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12* se fa tlhalošo ya tsebo, mabokgoni le meetlo yeo e swanetšego go rutwa mo dikolong tša Afrika Borwa. Lenaneothuto le, le ikemišeditše go netefatša go re barutwana ba humana le go šomiša tsebo le mabokgoni ka tsela yeo e kwešišegago mo maphelong a bona. Ka go realo, lenaneothuto le hlatloša tsebo ka dikamano tša tikologo ya selegae, mola le šeditše kamego ya ditaelo tša boditšhaba.

(b) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se ikemišeditše go tšweletša merero ya:

- ya hlama barutwana, go sa šetšwe maemo a ekonomi malapeng a gabobona, morafe, bong, go itekanela mmeleng goba bokgoni, ka tsebo, mabokgoni le meetlo ya go tšweletša boitshepo le go tšea karolo ga maleba mo setšhabeng bjalo ka badudi ba naga ye e lokologilego;
- go bula menyako ya thuto ya maemo a godimo;
- go kgonagatša diphetogo tša barutwana go tšwa go dihlongwa tša thuto go ya go lefase la mešomo; le
- go fa bengmešomo profaele ye e lekanego ya bokgoni bja morutwana.

(c) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se theilwe godimo ga metheo ye e latelago:

- Phetošo ya leago: go netefatša gore go se lekalekane ga maemo a thuto ya maloba go a lokišwa, le gore makala ka moka a badudi a hwetša dibaka tša go lekana tša go ithuta;
- Go ithuta ka mafolofolo le ka tsinkelo: go hlohleletša go ithuta ka mafolofolo le ka tsinkelo, go phala go re ba ithuta ka go swara ka hlogo le go se tsinkele dinnete tše di filwego;
- Tsebo ya maemo a godimo le mabokgoni a maemo a godimo: tsebo le mabokgoni a bonyane bja go lekanela ao a swanetšego go fihlelelwa mphatong wo mongwe le wo mongwe, a laeditšwe le go thewa godimo, maemo a phihlelelo dithutong ka moka;

- Kgatelopele: diteng le dikamano tša mphato wo mongwe le wo mongwe di laetša kgatelopele go tloga go tše bonolo go ya go tša go raragana;
- Ditokelo tša botho, boakaretši, toka ya tikologo le leago: go tsentšha metheo le ditlwaetšo tša toka ya leago le ya tikologo le ditokelo tša botho bjalo ka ge di hlalošitšwe ka go Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa. Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se šetša ditaba tša go fapana go swana le bodiidi, go se lekalekane, morafe, bong, leleme, bogolo, go se itekanele le mabaka a mangwe;
- Go bona mohola wa dithulaganyo tša tsebo ya setšo: go amogela le go dumela gore naga ye e na le histori ye e humilego le bohwa tšeo e lego diabi tše bohlokwa kgodišong ya meetlo ye e tšwelelago go molaotheo; le
- Kamogelego, boleng le bokgoni: go aba thuto ye e bapetšegago le ya dinaga tše dingwe, go ya ka boleng, bophara le botebo.

(d) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se ikemišeditše go tšweletša barutwana ba go kgona go:

- lemoga le go rarolla mathata le go tšea diphetho ka go nagana ka tsinkelo le boitlhamelo bjo bo tseneletšego;
- šoma ka bokgwari ba le noši gammogo le ba bangwe bjalo ka maloko a sehlopha;
- rulaganya le go kgona go itaola mešongwaneng ya bona ka maikarabelo le ka bokgwari;
- kgoboketša, sekaseka, rulaganya le go lekola tshedimošo ka tsinkelo;
- kgokagana ka bokgwari le ba bangwe ka go diriša diswantšho tša go bonwa, dikai le/goba mabokgoni a polelo mo mekgweng ya go fapafapana;
- diriša saense le theknolotši ka bokgwari le ka tsinkelo ba bontšha maikarabelo mabapi le tikologo le maphelo a ba bangwe; le
- laetša kwešišo ya lefase bjalo ka sehlaga sa dithulaganyo tša go nyalelana ka go lemoga gore dikamano tša tharollo ya mathata ga di tšwelele di le ka botšona fela.

(e) Boakaretši bo swanetše go ba kgwekgwe ya thulaganyo, peakanyo le go ruta ga sekolo se sengwe le se sengwe. Se se ka phethagala ge fela barutiši ba na le kwešišo ya maleba ya go lemoga le go fediša mapheko a go ithuta, le go beakanyetša go se swane.

Senotlelo go laola boakaretši ke go netefatša gore mapheko a a lemogwa le go elwa šedi ke mafapa a thekgo kamoka a maleba tikologong ya sekolo; go akaretša barutiši, Dihlopha tša Thekgo tša Selete, Dihlopha tša thekgo ya Dihlongwa; batswadi le Dikolo tše di Kgethegilego bjalo ka Disenthara tša Methopo. Go fediša mapheko a go ithuta ka phapošing, barutiši ba swanetše go šomiša mekgwanakgwana ye e fapanego ya mananeothuto bjalo ka yeo e akareditšwego ka go Department of Basic Education's Guidelines for inclusive Teaching and Learning (2010).

1.4 Kabo ya Nako

1.4.1 Sehlopha sa Motheo

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Motheo ke ye e latelago:

THUTO	MPHATO WA R (DIIRI)	MEPHATO YA 1-2 (DIIRI)	MPHATO WA 3 (DIIRI)
Leleme la Gae	10	7/8	7/8
Lelemetlaleletšo la Pele		2/3	3/4
Mmetse	7	7	7
Mabokgoni a Bophelo	**6**	**6**	**7**
• Tsebo ya go Thoma	(1)	(1)	(2)
• Bokgabo bja Boitlhamelo	(2)	(2)	(2)
• Thutatšhidullammele	(2)	(2)	(2)
• Thutaphelo	(1)	(1)	(1)
PALOMOKA	**23**	**23**	**25**

(b) Taetšo ya nako ya go ruta ya Mephato ya R, 1 le 2 ke diiri tše 23, go Mphato wa 3 ke diiri tše 25.

(c) Nako ye e abetšwego thuto ya Maleme go Mephato ya R-2 ke diiri tše 10 mola Mphato wa 3 o abetšwe diiri tše 11. Leleme la Gae le abetšwe bontši bja diiri tše 8 le bonyane bja diiri tše 7, mola Lelemetlaleletšo le abetšwe bonyane bja diiri tše 2 le bontši bja diiri tše 3 go Mephato ya 1-2. Go Mphato wa 3 le bontši bja diiri tše 8 le bonyane bja diiri tše 7 bo abetšwe Leleme la Gae gomme bonyane bja diiri tše 3 bontši bja diiri tše 4 bo abetšwe Lelemetlaleletšo la Pele.

(d) Go thuto ya Mabokgoni a Bophelo, Tsebo ya go Thoma e abetšwe iri ye 1 ka go Mephato ya R - 2 le diiri tše 2 go ya le ka fao go laeditšwego ka diiri ka mašakaneng go Mphato wa 3.

1.4.2 Sehlopha sa Gare

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Gare ke ye e latelago:

THUTO	DIIRI
Leleme la Gae	6
Lelemetlaleletšo la Pele	5
Mmetse	6
Saense le Theknolotši	3,5
Disaense tša Leago	3
Mabokgoni a Bophelo	4
• Bokgabo bja Boitlhamelo	(1,5)
• Thutatšhidullammele	(1)
• Thutaphelo	(1,5)
PALOMOKA	**27,5**

1.4.3 Sehlopha sa Godimo

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Godimo ke ye e latelago:

THUTO	DIIRI
Leleme la Gae	5
Lelemetlaleletšo la Pele	4
Mmetse	4,5
Saense	3
Disaense tša Leago	3
Theknolotši	2
Disaense tša Ekonomi le Taolo	2
Tsebišo ya Bophelo	2
Bokgabo bja Boitlhamelo	2
PALOMOKA	**27,5**

1.4.4 Mephato ya 10-12

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Mephato ya 10-12 ke ye e latelago:

THUTO	KABO YA NAKO KA BEKE (DIIRI)
Leleme la Gae	**4.5**
Lelemetlaleletšo la Pele	**4.5**
Mmetse	**4.5**
Tsebišo ya Bophelo	**2**
Bonyane bja dithuto tše dingwe le tše dingwe tše tharo bjo bo kgethilwego go tšwa go **Sehlopha sa B** Semamatletšwa B, Dinkatlapana B1-B8 tša tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12*, go ya le ka tšweletšo ye e laeditšwego go temana ya 28 ya tokomane ya pholisi yeo.	**12 (diiri tše 3x4)**
PALOMOKA	**27,5**

Nako ye e abilwego ka beke e ka dirišetšwa fela bonyane dinyakwa tša dithuto tša SKS bjalo ka ge di laeditšwe ka godimo, gomme e ka no se šomišetšwe dithuto tše dingwe le tše dingwe tša tlaleletšo tšeo di okeditšwego go lenaneo la bonyane bja dithuto. Ge morutwana a rata go ingwadišetša dithuto tše dingwe, nako ya go ruta dithuto tšeo e swanetše go oketšwa..

KAROLO YA 2: MATSENYAGAE A MALEME

2.1 Maleme go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo

Leleme ke sedirišwa sa go hlohla monagano le kgokagano, mola Lelemetlaletšo la Pele e le leleme leo le ithutwago go tlaleletša Leleme la Gae la mong Gape ke tsela yeo ka yona batho ba abelanago setšo le botaki go kwešiša lefase le ba phelago go lona bokaone. Go ithuta go šomiša leleme ka bokgwari go kgontšha barutwana go nagana le go ikgobokeletša tsebo, go itlhaloša, go tšweletša maikutlo le dikgopolo, go dirišana le ba bangwe le go laola maphelo a bona mo lefaseng. Go fa barutwana diswantšho le dikgopolo tše di šišitšego le tša go tia tše maatla tše di ka dirago gore lefase la bona le be kaone go feta ka fao le lego ka gona. Polelo e kgona go hlama le go hlatholla phapano ya merafe le tswalano ya leago, gape ke ka polelo ge tlhamego e kgona go nolofatšwa, katološwa le go thumeletšwa.

Maemo a Leleme

Go ithuta leleme Mephatong ya 10-12 go akaretša maleme a semmušo a Afrika Borwa ka moka, e lego, Afrikaans, English, isiNdebele, isiXhosa, isiZulu, Sepedi, Sesotho, Setswana, Siswati, Tshivenda, Xitsonga - gammogo le Maleme ao a sego a semmušo . Maleme a, a ka rutwa magatong a go fapana.

Leleme la Gae ke leleme la mathomo leo barutwana ba ithutago lona pele. Le ge go le bjalo, dikolo tše dintši tša Afrika Borwa ga di rute maleme a gae a barutwana ba bangwe, di no ba le leleme le tee goba a mabedi ao a rutwago maemong a Leleme la Gae. Ka lebaka leo, maina a Leleme la Gae le Lelemetlaleletšo la Pele a hlaloša maemo a bokgoni ao leleme le rutwago ka ona, e sego leleme la letswele (Gae) goba leo le ithutilwego (go swana le malemetlaleletšo). Mo sebakeng sa merero ya pholisi ye, tšhupetšo ye nngwe le ye nngwe ya Leleme la Gae e swanetše go kwešišwa e šupa maemo e sego leleme ka bolona.

Maemo a Leleme la Gae a neela barutwana ka bokgoni bjo bo tseneletšego bja polelo bjo bo laetšago mabokgoni a kgokagano ya motheo, le ba bangwe ao a lego bohlokwa go tša leago le mabokgoni a thutokwešišo ao a ba thušago go ithuta go kgabaganya lenaneothuto. Mo maemong a a polelo, go gatelelwa go rutwa mabokgoni a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Maemo a a thuša barutwana ka dingwalo, bokgabo, le bokgoni bjo bo tla ba kgontšhago go hlama gape, go gopola le go matlafatša kwešišo ya bona ya lefase leo ba dulago go lona. Le ge go le bjalo, kgatelelo le kabo ya meputso ya go theeletša le go bolela go thoma Mphatong wa 7 go ya godimo e ka godimo ga ya go bala le go ngwala, ka gobane tsebotlhaka/litheresi ya barutwana e nyaka go godišwa ge ba dutše ba itokišetša dithuto tša go tšwela pele le tša godimo le lefase la mošomo.

Maemo a Lelemetlalelešo la Pele a gopolela gore ga se gore barutwana ba na le tsebo ya leleme leo ge ba fihla sekolong. Nepišo mo mengwageng ya mathomo ya sekolo e lebišišwe go tšwetšopele ya bokgoni bja barutwana bja go kwešiša le go bolela polelo-mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe. Mo Mephatong ya 2 le 3, barutwana ba thoma go aga tsebotlhaka / litheresi le mabokgoni a bona a go bala le go ngwala godimo ga motheo wa bomolomo/orale. Ba kgona gape go šomiša mabokgoni a bomolomo le a go bala le go ngwala ao ba šetšego ba ithutile ona ka Leleme la Gae la bona.

Mo go Sehlopha sa Gare le sa Godimo, barutwana ba tšwela pele go matlafatša mabokgoni a bona a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Ka lebaka leo, kgatelelo ye ntši e bewa mo go šomišweng ga Lelemetlaleletšo la Pele ka nepo ya go tšwetšapele bokgoni bja go gopola le go fahlela. Ba swaragana gape kudu le ditšweletšwa tša dingwalo gomme ba thoma go ba le tlhabollo ya bokgabo le bokgoni bja go ikgopolela ka Lelemetlaleletšo la bona.

Ka nako yeo barutwana ba fihla go Mphato wa 10, ba swanetše go ba le bokgoni bja go bolela Lelemetlaleletšo la Pele, go ya le ka mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe le mabokgoni a thutokwešišo ao a ba thušago go ithuta. Le ge go le bjalo, bonnete ke go re barutwana ba bantši go fihla gabjale ga ba kgone go kgokagana gabotse ka Lelemetlaleletšo la Pele. Tlhohlo go Mephato ya 10-12, ke go fa barutwana thekgo, le go ba fa lenaneothuto leo le ba kgontšhago go fihlelela maemo a a nyakegago a Mphato wa 12. Maemo a, a swanetše go ba ka tsela yeo barutwana ba ka kgonago go šomiša Lelemetlaleletšo la Pele la bona ka bokgoni bja maemo a godimo go ba lokišetša thuto ya go tšwela pele ya ka godimo goba lefase la mešomo.

2.2 Maikemišetšothwii a go ithuta Maleme

Go ithuta leleme go swanetše go kgontšha barutwana go:

- ba le mabokgoni a polelo ao a nyakegagogo kgokagana ka nepagalo le ka mokgwa wa maleba go šeditšwe baamogedi ba tshedimošo, morero le dikamano;
- šomiša lelemetlaleletšo la bona go ithuta thuto go kgabanya lenaneothuto;
- theeletša, bolela, bala/bogela le go ngwala/hlagiša polelo ka boitshepo le kgahlego. Mabokgoni le meetlo ye a bopa motheo wa go ithuta wa bophelo ka moka;
- hlatholla le go lokafatša, ka bomolomo le ka go ngwala, dikgopolo tša bona, tebelelo le maikutlo ka boitshepo gore ba tle ba kgone go ikemela le go nagana ka go fetleka;
- šomiša lelemetlaleletšo la bona le boikgopolelo bja bona go inyakolla le go fatišiša lefase le ba ikhwetšago ba le go lona. Se se tla ba thuša go hlatholla maitemogelo le tše ba di hweditšego ka ga lefase ge ba bolela le ge ba ngwala;
- šomiša lelemetlaleletšo la bona go hwetša le go laola tshedimošo ya go ithuta go kgabaganya lenaneothuto le go molokoloko wo o nabilego wa dikamano tše dingwe. Tsebotlhaka/litheresi ya tshedimošo ke bokgoni bja bohlokwa go ‘bomapimpana’ mme e bopa motheo wa go ithuta wa bophelo ka moka; le
- šomiša lelemetlaleletšo la bona bjalo ka setlabakelo sa go nagana ka tsinkelo le boitlhamelo; tšweletša dikakanyo tša bona le mehola mererong ya semorafe; go tsenelelano ka molokoloko wo o nabilego wa ditšweletšwe, go hlotla mahlakore, mehola le maatla a tswalano ao a tsupetšwego ka gare ga ditšweletšwa; le go bala setšweletšwa go ya ka merero ye e fapanego, bjalo ka boipshino, dinyakišišo le phetleko.

2.3. Kakaretšo ya lenaneothuto la leleme

Lenaneothuto le beakantšwe go ya ka mabokgoni le diteng tše di latelago:

Kakaretšo ya mabokgoni a polelo le diteng
Go theeletša le go bolela **Go theeletša** **Magato a go theeletša:** • Pele ga go theeletša: mekgwanakgwana ya go lokišetša barutwana go theeletša, mohlala, go tsošološa tsebo ya morago ye ba nago le yona, go akanya, go dula ba fahlogile ba itokišitše ka sebele • Ka nako ya go theeletša: o Go theeleletša kwešišo le tshedimošo ya go ikgetha o Go theeleletša go sekaseka ka tsinkelo le tekolo o Go theeleletša tsenelelano/kgokagano le ba bangwe o Go theeleletša kgahlego • Ka morago ga go theeletša**:** araba dipotšišo, swayaswaya dinoutse, šomiša tshedimošo (mohlala, phara sešupo go se-thalwa), akaretša, tšea sephetho le go dira dithumo go ya ka dintlha tše di filwego, lekola, araba ka tsinkelo **Go bolela** • **Magato a go bolela**: • Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya dikgopolo le tshedimošo • Go itlwaetša le go hlagiša: go laetša temogo ya baamogedi ba tshedimošo, morero le kamano; a šomiša dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ka nepagalo; hlagišo ye botse, a šomiša dithekniki tša maleba tša go bolela le tša go se bolele go swana le diswantšho/dithalwa **Diponagalo le melao ya ditšweletšwa tša kgokagano ya bomolomo/orale** • Polelo ye e sego ya semmušo le mošomo ka sehlopha: kahlaahlo, poledišano, mošomo wa sehlopha, go balela godimo ga go se itokišetšwe • Polelo ya semmušo le go hlagiša: polelo ya go itokišetšwa, polelo ya go se itokišetšwe, go balela godimo le dipotšišotherišano • Ngangišano le ntlhatebelelo: kahlaahlo ya phanele, ngangišano • Go bolelela merero/dikamano ya go ikgetha: go fa ditšhupetšo, go tsebiša seboledi, go fa mantšu a ditebogo **Mehlala ya mebolelwana ye e šomišwago poledišanong ya Sepedi** **Go bala le Go bogela** **Magato a go bala:** • Pele ga go bala**:** mekgwanakgwana ya go lokišetša barutwana go bala, mohlala, go tsošološa tsebo ya morago ye ba nago le yona, go akanya, le go sekima dihlogo • Ka nako ya go bala: go balwa ga setšweletšwa sa go thekgwa ke dipotšišo tša morutiši; kgodišo ya mekgwanakgwana, mohlala, go tšea sephetho/dithumo go ya ka dintlha tše di filwego; nepišo go kgetho ya mantšu, tšhomišo ya polelo, tshwantšhokgopolo, bj.bj. • Ka morago ga go bala: go hlatholla setšweletšwa ka botlalo ka go šomiša mekgwanakgwana ya go swana le go tlemagan-ya, go akaretša, go bapetša le go fapantšha, go tšea sephetho go ya ka dintlha tše di filwego, go lekola, go dira dithumo, go tšweletša dikakanyo, bj.bj. **Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tša dingwalo/dipuku le tše e sego tša dingwalo/dipuku.** **Katološo ya go bala le go bogela ka go ikemela**

Go ngwala le go hlagiša

Magato a go ngwala

- Go beakanya/Pele ga go ngwala- go sekaseka sebopego le diponagalo tša polelo tša mohuta wa setšweletšwa
- Go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla, go hlagiša

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ka nako ya magato a go ngwala

Mehuta ya ditšweletšwa - dibopego le diponagalo tša polelo

- Thutokwešišo: pego ya tshedimošo, ditshepedišo, tlhalošo, hlohleletšo/ngangišano, kgadimo/kahlaahlo/poledišano, tsh-wayotshwayo
- Boitlhamelo: kanegelo, tlhaloši
- Mong/ kgokagano le ba bangwe: pukutšatši/ jenale, lengwalo la mong, go bolela gape ga mong, taletšo, tša bophelo bja mohu
- Tša kgwebo: lengwalo la kgwebo, phamfolete, boitsebišophelo, go tlatša difomo, lenaneothero, metsotso, lephephetsebiši, papatšo

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo ya polelo di rutwa go dikamano tša mabokgoni a ka godimo le bjalo ka seripa sa lenaneo la tšwetšo pele la peakanyo ya polelo. Se se swanetše go akaretša kgetho ya mantšu, mopeleto, tlhamego ya mafoko, maswaodikga, go ngwala ditemana, poeletšo ya dibopego tša thutapolelo tše di rutilwego mo mephatong ya pejana, le tsebišo ya dibopego tša polelo tše diswa (Lebelela lenaneo la kgakollo)

2.4 Go ruta Lelemetlaleletšo la Pele

Go ithuta lelemetlaleletšo gabotse, bana ba swanetše go tlwaetšwa go le šomiša leboelela ka mo go kgonegago. Barutiši ba swanetše go netefatša gore bana ba theeletša le go bala Lelemetlaleletšo go mabaka a mantši ka go latelana. Ba hloka dibaka tša go theeletša lelemetlaleletšo ba le theeleletša tshedimošo le kwešišo (mohlala, ditaba) le boipshino (mohlala, kanegelo goba koša). Sa bohlokwa gape ke gore ba nyaka dibaka tša go bala le go bogela tshedimošo ya Lelelemetlaleletšo (mohlala, tlhalošo le sethwalwa se se tšweletšago, go hwetša tshedimošo (mohlala, tlhalošo le sethalwa), go ipshina (kgatišobaka) le lerato la dingwalo (mohlala, sereto). Dinyakišišo di laetša gore tsela ye botse ya go tšwetša tlotlontšu ye e nabilego pele ke ya go bala ka go tsenelela. Le ge go le bjalo, go bohlokwa gore ditšweletšwa tša bomolomo, tša go ngwalwa le tša go bonwa di be maemong ao a swanetšego morutwana. Ge ditšweletšwa di le bothata kudu, barutwana ba tla nolega mooko gomme ba ka se ithute selo. Karolo ye bohlokwa ya morutiši wa leleme ke go nyalantšha maemo a setšweletšwa le maemo a morutwana. Go kgabaganya Mephato ya 10-12, barutwana ba swanetše go theeletša le go bala ka tšwetšo pele ditšweletšwa tše di nago le ditlhohlo.

Barutwana ba swanetše go šomiša Lelemetlaleletšo la bona gantši go mabaka a a fapanego. Ba nyaka dibaka tša go bolela Lelemetlaleletšo go kgokagano le ba bangwe (mohlala, ka poledišano), go tšwetšapele boitlhamelo bja bona (mohlala, go diragatša sereto, go bapala karolo bj.bj.), go godiša mabokgoni a thutokwešišo (mohlala, go tšea karolo ka go dingangišano) le go beakanyetša lefelo la mošomo (mohlala, go tšea karolo go dipotšišotherišano). Se bohlokwa gape go Mephato ya 10-12, barutwana ba nyaka dibaka tša go ngwalela mabaka a kgokagano le ba bangwe (mohlala, lengwalo), go tšwetšapele bokgoni bja go ikgopolela (mohlala, kanegelo), go tšwetšapele mabokgoni a thutokwešišo (mohlala, taodišo ya ngangišano) le go beakanyetša lefase la mošomo (mohlala, go ngwala lengwalo la kgopelo le go ngwala boitsebišophelo bja maleba). Barutwana ba swanetše go kwešiša mabaka ao ba a ngwalelago le go tšwetša pele kwešišo ya baamogedi ba tshedimošo. Go kgabaganya Mephato ya 10-12, barutwana ba swanetše go ngwala ka go tšwetša pele dingwalo tša ditlhohlo tše dintši. Go bohlokwa gore barutwana ba fiwe dipoelo tša bona tša go ngwala ka nako, gore ba kgone go tseba gore ba kaonafatša kae le gona bjang. Karolo ya bohlokwa ya morutiši ke go tšweletša pego ya dipoelo tša maemo a godimo, tšeo e lego motheo wa kelo.

Barutiši ba swanetše go godiša mekgwanakgwana ya go bala le ya go ngwala ya barutwana, gore ba kgone go ba babadi le bangwadi ba go ikemela ba bophelo ka moka. Mohlala, ba ka ruta bana go sekima le go sekena; ba ka botšiša dipotšišo tše di godiša mabokgoni a bana a go bala a peakanyo ya godimo; ba ka ruta barutwana magato a go ngwala; ba ka ruta temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo; ba ka neelana ka dipoelo tše di thušago barutwana go ba le tsebo ya bokgoni le bofokodi bja bona le kwešišo ya gore ba gatela pele bjang.

Barutwana ba swanetše go tseba metheo ya polelo: thutapolelo, tlotlontšu, mopeleto, le maswaodikga. Ka kakaretšo, barutiši ba tla šogana le mahlakore ao a polelo ka go kamano. Mohlala, ba ka dira gore barutwana ba lemoge sebopego le diponagalo tša tlhalošo (e ngwadilwe ka lebjale; go ka šomišwa tirwa; makopanyi a go swana le 'ka go re' le 'bjale' a ka šomišwa). Le ge go le bjalo, go na le sebaka sa go ruta thwii/ka ponagalo metheo, mohlala, ge barutwana ba dira diphošo kgafetšakgafetša ka mo lehlakoreng le le itšeng la thutapolelo, go tla ba bohlokwa go ruta se thwii le go fa barutwana sebaka sa go itlwaetša se. Go bohlokwa go gopola gore karolo ya go ruta thutapolelo ke go thekga tšhomišo ye e nepagetšego ya polelo, le gore ga e na mohola ge e rutwa bjalo ka melao yeo e sa amantšhwago.

Ge barutiši ba beakanya dithutišo tša dibeke tše pedi, ba swanetše go logagantšha mabokgoni a polelo, mmogo le metheo ya polelo. Ba swanetše go kgetha mohuta wa setšweletšwa le sererwa se se kgahlago barutwana; Go ithuta go ka fihlelelwa ge bana ba ka hlohloletšwa. Mohlala, sererwa goba taodišo ya ngangišano e ka ba 'Na thuto e swanetše go ba mahala?' Barutiši ba ka tsebiša sererwa ka go theeletša le/goba go bala, ba godiša tsebo ya polelo le tlotlontšu ye e nepagetšego ya go bolela. Mohlala, barutwana ba ka bala diathikele tše di hlagišago dikgopolo tša go fapana ka ga 'thuto ya mahala',gomme ba ka kgona go ngangišana ka seo. Ge barutwana ba tlwaetše polelo ye e swanetšego sererwa se, ba ka dira mošomo wa go ngwala, go swana le taodišo ya ngangišano. Se se ka tšweletša dibaka tše di oketšegilego tša go šoma ka polelo. Barutiši ba swanetše go neelana ka dipoelo go tshepetšo ka moka le mošomo wa kelo ya maleba mafelelong.

Go Mephato ya 10-12 go bohlokwa gore:

- go be le nepišo ye kgolo ya go bala le go ngwala;
- go be le thekgo ye e tšwetšago pele kgodišo ya tlotlontšu, go hlama ditemana le mafoko le thutapolelo;
- barutwana ba šome ka mehuta ya ditšweletšwa, gomme ditšweletšwa tše di swanetše go gola/oketšega ka bothata ge di šutha go tšwa go mphato go ya go wo mongwe;
- barutwana ba itokišeditše tšhomišo ya Lelemetlaleletšo la bona bjalo ka leleme la go ithuta le go ruta
- barutwana ba itokišeditše tlhahlobo ya mafelelong a Mphato wa 12 gabotse.

Go Theeletša le go bolela

Bokgoni bja go theeletša le go bolela gabotse bo bohlokwa go ditswalano tša kgokagano le ba bangwe le go ithuta ka katlego go kgabaganya lenaneothuto. Ka mošomongwana wo o nepišitšego go theeletša, barutiši ba swanetše go thuša barutwana go godiša mekgwanakgwana ye e tla ba kgontšhago go:

- kwešiša le go šomiša tshedimošo ye e hlagišitšwego ka bomolomo, mohlala, go theeletša le go bea maina go dithalwa;
- bega tshedimošo, mohlala, ka go ngwala dinoutse;
- tšea karolo ka bomolomo go kago ya tsebo, go rarolla mathata, le go hlagiša maikutlo le dikakanyo;

- kwešiša dikgopolo, dikakanyo, dikhuduego le go tšweletša bohlamo bja ba bangwe;
- mo go lego bohlokwa, go hlohla mahlakore a ba bangwe le go nyakolla ka tsela yeo mehola le ditswalano ka maatla di hlagišwago ka gona ka bomolomo.

Barutwana go Mephato ya 10-12 ba tla hlatloša mabokgoni a bona a bomolomo ao ba a hweditšego mephatong ya ka fase, gomme ba tla ba le boitshepo le boikarabelo bjo bo tseneletšego. Kwešišo ya bona ya seo se bonwago e le sa maleba e tla oketšega. Mo barutwana ba sa kgonego go tsenelelana le baboledi ba leleme, ba swanetše go itlwaetša mekgwa ya go fapana ya polelo ya semmušo le yeo e sego ya semmušo ka phapošing. Morutiši o tla swanela ke go godiša tlotlontšu le dibopego tša polelo tše di lego bohlokwa gore barutwana ba kgone go dira se. Go bolela e ka ba mothopo wa dipelaelo go baboledi ba Lelemetlaleletšo, ka fao tikologo ya phapoši e swanetše go fa barutwana thekgo. Direrwa tša maleba tše di kgahlišago di ka thuša go fediša go hloka boitshepo goba kgakanego. Mekgwa ya go ruta yeo e hlohleletšago bana go tšea karolo ka go botšiša le go araba dipotšišo, gomme kahlaahlo e tla thuša go dira gore barutwana ba lokologe go mešongwana le mešomo ya semmušo ya go bolela.

Lenaneo la go bolela/theeletša le swanetše go logagantšhwa le mabokgoni a mangwe. Barutwana ba swanetše go tlwaetšwa tlotlontšu ye mpsha, dibopego le mehuta ya dingwalo pele ba ka di tšweletša. Ba swanetše go theeletša le go bala ditšweletšwa tše di šupetšago dibopego le tlotlontšu yeo ba swanetšego go e šomiša ge ba bolela le go ngwala, gape ba nyaka dibaka tša go itlwaetša.

Go Mephato ya 10-12, barutiši ba swanetše go ruta go theeletša bjalo ka mošongwana wa dikgato tše tharo:

- **Pele ga go theeletša:** Go lokišetša barutwana go theeletša setšweletšwa sa bomolomo ka Lelemetlaleletšo la bona. Mohlala, morutiši a ka botšiša pele potšišo ya kakaretšo, ya go nepiša yeo barutwana ba swanetšego go e araba morago ga go theeletša setšweletšwa la mathomo.
- **Ka nako ya go theeletša:** Ke setlwaedi se se botse gore morutiši a bale (goba a bapale) setšweletšwa sa go theeletšwa ga mmalwa, a botšiša dipotšišo tša go fapana nako ye nngwe le ye nngwe. Go bohlokwa go šutha go dipotšišo tšeo di dirago gore barutwana ba kwešiše tlhalošo ya setšweletšwa ka kakaretšo, go ya go dipotšišo tše itšego tše di nyakago kwešišo ya setšweletšwa ka botlalo. Ka go dira se, morutiši o thuša barutwana go godiša mekgwanakgwana ya go theeletša.
- **Ka morago ga go theeletša:** Barutwana ba araba dipotšišo tše di okeditšwego, ba swayaswaya dinoutse, ba šomiša tshedimošo (mohlala, go fa sethalwa maina, go beakanya polelo), akaretša, ba tšea sephetho go ya ka dintlha tše di filwego le mafelelo, go lekola le go araba ka tsinkelo.

Go bolela go tšwelela ka tsela yeo e sego ya semmušo ka phapošing, mohlala, go mošomo wa sehlopha. Barutwana ba nyaka dibaka go itlwaetša dipoledišano tše e sego tša semmušo tšeo ba ka no se bego le tšona ka mo phapošing. Morutiši o swanetše go fa taelo go go bala le go hlagiša ga semmušo, mohlala, polelo ye e itokišeditšwego le yeo e sa itokišetšwago, go balela godimo, potšišotherišano, ngangišano, bj.bj. Gantši se se dirwa ka tshepetšo ya magato a mabedi;

- Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya dikgopolo le tshedimošo
- Go hlagiša: diragatša temogo ya baamogedi ba tshedimošo le dikamano; tšhomišo ya dibopego tša polelo le melao ye e nepagetšego; hlagišo ye botse; tšhomišo ya dithekniki tša polelo le tšeo e sego tša polelo ka nepagalo bj.bj.

Go bala le Go bogela

Barutwana go Mphato wa 10, ba swanetše go ba babadi ba ba ikemetšego ba go ba le boitshepo ka Lelemetlaleletšo la Pele la bona, ba ikgethelele dingwalo go ithabiša. Le ge go le bjalo, se se ka se be bjalo go barutwana ka moka. Ge ngwaga o thoma, go bohlokwa, go ela kwešišo ya barutwana ya go bala le go beakanya go ruta ka tshwanelo.

Go Mephato ya 10-12, barutiši ba swanetše go ruta go bala bjalo ka mošongwana wa dikgato tše tharo:

- **Pele ga go bala**: Go lokišetša barutwana go bala setšweletšwa ka Lelemetlaleletšo la bona. Mohlala, barutwana ba ka hlohleletšwa go dira dikakanyo ka ga setšweletšwa se se theilwego godimo ga hlogo. Se se tla matlafatša tsebo ya bona ya pele le go ba thuša go kwešiša setšweletšwa ge ba thoma go se bala.

- **Ka nako ya o bala**: Go akaretša go bala setšweletšwa ka tsenelelo. Barutwana ba tla araba dipotšišo ka ga tlhalošo ya setšweletšwa. Ba tla laelwa go lemoga ka tsela yeo kgetho ya mantšu, tšhomišo ya polelo, tshwantšhokgopolo, bj.bj. di amago tlhalošo ya setšweletšwa. Go tla lebelelwa gore ba šomiše mekgwanakgwana ya kwešišo go swana le go tšea sephetho go ya ka dintlha tše di filwego.

- **Ka morago ga go bala:** Mo legatong le barutwana ba lebelela le go lekola setšweletšwa ka botlalo. Ba tlemaganya (goba ba goga mmogo) dikgopolo mo setšweletšweng, akaretša dikgopolo, bapetša le go fapantšha mahlakore ao a fapanego a setšweletšwa, lekola setšweletšwa, tšea sephetho le go hlagiša dikakanyo tša bona. Go ka ba le mošomo ya go latelela go swana le mošongwana wa tlotlontšu wo o theilwego godimo ga setšweletšwa.

Ditšweletšwa tše di šomišwago go bala di ka šomišwa gape bjalo ka ditšhupetšo tša go ngwala. Mohlala, barutwana ba ka bala setšweletšwa sa go ahlaahla/poledišano ka sererwa, ‘ Bjala bo tliša masetlapelo mo mothong’ - Na bo swanetše go iletšwa?’ Ba ka bala setšweletšwa ba šomiša mokgwa wa dikgato tše tharo. Mo kgatong ya go bala, ba ka sekaseka sebopego le diponagalo tša polelo tša mohuta wa setšweletšwa. Mo go thutišo ya go ngwala, ba ka ngwala setšweletšwa sa bona sa go ahlaahla/poledišano ka sererwa se se fapanego.

Go lenaneothuto le go na le ditebanyo *tše tharo tša go fapana* tša go bala:

Sa pele, barutwana ba tla itlwaetša go balela kwešišo le ka tsenelelo dingwalo tše kopana, go tšea dinoutse, kakaretšo le temogo ya polelo ka tsinkelo. Dingwalo tše di tšwa go mehuta ya go fapafapana ya methopo ya go bonwa le ya go ngwalwa gomme di ka akaretša tšeo di ntšhitšwego go dipadi, dikanegelo le diathikele, dipapatšo, dikerafo, dikhathuni, diswantšho goba tshwantšhetšo dikgao. Go ditšweletšwa tša go ngwalwa, barutwana ba swanetše go itlwaetša le go šomiša mabokgoni a go sekima le go sekena le go bala ka tsenelelo. Tlhokomelo ya kgethego e ka fiwa diponagalo tša polelo tša ditšweletšwa tše go tšweletša thuto ya togaganyo ya polelo. Mohlala, ge kholomo ya go fa dikeletšo e kgethelwa go bala ka tsenelelo, diaethemo tša polelo ye e logagantšwego di ka ba mathuši (mohlala nka bj.bj).

Sa bobedi, barutwana ba tla ithuta dipuku tše di kgethilwego, tše di nepišitšwego go kgahlego le boleng bja setšo bja dingwalo go swana le direto, dipapadi, difilimi, dikanegelo le dikanegelokopana. Go ithuta dipuku tše di kgethilwego go dira gore barutwana ba tsenelele ka bohlamo ditšweletšwa tše bohlokwa tša bokgabo le setšo le kgahlego go utolla bonnete bja bona ka tsenelelo ye. Go ithuta dipuku tše di kgethilwego go tla tsebiša barutwana polelo ya go sepelelana le tikologo mareo a sethekniki ao a šomišwago go tshekatsheko ya dingwalo, mohlala, “thulaganyo” le “moanegwa” go dikanegelo goba “go tšeela kgole ka khamera” ya filimi. Polelo ya go sepelelana le tikologo e kgontšha barutwana go utolla kwešišo ya bona ya setšweletšwa ka botebo, gomme ga a ithutelwe go re a tsebje fela. Polelo ya go sepelelana le tikologo e swanetše go tswalana kudu le setšweletšwa seo se rutwago, mohlala, motho a ka kgetha kanegelo e sego sereto, go ahlaahla “thulaganyo”. Go Mephato ya 10-12 barutwana ba swanetše go ithuta

mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa tša dingwalo. Mohlala, morutiši a ka kgetha mehuta ya go fapana ya direto mo lebakeng la mengwaga ye mebedi (Mephato ya 10 le11), dikanegelokopana go tšwa dinageng tša go fapana, dikanegelo le dipapadi tša go tšwa go dinako tša go fapana goba difilimi ka barulaganyi ba go fapana. Ka go Mphato wa 12 barutwana ba tla ithuta dipuku tše di kgethilwego tša setšhaba.

Hlokomela: Mo Mephatong ya 10 le 11 thuto ya filimi e ka rutwa go oketša tsebo fela. Dikolo tšeo di tšeago kgetho ye, di swanetše go neelana ka theknolotši yeo e nyakegago go ruta filimi le setšweletšwa sa go kwewa le go bonwa.

Sa boraro, barutwana ba swanetše go tšea karolo go go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tše di fapanego tša go ngwalwa le tša go bonwa. Ba swanetše go tseba gore ba ka hwetša bjang phapoši, sekolo goba makgobapuku a setšhaba le difilimi le inthanete. Barutiši ba swanetše go hlahla barutwana ka go kgetha dingwalo tša maemo a maleba tšeo di kgahlišago le go fihlelelega. Go etela bokgobapuku, dihlopha tša go bala dipuku, makgobapuku a phapoši, dikgatišobaka tšeo di neetšwego goba tšeo di ngwadišitšwego le dikuranta ka phapošing go thekga lehlakore le la lenaneo la go bala.

Go ngwala le go hlagiša

Mo mathomong a ngwaga, go bohlokwa go lekola go ngwala ga barutwana. Barutiši ba ka hwetša gore ba swanetše go swayaswaya metheo ye mengwe ya go ngwala. mohlala, sebopego sa temana, sebopego sa lefoko le maswaodikga. Go ka ba bohlokwa go tšwela pele go fa barutwana tlhahlo le go ba tlwaetša ngwaga ka moka.

Legato la pele la go ruta koketšo ya go ngwala ke go kgetha mohuta wa setšweletšwa sa maleba. Barutiši ba swanetše go kgethela mephato yeo ba e rutago mehuta ya ditšweletšwa mo maemong a maleba a ditlhohlo. Mehuta ye mengwe ya ditšweletšwa e loketše go ngwalwa ga ditšweletšwa tše kopana, mohlala, lengwalo goba emeili. Mehuta ye mengwe ya ditšweletšwa, go swana le ditaodišo tša dikgopolo le tša ngangišano, ke tša maleba kudu ge go nyakega ditšweletšwa tše telele. Barutwana ba swanetše go ngwala mehuta ya ditšweletšwa ba di ngwalela mabaka a go fapana: tša thuto, tša boitlhamelo, kgokagano le batho ba bangwe le tša go tswalana le mošomo. Barutiši ba swanetše go netefatša gore ba akaretša mehuta ya ditšweletšwa tšeo di lego bohlokwa go thuto tše dingwe, mohlala, dipego tša tshedimošo, ditlhalošo, ditaodišo tša dikgopolo le tša ngangišano.

Barutiši ba swanetše go beakanya ka tsela yeo ba ka rutago mohuta wa ditšweletšwa wo ba o kgethilego. Se se tla akaretša magato a go swana le a a latelago:

- go tsebiša sererwa, mohlala, “O se ke wa šomiša diokobatši” go taodišo ya dikgopolo; se se tla akaretša go tsebiša tlotlontšu ye mpsha yeo e swanetšego sererwa le maemo;
- go lebelela mohlala wa taodišo ya dikgopolo ka sererwa se se fapanego le go sekaseka sebopego le diponagalo tša polelo;
- go ahlaahla morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano tšeo di laetšago setaele le retšistara;.
- go ahlaahla mokgwa wo morutiši le barutwana ba tla o šomišago go lekola taodišo ya dikgopolo;
- go abelana dikgopolo le go dira dinyakišišo ka sererwa - se ke sebaka se sengwe sa go godiša tlotlontšu
- go akanya taodišo le go hwetša dipoelo go tšwa go dithaka le/goba morutiši;
- go boeletša, go hlokola le go phošolla taodišo; go lekola le go phošolla thutapolelo, mopeleto le maswaodikga.

Gore barutwana ba ngwale gabotse, ba nyaka tsebo ya mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa, tlotlontšu yeo e nabilego, taolo ye botse ya thutapolelo ya Sepedi (Sesotho sa Leboa), mopeleto le maswaodikga; le kwešišo ka tsinkelo ya dipoelo tša kgonagalo tša mengwalo ya bona.

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mabokgoni a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala a ka se diragatšwe ntle le tsebo ya sebopego sa polelo le go itlwaetša go a šomiša. Barutwana ba nyaka tlotlontšu yeo e nabilego, yeo e lego ntlha ye bohlokwa ya go kgontšha motho go bolela gabotse ka lelemetlaleletšo. Tlotlontšu ye e nabilego e bohlokwa go mabokgoni ka moka a polelo, kudu go go bala le go ngwala. Tsela ye kaone ya go kaonafatša thutapolelo le go oketša tlotlontšu ya barutwana ke ya go bala kudu ka gare le ka ntle ga phapoši. Ka ge go laeditšwe ka godimo, barutiši ba swanetše go humana lefelo la go bala ka tsenelelo go lenaneo la Lelemetlaleletšo la Pele.

Thutapolelo le tlotlontšu le tšona di swanetše go rutwa, bobedi go kamano le mešongwana ka nepišo ye itšego go mahlakore a polelo. Di ka rutwa ka go kamano bjalo ka setho sa go bala dithutišo tša go bala tekatlhaologanyo, moo go nago le nepišo ye e tšeneletšego ya temana ye kopana. Tše dingwe tša dipotšišo tšeo morutiši a swanetšego go di botšiša di tla nepiša tšhomišo ya polelo go setšweletšwa. Se se fa morutiši le barutwana sebaka sa go nyakolla ka tsela yeo thutapolelo le polelo di šomišwago ka gona. Thutapolelo le tlotlontšu di ka rutwa go kamano ya go ngwala. Mohlala, ge phapoši e sekaseka mohuta wa setšweletšwa goba puku ye e balwago go itokišetša go ngwala, ba tla lebelela sebopego le diponagalo tša sona. Ge ba ahlaahla diponagalo, ba tla lebelela kgetho ya tlotlontšu le thutapolelo, ka mantšu a mangwe, retšistara yeo e šomišitšwego. Ge barutwana ba phošolla le go hlokola mongwalo wa bona, ba swanetše ba šomiše tsebo ya bona ya thutapolelo le tlotlontšu. Morutiši o swanetše go ba fa dipoelo gore a ba thuše go tshepetšo ye.

Go swanetše go be le mešongwana yeo e nepišitšego thutapolelo le tlotlontšu fela, bjalo ka karolo ya lenaneo la peakanyo gape le go araba diphošo tše di tlwaelegilego tše di lemogilwego ke morutiši. Thutapolelo e swanetše go rutwa ka maikemišetšo; tlhalošo le sebopego di swanetše go fiwa šedi. Mohlala, tirwa e šomišwa ge sedirwa se le bohlokwa kudu go feta sediri gomme o nyaka go se dira sererwa sa lefoko, goba ge mmapadi a sa tsebje, a se bohlokwa goba go se bohlokwa go mo laetša, mohlala, ‘Gauta e epilwe Gauteng’ goba ‘lebenkele le hutšwe maabane bošego. Maswaodikga a swanetše go rutwa ka go tswlantšhwa le sebopego sa lefoko.

Barutwana ba swanetše go hlohleletšwa go šomiša bobedi pukuntšu ya leleme le le tee le ya maleme a mabedi. Ba swanetše go hlohleletšwa go ngwala mantšu a maswa ao ba gahlanago nao ka pukung ya tlotlontšu le go swara ka hlogo mopeleto le tlhalošo ya ona. Poeletšo ya tlotlontšu le mopeleto ka sebopego sa meleko, dipotšišo tša go hlohla monagano bj.bj. e swanetše go ba gona ka mehla.

2.5 Mekgwa ya go ruta polelo

Mekgwa ya go ruta polelo ditokomaneng tše, e theilwe godimo ga ditšweletšwa, kgokaganyo, togaganyo le. mokgwa wa go šomiša magato.

Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa le **mokgwakgokagano wa go ruta polelo ka go e šomiša,** bobedi e laolwa ke tšhomišo le tšweletšo ya ka mehla ya ditšweletšwa.

Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa o ruta barutwana go ba le bokgoni, boitshepo le go bala ka tsinkelo, go ba bangwadi, babogedi le bahlami ba ditšweletšwa. Mokgwa wo o akaretša go theeletša, go bala, go bogela le go sekaseka ditšweletšwa gore ba kwešiše ka fao di tšweleditšwego ka gona le gore na mohola wa tšona ke ofe. Ka go tsenelela ditšweletšwa ka tsinkelo, barutwana ba godiša bokgoni bja bona bja go lekola ditšweletšwa. Ditšweletšwa tša makgonthe ke mothopo wa diteng le dikamano go mokgwa wa go ithuta polelo ka

mokgwa wa kgokagano, togaganyo ya thuto le go ruta maleme. **Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa** o akaretša le go tšweletša mehutahuta ya ditšweletšwa go merero ye itšego le baamogedi ba tshedimošo. Mokgwa wo o laolwa ke kwešišo ya gore na ditšweletšwa di hlamilwe bjang.

Mokgwa wa kgokagono wa go ruta polelo ka go e šomiša o šišinya gore ge morutwana a ithuta polelo, a tsebišwe le go utollelwa leleme leo a ithutago lona, a be le dibaka tše ntši tša go diriša goba go tšweletša leleme leo. Barutwana ba ithuta go bala ka go bala kudu le ka go ngwala kudu.

Mokgwa wa go šomiša magato o šomišwa ge barutwana ba bala le ge ba tšweletša ditšweletšwa tša bomolomo/orale le tša go ngwalwa. Barutwana ba kgatha tema go magato a go fapana a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Ba swanetše go nagana ka baamogedi ba tshedimošo le morero ka nako ya magato a. Se se tla ba kgontšha go kgokagana le go tšweletša dikgopolo tša bona ka mokgwa wa tlwaelo. Mohlala, go ruta go ngwala ga se go lebane le se se tlogo tšweletšwa fela, empa go lebane gape le magato a go ngwala. Ka nako ya magato a go ngwala barutwana ba rutwa go tšweletša dikgopolo, go nagana ka morero le baamogedi ba tshedimošo, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla mošomo wa bona le go hlagiša setšweletšwa sa mafelelo seo se bolelago dikgopolo tša bona.

Mekgwa ya go ruta dingwalo

Lebaka le legolo la go bala dingwalo ka phapošing ke go godiša temogo go barutwana ya tšhomišo ye e kgethegilego ya polelo ye e hlapilego, ya dingwalo, ya dika, dikai le mohola wa go teba go feta tše dingwe tše ba ka di balago. Mola ditšweletšwa tša dingwalo tše dintši e le tša boithabišo, kgahlego goba kutullo, bangwadi ba maikemišetšo ba hlama dipadi, dipapadi le direto ka gore ba na le dikgopolo, menagano le ditaba; metheo, ditumelo tšeo ba ratago go di abelana le babadi goba go ba utollela tšona. Tšhomišo ya bona ya polelo ka boikgopolelo ke mokgwa wo o tlaleleditšwego wa go utolla go tiišetša le go bonagatša dikgopolo tša bona.

Go ruta dingwalo ga go bonolo, fela ga go kgonagale go di ruta ntle le ditlhathollo tša nnete tšeo di gopodišitšwego ka botlalo, le ditshwayotshwayo tša barutwana ka bobona. Ge barutwana ba ka se fiwe sebaka sa go ithuta go kwešiša ditšweletšwa tša dingwalo ka bobona, gona ba tlo ba ba se ba ithute ka botlalo Barutiši ba swanetše go fela ba fokotša ditlhathollo tša bona tša ditšweletšwa tša dingwalo, gomme ba dumelele barutwana go tšea karolo kudu ka mo go kgonegago. Tlhathollo ga e na nnete goba maaka. E nepišitše go nyakišišo ya seo se ka bago le mohola go mmadi.

Ditsela tše kaone tša go ruta dingwalo di ka akaretša dintlha tše dingwe goba ka moka tša tše di latelago:

- Leka ka gohle go bala bontši bja ditšweletšwa ka phapošing ntle le go kgaotša gore o dire mošongwana wo mongwe. Se se seke sa feta dibeke tše pedi. Go bohlokwa gore barutwana ba tsebe gore go direga eng go maemo a motheo a puku. Go tšea nako ye telele o bala setšweletšwa, go ka hlola mathata a go kwešiša mothalokanego le thulaganyo. Diphapoši tše dingwe di ka bala ditšweletšwa ntle le thušo ya mohuta woo. Seo se swanetše go hlohleletšwa. *Theto* e swanetše go rutwa, e sego *direto*. Bala tše ntši ka mo go ka kgonagalago ka phapošing, gomme o netefatše gore barutwana le bona ba ngwala direto.

- Tlhathollo ya dingwalo gabotse ke mošomo wo o lebanego le diYunibesithi, gomme barutwana mephatong ye, ga se ba swanele go ithuta tlhathollo ye e tseneletšego. Le ge go le bjalo, morero wa go ruta dingwalo ke go bontšha barutwana ka fao leleme la bona la gae le ka šomišwago ka bokgoni le boleng, bohlale, kgopolo le talente. Se se ra gore go lebeledišiša ka moo setšweletšwa se hlamilwego, se jabeditšwego, e bile se beakantšwego go hlatholla le go gatelela seo se bolelwago. Mošomo wo bjalo o ka ama go hlahloba go ba gona goba go se be gona ga tshwantšhokgopolo; mohuta wa tshwantšhokgopolo wo mongwadi a o kgethilego le gore ke ka lebaka la eng a o kgethile; dibopego tša mafoko le ditemana, kalo ya direto, kgetho ya mantšu,

mereo ya go tšwela pele ya setšweletšwa, tšhomišo ya sekai, modumo le mmala fao go nyakegago. Bontši bja mošomo wo bo swanetše go thewa godimo ga tšhomišo ya setšweletšwa, fela tshekatsheko ya mothalo ka mothalo wa setšweletšwa sefe goba sefe e senya boleng bja bokgoni.

- Go ngwala ga boitlhamelo go swanetše go kgomantšhwa le serutwa se sengwe le se sengwe sa setšweletšwa sa dingwalo. Mešongwana ya go ngwalwa ye e nyakago kwešišo ye e tseneletšego ya setšweletšwa se se badilwego, e tla thuša go fihlelela maemo a go itlhamela kgahlego go barutwana. Dikahlaahlo tša ka phapošing di ka ba le mohola ge barutwana ka moka ba kgatha tema. Fela dikahlaahlo tša ka phapošing tše di lebišitšwego go mešongwana ya go ngwalwa, di šoma bjalo ka morero wo o kwešišegago gomme e hola bobedi bomolomo le go ngwala.

- Sa mafelelo, go bohlokwa go laetša gore dingwalo ga se di lebane fela le dikarabo tša nnete:. Setšweletšwa ka moka se bolela se sengwe, e sego diriparipana tša sona fela; go bala setšweletšwa gabotse go akaretša setšweletšwa ka moka go tlhathollo, boitlhamelo, bowena le ditlwaetšo tša dinyakišišo.

2.6 Kabo ya nako go lenaneothuto

Lenaneothuto la lelemetlaleletšo la pele le theilwe godimo ga ngwaga wa thuto wa dibeke tše 40 ka kabo ya diiri tše 4.5 ka beke. Leleme le rutwa ka leboo la dibeke tše pedi la diiri tše senyane (9). Tšhupadipaka e swanetše go fa sebaka sa dipakana tše pedi ka tatelano ka beke, gore ba kgone go fetša mešomo yeo e okeditšwego go swana le go ngwala.

Go leboo la dibeke tše pedi kabo ya nako ye e šišinywago go mabokgoni a a fapanego a polelo ke ye e latelago:

Mabokgoni	Kabo ya Nako go ya ka Leboo la Dibeke tše Pedi (Diiri)	%
Go theeletša le Go bolela	1	10
Go bala le Go bogela: Tekatlhaologanyo le Dingwalo	4	45
Go ngwala le go Hlagiša	3	35
Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo (di logaganywa le mabokgoni a mangwe a mane 4)	1	10

Nako ye e abetšwego go ruta/go ithuta ga tlwaelo go Mephato ya 10 le 11 ke dibeke tše 36. Dibeke tše 4 di beetšwe go ngwadiša tlhahlobo. Go Mphato wa 12 go na le dibeke tše 30 tša go ruta/go ithuta ga tlwaelo le dibeke tše 10 tša go ngwala tlhahlobo.

2.7 Dinyakwa tša go ruta Lelemetlaleletšo la Pele bjalo ka thuto

- Morutwana yo mongwe le yo mongwe o swanetše go ba le:

  (a) Pukukgakollo ya polelo ye e kgethilwego

  (b) Tše pedi (2) tše di latelago tša mehuta ya dingwalo/dipuku tše di kgethilwego:

Mohuta wa dingwalo/dipuku	Mephato ya 10-12
Padi	√
Dikanegelokopana	√
Papadi/terama/tiragatšo	√
Theto	√

  (c) Pukuntšu ye e neelanago gape ka tshedimošo le tlhahlo ya tšhomišo ya polelo; ge go kgonagala, barutwana ba swanetše go ba le pukuntšu ya maleme a mabedi (mohlala, Sepedi/English).

  (d) Methopo ya mediya: kgoboketšo ya dikuranta le dikgatišobaka.

  (e) Go fihlelela dipuku tša go bala ka phapošing, sekolong le/goba bokgobapuku bja setšhaba bja go bala ka tsenelelo.

- Morutiši o swanetše go ba le:

  (a) Pholisi ya Setatamente sa Lenaneothuto le Kelo

  (b) Language in Education Policy (LiEP)

  (c) Pukukgakollo ya polelo ya go šomišwa ke barutwana le dipukukgakollo tše dingwe tša go šoma bjalo ka methopo go tlaleletša setšweletšwa se se dumeletšwego.

  (d) Tše pedi (2) tša mehuta ya dingwalo/dipuku tše di kgethilwego tše di latelago:

Mohuta wa dingwalo/dipuku	Mephato ya 10-12
Padi	√
Dikanegelokopana	√
Papadi/terama/tiragatšo	√
Theto	√

  (e) Dipukuntšu, bobedi tša go šomiša leleme le tee le maleme a mabedi, le pukuntšu ya thesorase

  (f) Pukukgakollo ya polelo ya go tlaleletša

  (g) Methopo ya mediya: Mehuta ya dikuranta tša go fapana, dikgatišobaka, le maphephetsebiši

  (h) Go fihlelela dipuku tša go bala ka phapošing, sekolong le/goba bokgobapuku bja setšhaba bja go bala ka tsenelelo.

KAROLO YA 3: DITENG LE DIPEAKANYO TŠA GO RUTA MABOKGONI A LELEME

Karolo ye e arotšwe ka diripa tše PEDI, Kakaretšo ya Mabokgoni, Diteng le Mekgwanakgwana ka go lenaneothuto la Maleme le Dipeakanyo tša go Ruta.

3.1 GO THEELETŠA LE GO BOLELA

Mabokgoni a Go theeletša le Go bolela a a fapana fela a šomišana mmogo. Mabokgoni a, bobedi bja ona a šomišwa ka phapošing ka go se kgaotšwe ka tsela yeo e sego ya semmušo, ka ge barutwana ba amogela le go ahlaahla tshedimošo. Mehuta ye e kgethegilego ya Go theeletša le Go bolela ga semmušo, mohlala, ngangišano, e nyaka ditaelo tše di nepišitšwego**.** Go theeletša le Go bolela ga semmušo le go go sego ga semmušo go logagantšwe le go bala, go ngwala le go itlwaetša polelo, gomme go bolela go ka fa setšweletšwa sa go ngwalwa sebopego sa bomolomo/orale (mohlala, Go bala ka go hlaboša lentšu).

GO THEELETŠA

Go ruta go theeletša gantši go tla akaretša go šoma ka dielemente tša magato a go theeletša. Wo ke mošongwana wa magato a mararo ao a bontšhago mekgwanakgwana ya go ikemela ya go theeletša le go hlatholla polelo le mehuta ye mengwe ya dibopego tša go theeletšwa. Ga se magato ka moka a tshepetšo ya go theeletšwa ao a tla šomišwago mo tiragalong ye nngwe le ye nngwe. Mohlala, ge barutwana ba theeleditše tlhalošo ye e rekhotilwego, ba tla swanelwa ke go dira mošongwana wa pele ga go theeletša woo o ba phafošago gore go na le tlhokego ya go bala ka maikemišetšo a go nepiša go theeletša gomme se se tla ba thuša go dira nyalantšho le maitemogelo a bona. Mešongwana ya nako ya go theeletša e tla ba thuša go gopola dintlha ka botlalo le go lekola molaetša. Legato la ka morago ***ga go theeletša*** le dira gore barutwana ba fe dikarabo mabapi le se ba se kwelego dikahlaahlong.

Mešongwana ya go itlwaetša ya tekatlhaologanyo ya go theeletšwa le kelo e fa dibaka tša go ruta barutwana go theeletša.

Magato a go theeletša

Pele ga go theeletša ke matsenyagae a barutwana go maemo a go theeletša. Legato le le tsošološa tsebo yeo barutwana ba nago nayo ka ga sererwa, gomme la ba lokišetša go theeletša.

- Tsošološa tsebo ye ba nago le yona pele ga go theeletša
- Akanya go re e ka ba setšweletšwa se bolela ka eng go tšwa go hlogo
- Swaragana le tlotlontšu ye nngwe le ye nngwe ye bohlokwa yeo barutwana ba sego ba e tlwaela.
- Morutiši a ka hlama potšišo ya go amana le pele ga go bala a nepiša šedi goba tlhokomelo ya barutwana
- Barutwana ba dule ba fahlogile ba itokišitše ka sebele, mohlala, ba be le phensele le puku yeo ba tla ngwalelago dinoutse go yona.

Ka nako ya go theeletša barutwana ba theeleletša merero ye e fapanego:

(Hlokomela gore ke tlwaetšo ye botse gore barutwana ba theeletše setšweletšwa makga a mmalwa, ba nepiša lehlakore le le fapanego nako le nako.)

Go theeletša tshedimošo ya go ikgetha

- Nyakišiša tlhalošo - lemoga dikgopolokgolo le dikgopolotlaleletšo
- Lekola leboelela kwešišo ya molaetša ka go dira dikgokagano, go dira le go kgonthišiša dikakanyo, go dira dithumo ka dintlha tše di filwego, go lekola, le go gopodišiša
- Dira dinoutse tša go kwešišega; ka go ngwala kakaretšo, mmepe, hlopha, notla, anega gape, o hlaloše seo se boletšwego
- Lemoga hlagišo ya seboledi ya tšhomišo ya polelo ya mmele, le dithuši tše dingwe tša go bonwa

Go theeletša go sekaseka ka tsinkelo le tekolo

- Laetša phapano gare ga dintlha le dikakanyo
- Hlatholla le go lekola segalo sa molaetša
- Lemoga le go hlatholla polelo ye e šomišitšwego ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša
- Araba setšweletšwa ka tsinkelo

Go theeletša tsenelelano/kgokagano le ba bangwe

- Šomiša melao ya go šielana mo poledišanong goba mo mošomong wa sehlopha
- Botšiša dipotšišo go swarelela kgokagano
- Iphetolele go polelo, polelo ya dika, kopantšhomahlo le polelo ya mmele
- Laetša kgahlego le šedi ka mokgwa wa maleba ka go šomiša sefahlego, leemo le tirišo ya ditho tša mmele, bj.bj
- Diriša melao ye e nepagetšego ya go laetša botho le go hlompha ba bangwe

Go theeletša kgahlego

- Araba mo maemong a kgokagano
- Šomiša melao ya go šielana mo poledišanong
- Botšiša dipotšišo go swarelela poledišano
- Iphetolela go polelo, polelo ya dika tša mmele, kopantšhomahlo le polelo ya mmele
- Laetša kwešišo ya tswalano gare ga polelo le setšo ka go bontšha tlhompho ya setšo le melao ye e swanelegilego
- Iphetolela go boleng bja bokgabo bja setšweletšwa sa bomolomo, mohlala, mošito, lebelo, mohola wa modumo, tshwantšhokgopolo, polelo ya dika tše di nyalanago le setšweletšwa

Ka morago ga go theeletša, latišiša maitemogelo a go theeletša. Barutwana ba

- araba dipotšišo;
- swayaswaya dinoutse;
- akaretša;
- fetišetša tshedimošo go tšwa go bomolomo go ya go mokgwa wa go ngwalwa, mohlala, ba šomiša tshedimošo go šupetša sethalwa;
- tlemaganya tshedimošo ye mpsha le yeo ba šetšego ba e tseba;
- dira dithumo; lekola; fa kakanyo ya gagwe; araba ka tsinkelo.

GO BOLELA

Go ruta go bolela go swanetše go hlokomela mehutahuta ye e nabilego ya maemo a go bolela a semmušo le ao a sego a semmušo, go tšwa go poledišano ya ka mehla go ya go ngangišano le tlhagišo ya semmušo ya tše di nyakišitšwego. Go bolela gabotse, ka thelelo, ka kgohlagano, ka boitshepo le ka nepagalo go swanetše go ba maikemišetšo a go ruta go bolela.

Magato a go bolela

Tshepetšo ya go bolela a bopilwe ka magato a a latelago:

- Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya
- Go itlwaetša le go hlagiša

Polelo ye e sego ya semmušo le mošomo wa sehlopha

lebelela “Diponagalo le melao ya kgokagano ya bomolomo/orale” ka fase

Polelo ya semmušo le go hlagiša

Magato a tshepetšo ya polelo ya semmušo gantši a akaretša 1) Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya le 2) go itlwaetša le go hlagiša. Mekgwa ya go itlwaetša le go hlagiša ga semmušo go akaretša go fetolelwa ga ditšweletšwa go tša go ngwalwa.

Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya

Barutwana ba swanetše go laetša mabokgoni a go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya go kgona go tlhagiša ka bomolomo. Ba

- šomiša methopo le dipukukgakollo go hwetša tshedimošo le go kgetha tshedimošo;
- dira dinoutse le dikakaretšo go tšwa methopong ya maleba ye e fapanego;
- akaretša dintlha tša mehutahuta le mehlala go ya ka dinyakwa tša mošomo;
- šomiša matseno le mafelelo ka bokgwari, mohlala, ka go diriša ditsopolwa tša dingwalo, methopokgakollo ya semolao, dianektote;

- godiša dikgopolo le ngangišano: beakanya dintlha, mehlala, bj.bj. ka tatelano;
- efa mehuta ya bohlatse bjo bo nepagetšego, mohlala, dipalopalo, bopaki, mabaka a go ikgetha;
- šomiša didirišwa, dithuši tša go theeletšwa le/goba tša go bonwa go hlatloša nepagalo ya tlhagišo ya maleba.

Go itlwaetša le Go hlagiša

Barutwana ba laetša mabokgoni a go itlwaetša le a go hlagiša ka bomolomo. Ba

- Šomiša mekgwa ya maleba ya go bolela le batho (hlokomela ka tsela yeo ba bitšwago ka gona go ya ka maemo a bona)
- Laetša temogo ya baamogedi ba tshedimošo: makgethepolelo, poeletšo, go khutša
- Laetša temogo ya maemo: polelo ya semmušo le ye e sego ya semmušo goba polelo ya sethaka Tšweletša le go thekga kakanyo ya mong go dikahlaahlo le ditherišano
- Šomiša dibopego tša polelo le melao ya maleba
- Šomiša dithekniki tše di nepagetšego tša bomolomo le tše e sego tša bomolomo go swana le diswantšho le dithalwa go gatelela tlhalošo, mohlala, segalo, tšweletšo ya lentšu / phetošontšu, bolumo/kwagatšo, lebelo, pharafreisa/go bega taba ka mantšu a gago, kopantšhomahlo, polelo ya go šomiša sefahlego, polelo ya dika tša mmele le polelommele
- Bolela ka segalo le pitšo ya mantšu ya maleba, ya go kwagala, ye e bopetšwego go laetša tlhalošo

Diponagalo le melao ya ditšweletšwa tša kgokagano ya bomolomo

Polelo ye e sego ya semmušo le mošomo ka sehlopha

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	Mohola	Diponagalo
Dikahlaahlo tše e sego tša semmušo / poledišano poledišano /mošomo wa sehlopha Lebelela: Mebolelwana ye e šomišitšwego go poledišano ya Sepedi-Lenaneo la methopo ka fase	Go abelana dikgopolo, dikakanyo le dintlhatebelelo le dihlopha ka noši	• Thoma le go swarelela poledišanong • Šomiša melao ya go šielana ka polelo • Tlatša dikgoba le go hlohleletša seboledi • Efa tlhathollo mo go hlokegago • Efa, le go šireletša kakanyo; rerišana ka boemo • Abelana ka dikgopolo le maitemogelo • Botšiša le go araba dipotšišo go swarelela kgokagano • Hlatloša maikemišetšo a go šoma ka sehlopha ka go tšea karolo ya boetapele le dikarolo tše dingwe • Iphetolela go polelo, polelo ya dika tša mmele, kopantšhomahlo le polelo ya mmele • Laetša kgahlego le šedi ka nepagalo ka go šomiša sefahlego, leemo le polelo ya dika tša mmele
Go balela godimo ga go se itokišetšwe	Go abelana setšweletšwa sa go ngwalwa le mong goba yo mongwe	• Bala ka thelelo go ya ka tlhalošo le morero • Bitša/hlaboša mantšu ntle le go fetoša tlhalošo ya ona • Godiša tlhaloša ka go šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo la mmele le polelo ya dika tša mmele

Polelo ya semmušo le go hlagiša

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	Mohola	Diponagalo
Polelo ya go itokišetšwa Mohuta wo o tla laetša bohlatse bja nyakišišo le thulaganyo goba peakanyo	Mehuta: go tsebiša / hlohleletša / abelana le go šireletša ntlhatebelelo goba kakanyo Pego ya bomolomo; tshwayotshwayo	• Dira dinyakišišo • Beakanya metheriele ka kgohlagano. Kgetha le go hlabolla dikgopolokgolo gomme a thekge ka mehlala • Šomiša tlhamego ya maleba, tlotlontšu, polelo le melao • Šomiša makgethepolelo, go khutša le poeletšo • Šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo le polelo ya dika tša mmele • Šomiša matseno le mafelelo ka bokgwari • Šomiša setaele le retšistara tša maleba • Akaretša ditšweletšwa tša maleba tša go bonwa le tša go kwewa ebile di bonwa; mohlala, diphoustara, ditšhate, dithuši, diswantšho, bj.bj.
Polelo ya go se itokišetšwe	Mehuta: go hlagiša polelo ntle le go itokiša pele ga nako / go beakanya tatelano ntle le bjako / go šomiša dithekniki tša polelo ka tsebišo ya nako e kopana	• Šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo le polelo ya dika tša mmele • Laetša tswalano le baamogedi ba tshedimošo gomme o bolele thwii le batheeletši • Šomiša tlotlontšu le dibopego tša polelo tša maleba • Šomiša matseno le mafelelo ka bokgwari
Go balela godimo ga go itokišetšwa	Go abelana setšweletšwa sa go ngwalwa ke mong goba yo mongwe; go thabiša	• Bala ka thelelo le šedi go ya ka morero le mošongwana • Bitša/ hlaboša mantšu ntle le go fetoša tlhalošo • Laetša tlhalošo ya mantšu ka go šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo la mmele le polelo ya dika tša mmele
Potšišotherišano	Go hwetša tshedimošo goba ntlhatebelelelo go tšwa go motho o tee goba phanele. Go Mphato wa 12 barutwana ba tla diragatša papadi ka go tšea dikarolo tša potšišotherišano ya go nyaka mošomo.	• Beakanya o lokišetše potšišotherišano, mohlala: tseba maikemišetšo, tsebo mabapi le potšišotherišano, le go itokišetša dipotšišo • Aga tswalano le moya wa tshepano le batšeakarolo • Theeletša gabotse, lekola dikarabo, o be o arabe ka tshwanelo • Tsebiša batšeakarolo • Botšiša dipotsišo go hwetša tshedimošo. • Dipotšišo e be tša maleba gomme di botšišwe ka tlhokomelo le ka tlhompho. • Akaretša goba o rekhote dikarabo, mohlala, ka go ngwala dinoutse akaretša; latelantšha o be o beakanye dikarabo le ditaba tše dingwe tša bohlokwa ka tatelano ya maleba • Tswalela potšišotherišano, mohlala, leboga mmotšišwa

Lebelela ditshwayotshwayo tša kakaretšo tše di dirilwego go peakanyo le mo go go hlagiša ka godimo.

Ngangišano le Ntlhatebelelo

Go bolela/mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo/orale	Mohola	Diponagalo
Dikahlaahlo tša phanele	Go abelana dikgopolo tša go fapana goba tshedimošo go tšwa methopong ya go fapana.	• Seboledi se sengwe le se sengwe se bolela ka karolo ye e itšego ka sererwa • Hlokomela mošomo le tema ye e kgathwago ke modulasetulo o Go be le taolo o Go laola nako o Go swarelela go lenaneothero o Go hlohleletša go tšea karolo o Go se tšee lehlakore o Go dira boipiletšo bja ditlhohlomišo le/goba diboutu
Ngangišano	Go ngangišana ka dintlhatebelelo tše di fapanago ka sererwa se se kgethilwego Se ke sebopego sa semmušo seo batho bohle ba ka se bogelago le go tšea karolo.	**Tshepetšo ya dingangišano:** • Dihlopha tše pedi tša diboledi, gantši batho ba bararo ka sehlopha ba ngangišana go thekga goba go ganetšana/ba kgahlanong le tšhišinyo. Ditšhišinyo di tšweletša pego goba nepo, mohlala, 'Sebjana sa Lefase se bile le mohola go ekonomi ya rena', go phala go no re' Sebjana sa Lefase'. • Ditshepetšo tša ngangišano di laolwa ke modulasetulo yo a: o tsebišago sererwa a ba a fa ditiragalo tša bokamorago bja sona; o tsebišago seboledi se sengwe le se sengwe; o tlišago taolo; o swarago nako- diboledi di fiwa nako ye e itšego; o laolago ngangišano ge sererwa se tsebišitšwe (lebelela ka fase); o nago le taolo ya diboutu (lebelela ka fase). • Modulasetulo o tsebiša sererwa gomme a kgopela seboledi sa mathomo go dira tšhišinyo (sehlopha se se **dumelelanago** le sererwa) go bolela • Seboledi sa mathomo sa go dumela se hlagiša ngangišano ya sona go thekga sererwa. • Seboledi sa mathomo sa go ganetša (bao ba lego **gahlanong** le sererwa). se hlagiša ngangišano kgahlanong le sererwa gomme se ka no ganetšana le ngangišano ya seboledi sa mathomo. • Seboledi sa bobedi sa ka lehlakoreng la tumelo, se aga godimo ga dintlhangangišano tša sehlopha sa sona, sa hlagiša dintlha tša go fahlela tše diswa, le go ganetša tša seboledi sa go feta. • Seboledi sa bobedi lehlakoreng la tumelo le sona se dira bjalo.

		• Sererwa se bulelwa batho (baamogedi ba tshedimošo) go botšiša le go ahlaahla. • Ka morago ga dikahlaahlo tša kakaretšo sehlophakganetšo se ruma pele. Seboledi sa boraro se boeletša dintlhakgolo tša ngangišano tša sehlopha gomme sa leka go hlohleletša baamogedi ba tshedimošo go bouta kgahlanong le sererwa, ka go fahlela maemo a sona. Seboledi se ka no ba kgahlanong le ngangišano ye e fetilego. • Seboledi sa boraro sa go dumela le sona se dira bjalo. • Ngangišano e ka rungwa gomme dipoelo tša fiwa ka ditsela tša go fapana, mohlala, moahlodi a ka ela dipoledišano (meputso ye e hweditšwego), goba a dumelela gore tšhišinyo e boutelwe.

Go bolelela merero/dikamano tše itšego

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	**Mohola**	**Diponagalo**
Go fa ditšhupetšo	Go botša motho gore a ka fihla bjang lefelong le lengwe	• Gantši šomiša modirišotaelo • Šomiša mafoko a makopana a go kwešišega • Šomiša tateleno ka tshwanelo • Bolela ka tšhupetšo ye e itšego • Laetša monabo/bokgole bjo bo akantšwego bja maleba • Efa tshedimošo ka maswao ao a lego tseleng
Go fa Ditaelo	Go hlatholla ka fao sedirišwa goba setlabakelo se ka šomišwago ka gona, go apea dijo, go lokiša tše di senyegegilego, bj bj	• Hlatholla ka fao sedirišwa goba setlabakelo se šomišwago ka gona, goba ka tsela yeo o ka dirago se sengwe • Hlaloša ditlabakelo tše di nyakegago • Efa ditaelo tša go kwešišega, tša nnete gape tša tatelano ya maleba • Šomiša tlotlontšu, mebolelwana goba polelo ya sethekniki ye e nepagetšego
Go tsebiša seboledi	Go fa tshedimošo ka ga seboledi/ moeng wa letšatši	• Hwetša tshedimošo ya maleba go tšwa go seboledi • Šomiša setaele goba retšistara ya semmušo • Tšweletša kgahlego le ditetelo tše di lebeletšwego go baamogedi ba tshedimošo, mohlala, ka go ba botša tshedimošo ya bokamorago le diphihlelelo tša maleba tše ba di tsebago • Aga ditetelo ka go khutša ge o bolela le go šomiša dihlomesetšo. • Fetša ditsebišo ka mošito le ka boitshepo.

Go fa mantšu a tebogo	Go leboga seboledi ka morago ga ge se file baamogedi ba tshedimošo polelo.	• Šomiša retšistara ya semmušo • Theeletša seboledi ka hloko, go laetša dintlhakgolo polelong • Laetša dintlhakgolo mo polelong • Fetša ditebogo ka mošito le ka boit-shepo

Mebolelwana ye e šomišwago poledišanong ya Sepedi –Lenaneokgakollo

GO KGOPELA TUMELELO/ GO DIRA KGOPELO • Nka …..? • Go ka kgonega ge nka..? • Go lokile ge ….? • Go tla loka ge…? • Na o a belaela ge ke …? • Hle ntumelele ke … • Na o ka dumela go …?	**GO TSENA GANONG** • Ntshwarele, nka...? • Tshwarelo, na o nagana gore nka...? • Ntshwarele, o tseba...? • Ga ke go kwe, na o ka nthuša? (semmušo)
GO THUŠA • Na nka go thuša? • Na o nyaka se sengwe? • Na o hloka thušo? • Nka go thuša ka eng lehono?	**GO KGOPELA THUŠO** • Na o ka nthuša ka…..? • Na o be o ka nthuša go…..? • Ke hloka thušo ka … • Hle nthuše … (semmušo) • Hle nkadime diatla ka …
GO KGOPELA TSHWARELO • Nxanxae • Ke maswabi ka…. • Ke a itshola…… • Hle ntshwarele ge … • Ke kgopela tshwarelo ka … • Ntshwarele.	**GO BELAELA/NGONGOREGA** • Ke maswabi go bolela se,fela... • Ke maswabi ka go go tshwenya, fela... • Mohlomongwe o lebetše go... • Ke nagana gore o ka ba o lebetše go... • Ntshwarele ge e le gore ke tšwile tseleng fela... • Go swanetše go bile le phošo ka... O se ke wa nkatela mantšu ka ganong, fela...
GO FA KELETŠO • Ga ke bone o swanetše go …….. • O swanetše go….. • Ga se wa swanela go……... • Ge nkabe ke le wena, ke be ke tla ……. • Ge nkabe ke le maemong a gago, ke be ke tla … • Go kaone o …. • O se ke wa……. • Se sengwe le se sengwe se o ka se dirago, o se ke…….	**GO KGETHA SE SE KAONE** • Na o ka rata go …. • Nka upša…… • Nkane re sa ...? • Ee, nka upša …….. o e bona bjang? • O bona nke re swanetše go dira eng? • Ge nkabe e le nna ke tšeago sephetho, ke be ke tla • Ke nagana gore re swanetše go ….
GO AKANYA • Nka re o loketše go ... • E ka nyaka … • A ka ba a ... • Go bonagala nke ... • Mohlomongwe o nyaka… • Mohlomongwe ba nyaka go ... • Gabotsebotse ga ke tsebe, fela ke nagana gore … • Ga ke na nnete, fela ke nagana …	**GO FA TSHEDIMOŠO YA GO AKANYWA** • E ka no ba ba …. • Ke ba bantšintši • Ke naganela gore ke ba ba ….. • E nyakile go swana le … • Ke mohuta wa … • Ba nyakile go ….. • Gabotsebotse ga ke tsebe, fela ke nagana gore … • Ga ke na nnete, fela ke nagana …

GO LAELANA	GO ITEKOLA
Maeto a matelele, maikhutšo, go bethwa ke phefo • E ba le leeto le lebotse. • Ipshine ka maikhutšo. • O sepele gabotse. • Ipshine! • E ba le nako ye botse kua (lefelo la go swana le lebenkele la jela) • E ba le nako ye botse ka (leina la toropo) **DITUMEDIŠO KA MORAGO GA LEETO** • Na maikhutšo a gago a be a le bjang kua…? • Na o ipshinne kua... (lefelo)? • Leeto la gago le bile bjang?	• Ye e šomile gabotse / e bile le botswerere ka gore…. • Ke dirile se gabotse ka gore…. • Nkabe ke šomile gabotse ge nkabe ke ile ka ... • Se se ka kaonafatšwa ka go…. • Tšwelopele e a bonala/ ga e bonale ka gore … • Se se a tšwelela ka gore …

Botelele bjo bo šišintšwego bja ditšweletšwa tše di tlogo šomišetšwa tekatlhaologanyo ya go theeletšwa

Ditšweletšwa	Mphato	Botelele bja setšweletšwa
• Ditšweletšwa tša bomolomo, tša go bonwa, tša go theeletšwa di bonwa le tša mekgwantši tša go tšwa go mediya wa bohle/ setšhaba • Ditšweletšwa tša go theeletšwa (Mephato ya 10 le 11 setsopolwa sa tekatlhaologanyo ya go theeletšwa botelele bja metsotso ye mebedi mola ka go Mphato wa 12 se tla theeletšwa botelele bja metsotso ye meraro) • Ditšweletšwa tša botlhami • Ditšweletšwa tša kgakollo le tša tshedimošo • Ditšweletšwa tša koketšatsebo • Ditšweletšwa tša go theeletšwa ebile di bonwa (difilimi, mananeo a thelebišene, mananeo le ditokumenthari/taetšo ya ditiragalo tša nnete, dipontšho tša diselaete, tša go gatišwa, mananeo a seyalemoya/radio, dinepe, le divideo tša mmino).	10	Mantšu a150 / metsotso ye e ka bago ye 2
	11	Mantšu a 250 / metsotso ye e ka bago ye 2½
	12	Mantšu a 350 / metsotso ye e ka bago ye 3
GOBA molekwana wa metsotso ye 30 go akaretšwa le setsopolwa sa metsotso ye mebedi sa go theeletšwa (Mephato ya 10 & 11) le setsopolwa sa metsotso ye meraro (Mphato wa 12) le dipotšišo tše di swanetšego go arabja		

Nako ye e šišintšwego ya kgokagano ya bomolomo

Ditšweletšwa	Nako Mephato ya 10-12
Dipoledišano, dingangišano, dikahlaahlo tša foramo/dihlopha/phanele, dikahlaahlo tša sehlopha	Metsotso ye 20 - 30 ya sehlopha/mphato
Dipoledišano	Metsotso ye 3-4 ya bobedi bja batho/phere / Metsotso ye 5-6 ya sehlopha
Ditšhupetšo le ditaelo	Metsotso ye 1-2
Dipotšišotherišano	Metsotso ye 8 - 10 ya sehlopha
Go tsebiša seboledi, go fa ditebogo	Metsotso ye 1-2
Go bala ga go itokišetšwa	Metsotso ye 2 - 3
Dipolelo tša go itokišetšwa, pego, tshwayotshwayo	Metsotso ye 2 - 3
Kanegelo, go anega ditiragalo	Go fihla go metsotso ye 5
Kopano le tshepedišo ya yona	Metsotso ye e ka bago 8 - 10 ya sehlopha
Kgokagano ya tšatši ka tšatši ya bomolomo, mohlala, go kgopela thušo, go kgopela tshwarelo, bj.bj.	Metsotso ye 1-2

3.2 GO BALA LE GO BOGELA

Go bala le Go bogela go kopanya dielemente tše pedi: 1) go ithuta le go diriša mekgwanakgwana ya go hwetša tlhalošo le go kwešiša setšweletšwa 2) go ithuta le go diriša tsebo ya diponagalo tša setšweletšwa. Dikarolo tše pedi tše di swanetše go ba gona ditaelong tša go bala/ bogela ditšweletšwa tša dingwalo le tše e sego tša dingwalo.

Diteng tša go bala le Go bogela di beakantšwe ka: 1) go balela kwešišo 2) go bala dipuku tša ka sekolong (dingwalo) le 3) go bala ga go ikemela go go katološitšwego.

Magato a go bala

Go ruta go bala go šoma ka dielemente tša magato a go bala. Ye ke tiragalo ya magato a mararo a a bontšhago mekgwanakgwana ya go ikemela ya go bala gore o kwešiše le tlhalošo ya polelo go setšweletšwa. Ga se magato ka moka ao a tla šomišwago mo mabakeng ka moka. Mohlala, ge barutwana ba bala setšweletšwa goba puku ye ba sa e tsebego, ba tla swanela ke go dira mošongwana wa **pele ga go bala** wo o ba thušago go bona diponagalo tša mohuta woo wa setšweletšwa, ya ba thuša gape le go e tswalanya le maitemogelo a bona. Mešongwana ya **go bala** e tla ba thuša go sekaseka sebopego sa yona le diponagalo tša polelo ka botlalo. Barutwana ba ka fiwa mošomo wa go ngwala setšweletšwa sa bona ka **morago ga go bala.**

Pele ga go bala *go tsebiša barutwana go setšweletšwa. Go tsoša dikamano le tsebo ye e fetilego/morago.*

- Go sekima le go sekena diponagalo tša setšweletšwa: leina la puku, dihlogo, dihlogwana, mantšu a go ngwalwa ka godimo goba ka fase go hlaloša seswantšho setšweletšweng, diswantšho, dikerafo, dipapetla, dithalwa, mongwalo wo mokoto, mongwalo wa moseka/italiki, go nomora, mebepe, seka goba seswantšhwana sa go emela kgopolo ye bohlokwa, ditlhahli/ditšhupetšo tša khomphuthara, go nyaka mantšu a bohlokwa.
- Go sekima le go sekena diripa tša puku; mohlala, leina la puku, diteng, dikgaolo, tlhalošontšu, mametletšo, bj.bj
- Go akanya o šomiša tshedimošo ye e hweditšwego go tšwa go go sekima le go go sekena
- Šoma ka le tlotlontšu ye nngwe ye nngwe ye bohlokwa ye barutwana ba ka no se e tsebego

Ka nako ya go bala *go akaretša go kwešiša setšweletšwa le go hlokomela diponagalo tša polelo.*

- Go tšweletša kwešišo ya setšweletšwa ka maikemišetšo le mafolofolo
- Go hwetša tlhalošo ya mantšu le diswantšho tša go se tlwaelege ka go šomiša mantšu ao a lego lefokong leo le ditšhupo tše di lego dikamanong.
- Go šomiša mekgwanakgwana ya kwešišo: go dira dikgokagano, go hlokomela kwešišo, go lekanyetša lebelo la go bala le boima bja setšweletšwa, go bala gape mo go hlokegago, go lebelela pele ka setšweletšweng go nyaka tshedimošo ye e ka thušago, go botšiša le go araba dipotšišo (go tloga go tša maemo a fase go ya go a godimo), šomiša tshwantšhokakanyo, go tšea sephetho go ya ka dintlha tšeo di filwego, go balela dikgopolokgolo, go hlokomela kgetho ya mantšu le dibopego tša polelo, go lemoga mohuta wa setšweletšwa ka sebopego le diponagalo tša polelo ya sona.
- Go dira dinoutse goba go akaretša dikgopolokgolo le dikgopolotlaleletšo.

Ka morago ga go bala *go kgontšha barutwana go lebelela le go araba setšweletšwa ka moka:*

- Go araba dipotšišo tša setšweletšwa go tloga go dipotšišo tša maemo a fase go ya go tša maemo a godimo
- Go bapetša le go fapantšha; go tlemaganya
- Go lekola, go tšea sephetho le go hlagiša kgopolo ya gago
- Go ngwalolla pukwana ka go šomiša mantšu a mongwalo a bona (mo go hlokegago)

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tša dingwalo le tše e sego tša dingwalo

Ka nako ya go bala mekgwanakgwana ye e latelago e swanetše go šomišwa

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tše kopana mo maemong a lentšu

Barutwana ba šomiša mekgwanakgwana ya go fapana go kwešiša tlhalošo ya ditšweletšwa. Ba oketša tlotlontšu ka go šomiša mabokgoni a bona a go hlatholla mantšu go ya ka mo a dirišitšwego le go tšweletšwa ka gona.

- Šomiša dipukuntšu, dithesorase le dipukukgakollo tše dingwe go hwetša tlhalošo, mopeleto, tlhabošo ya mantšu, dinoko le diripa tša polelo tša mantšu a go se tlwaelege
- Lemoga tlhalošo ya dihlogo tša mantšu tša go tlwaelega (mohlala, *mo-, me-, le-, ma-, se-, di-*) le meselana ya go tlwaelega (mohlala, *-ile*).
- Hwetša tlhalošo ya mantšu le tswalano ya ona le mantšu a go nyalelana a go šomiša medu, meselana le dihlogo tša go swana
- Šomiša dikamano tša setšweletšwa (mohlala, go-ditlhalošo tša mafoko), ditlhahli/maswao a polelo (mohlala, fegelwana, ditsebjana) le maswao a dithalwa (go ngwala ka bokoto) go lemoga tlhalošo ya mantšu a go se tlwaelege
- Lemoga kwešišo ya dikafoko tša go tlwaelega, diema le dika, mohlala*, go swa nko*
- Lemoga phapano gare ga tlhalošo ya ntšu ka ntšu le ya seka
- Lekola ka fao mantšu a go tšwa go ditšo tše dingwe a huetšago setšweletšwa (mohlala, mantšu a Seafrikanse le a English, polelo ya mmileng, dimmotwana, mareo a semorafe).
- Lemoga phapano gare ga mantšu a go hlakahlakana: ditumatshwano, mahlalošagotee (mohlala, kganya = matepe/go phadima, nkwe= ntheeletše/phoofolo*)*
- Lemoga mohlwaela wo o nabilego wa dikhutsofatšo le diakronimi tša mehutahuta
- Šomiša tsebo ya thutapolelo go kwešiša tlhalošo. Lebelela dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo - Lenaneo la tšhupetšo ka fase (3.4)

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tše kopana mo maemong a lefoko le a temana.

Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya thutapolelo go kwešiša tlhamo ya mafoko le thulaganyo ya ditšweletšwa. Go ithuta setšweletšwa maemong a go tšweletša sebaka sa togaganyo ya go ruta dibopego tša polelo

- Lemoga, hlatholla le go sekaseka tlhalošo le mešomo ya dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo go ditšweletšwa. Lebelela dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo - Lenaneo la tšhupetšo ka fase.(3.4)
- Sekaseka sebopego sa ditšweletšwa seo se šomišeditšwego merero ye e fapanego (mohlala, tlhathollo, tlhalošo, lebaka le phetho) go kgabaganya lenaneothuto le tswalano ya tšona le mantšu a phetolelo/a dika/a go šupetša/ makopanyi, (mohlala, ka lehlakoreng le lengwe, sa pele, ka lebaka la gore). Lebelela Go ngwala le Go hlagiša ga mehuta ya maleba ya mehuta ya ditšweletšwa.

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tša go ngwalwa tše kopana mo maemong a setšweletšwa ka moka

Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya dipuku le ditšweletšwa tša semmušo go kwešiša tlhalošo, maikemišetšo le kamego ya setšweletšwa ka moka.

- Nyalantšha setšweletšwa le boitemogelo bja bona
- Lemoga setšweleŠwa le morero wa sona, mohlala, phenkgišano ye e nyakago go goketša
- Lemoga le go hlatholla maikutlo le maikemišetšo a mongwadi
- Sekaseka dikarolo tša dingwalo goba dingwalo ka moka gore go fihlelelwe sephetho
- Dira dithumo, go bopa kgopolo ya gago le go e netefatša
- Lekola mohola wa setšweletšwa go ya ka morero wa sona.
- Go bapetša le go fapantšha ditšweletšwa

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tše kopana GO AKARETŠA LE GO NGWALA DINOUTSE

Barutwana ba šomiša kwešišo ya bona ya diponagalo tša ditšweletšwa go akaretša setšweletšwa. Lebelela mekgwanakgwana ya go bala ka godimo.

- Go sekimela le go sekenela go ntšha dikgopolokgolo le morero
- Go aroganya dikgopolokgolo go dikgopolotlaleletšo
- Go akaretša dikgopolokgolo (di ngwale ka mantšu a gago)
- Laetša tatelano ya mafoko le tšhomišo ya makopanyi le dikgokaganyi go di nyalalantšha ka go setšweletšwa

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tše kopana o balela TEMOGO YA TŠHOMIŠO YA POLELO KA TSINKELO

Barutwana ba šomiša kwešišo ya bona ya ka fao polelo e ka hlolago le go swarelela maatla a ditswalano gare ga mohlagiši wa setšweletšwa le mmadi. Ba sekaseka ntlhatebelelo yeo setšweletšwa se ngwadilwego go tšwa go yona.

- Laetša, sekaseka le go lekola polelo ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša

- Laetša, sekaseka le go lekola polelo ya go sekamela ka lehlakoreng le tee le ya kgethologanyo, le ya go bona dilo ka leihlo le tee
- Laetša, sekaseka le go lekola dikakanyo le go hlaloša khuetšo ya tšona
- Šupa, sekaseka le go lekola tlhalošo ya pepeneneng le ya go iphihla
- Laetša, sekaseka le go lekola tlhalošo ya ntšu ka ntšu le ya seka
- Šišinya mohola wa go tlogela goba go akaretša tshedimošo
- Lemoga ntlhatebelelo ya mongwadi/mohlagiši

Go bala ka tsenelelo DITŠWELETŠWA O ŠOMIŠA DITSELA TŠE DI FAPANEGO TŠA KGOKAGANO LE TŠA GO BONWA

(Ditšweletšwa tša mekgwantši di šomiša ditšweletšwa tša go bonwa le go ngwalwa setšweletšweng se tee mohlala, dipapatšo, dikhathune. Ba ka kopanya se le polelo ye e bolelwago le tirišo ya polelo ya dika tša mmele)

Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya diswantšho le dielemente tša go bonwa go kwešiša gore di thekga bjang mekgwantši ka go ngwala. Barutwana ba diriša tlotlontšu ya go sekaseka ya thuto ya filimi go ithuta le go kwešiša le go kgahlwa ke dielemente tša ditšweletšwa tša go bonwa le mohola wa tšona.

- Laetša, sekaseka le go lekola mokgwa wo dielemente tša go bonwa di logagantšhwago le ditšweletšwa tša go ngwalwa go dingwalo tša mekgwantši ya phetošo, mohlala, tlhamego, dithalwa, tshedimošo ya kerafo.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola le molaetša wa ditšweletšwa tša go bonwa go hwetša tshedimošo, mohlala, dikerafo, ditokumenthari/mananeo a tshedimošo a go rekhotwa, ditšhate le mebepe.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša le mohola wa dielemente tša go bonwa tša dipapatšo le tswalano gare ga dielemente tša go ngwalwa le tša go bonwa.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola le molaetša go ditšweletšwa tša go bonwa tše di bontšhago ditswalano, mohlala, mmepe wa monagano, dithalwa, mebepe, dipeakanyo.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola, boleng bja bobotse le tlhamo ya ditšweletšwa tša go bonwa tše di hloletšwego mabaka a go kgahliša, mohlala, dinepe, filimi, tlhamo ya dielemente.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša wa ditšweletšwa tša go bonwa tše di diretšwego go ipshina le go ithabiša, mohlala, filimi, dikhathuni, divideo tša mmino, dithalwa tša metlae.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša le mohola wa ditšweletšwa tša go bonwa tša go thekga go bolela, mohlala, dithalwa, diphoustara, projektara ya data.
- Somisa thutofilimi go laetša**,** kwešiša, sekaseka le go lekola tswalano gare ga medumo, polelo, ditiro, le dielemente tša go bonwa go filimi le mehuta ye mengwe ya go kwewa le go bonwa.

Go bala ka tsenelelo o tsepeletše GO ITHUTA DINGWALO KA MOKGWA WA SEMMUŠO

Barutwana ba a bala, ba lekola, ba ba ba araba boleng bja bo botse bja dingwalo. Ba šomiša polelo ye ba e šomišago ge ba ithuta dingwalo go kwešiša le go kgahlwa ke dielemente tša tšona. Ngwaga wo mongwe le wo mongwe go kgethwa ditšweletšwa tše pedi go tšwa go dipuku tše di kgethilwego tša go fapana tše PEDI tše di tlo balwago le go šomišetšwa go lekola. Go mephato ya 10-12, go ithutwa dipuku tšeo di kgethilwego go tšwa go *National Literature Catalogue*: theto le/goba dikanegelokopana le /goba padi le /goba papadi le /goba ditšweletšwa tše dingwe tša go godiša tsebo. Lebelela 'Dingwalo tša go ithuta togaganyo ya mabokgoni a dipolelo' bofelong bja karolo ye.

HLOKOMELA: Kgatelelo ya dipuku tše di kgethilwego e tla fetošwa go ya ka go kgethwa ga tšona

- Kwešiša diponagalo tša go ikgetha tša dingwalo tše di fapanego, mohlala, dikokwana tša theto di fapana le tša padi.
- Kwešiša le go hlatholla polelo ya dika le dinatefiši tša polelo go re setšweletšwa se be le mohola bjalo ka ge di bonala ditšweletšweng tša go fapana, mohlala, tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšomodumo, phetolaina, mainahlangwa ka medumo, pheteletšo, phapantšho, kgegeo, tshotlo, kodutlo, kgakantšho, sekai, papadišantšu, polelo ya go fihla taba, phefolo, polelo ya go fokotša bonnete bja se se bolelwago, mohlala, ba mmitša rabaki etšwe a ntšhitše magadi.
- Laetša le go hlaloša maikemišetšo a mongwadi/ mohlagiši
- Laetša le go hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **theto** di thekga bjang molaetša/ morero. Dielemente tšeo di ka akaretša dikapolelo, tshwantšhokgopolo, sebopego sa ka ntle le sa ka gare le ponagalo ya modumo, mohlala, morumokwano, poeletšo, mošito, poeletšomodumo.
- Hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **papadi/tiragatšo e** thekga bjang molaetša/ morero. Go tlaleletša dikapolelo le tshwantšhokgopolo, dielemente di ka akaretša dikapolelo, tšhwantšhokgopolo, dielemente tša sebopego, go swana le thulaganyo, sehloa, dimelo tša baanegwa, ditšhupasefala, kgegeotiragatšo, tikologo.
- Hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **dikanegelokopana/ padi / thutofilimi di** thekga bjang molaetša/ kgwekgwe. Go tlaleletša dikapolelo le tshwantšhokgopolo, dielemente di ka akaretša tema ya go kgathwa ke moanegi, dielemente tša sebopego, mohlala, thulaganyo, phekgogo, kgodišo ya bothata, thulano, sehloa, tlemollo ya lehuto, thumo, tikologo.
- **Go tlaleletša go thutofilimi,** mošomo wa khamera le go phošolla, mohlala, kgauswi, bokgole bja go tšea diswantšho, mmino le modumo, mmala**,** go tšweletša molaetša/morero,

Katološo ya go bala le go bogela ka go ikemela

Barutwana ba itlwaetša ka mekgwanakgwana yeo e swantšhwago ka gare ga go bala ka tsenelelo le go ithutela go balela go ithabiša le go nyakišiša ka bobona go sa latelwe lenaneothuto. Tlhahlo ya morutiši e bohlokwa lenaneong la go bala.

- Go fihlelela bokgobapuku le go tseba melao ya go boloka dipuku
- Go fa bohlatse bja katološo ya go bala le go bogela ka mokgwa wa go fa polelo, poledišano le puku/filimi/ mananeotshwayatshwayo
- Go bala/go bogela mehutahuta ya dingwalo, mohlala, dipuku, dikgatišobaka, dikuranta, diwebsaete, difilimi, mananeo a tshedimošo a go rekhotwa, tiragalotatelano ya thelebišene, ka phapošing le ka morago ga sekolo.

Mehlala ya mehuta ya dipotšišo tša go lekola go bala

Dipotšišo tša go nyaka tsebo	*Go diregile eng ka morago ga …? Efa leina la … Hlaloša se se diregilego kua … Ke mang yo a boletšego le …? Tlhalošo ya…ke eng?*
Dipotšišo tša go nyaka kwešišo	*Moanegwathwadi e be e le mang …? Na o ka fa mohlala wa …? Na o ka hlaloša ka mantšu a gago?*
Dipotšišo tša go diragatša	*Na o ka nagana ka tiragalo ye nngwe moo ….? Na o a gopo-la gore re be re lebeletše tshwantšhišo - O ka hlaloša bjang tshwantšhišo mothalothetong wo?*
Dipotšišo tša go sekaseka	*Na se se be se swana le … bjang? Na se se be se fapana le … bjang? Na kgwekgwe ya…e be e le eng? Ke ka lebaka la eng o nagana gore …..?*
Dipotšišo tša go tlemaganya	*Re ithutile dilo tše dintši tša go fapana ka ga Leilane - Na o ka di kgoboketša gotee gomme wa hlaloša semelo sa gagwe? Na ke motho wa mohuta mang?*
Dipotšišo tša go lekola	*Na e huetša bjang ……? O ka nagana tsela ye kaone ya ….? O rata sefe sa direto tše pedi tše? Ka lebaka la eng?*

DITŠWELETŠWA TŠE DI ŠOMIŠWAGO GE GO RUTWA KA TOGAGANYO YA MABOKGONI A

POLELO MEPHATO YA 10-12

Go tlaleletša ditšweletšwa tša dingwalo tša dithuto tša semmušo, ditšweletšwa tšeo di swanetšego go rutwa Mephatong ya 10-12, di akaretša ditšweletšwa tša go bonwa le tša mediya wa mahlakorentši tša merero ya go fapana. Ditšweletšwa tše dingwe di tla balelwa boleng bja bokgabo bja tšona, gomme tše dingwe tša balwa bjalo ka mehlala le dibopego tša go ngwala. Barutiši ba swanetše go netefatša gore barutwana ba bala dingwalo tša go fapana le dipuku mo gare ga ngwaga. Go swanetše go ba le tekatekano gare ga ditšweletšwa tše kopana le tše telele le gare ga go balela merero ya go fapafapana, mohlala, go balela merero ya kgahlego (go ithuta ka ga setšweletšwa sa semmušo ka pukung) ditšweletšwa tša go gašetšwa mašabašaba go mediya, ditšweletšwa tša go bonwa tša go ithabiša.

Dingwalo tše di kgethetšwego go ithuta ga semmušo.

Mehutahuta ye swanetšego go rutwa go Mephato ya 10-12.

Mehuta ya dipuku tše di kgethilwego

Tše PEDI tša dipuku tše di latelago di kgethilwe gomme di tla hwetšwa ka go National Literature Catalogue:

Padi

Dikanegelokopana

(Mphato wa10 - dikanegelokopana tše 6)

(Mphato wa 11 - dikanegelokopana tše 6)

(Mphato wa 12 - dikanegelokopana tše 8)

Papadi/Terama/Tiragatšo

Theto

(Mphato wa 10 - direto tše 6)

(Mphato wa 11 - direto tše 8)

(Mphato wa 12 - direto tše 10)

Koketšatsebo

Thuto ya difilimi

Tiragatšotatelano ya Thelebišene ye e kgethilwego/ditokumenthari

Diterama tša seyalemoya

Ditaodišo

Ditaodišophelo

Boitaodišophelo

Dinonwane tša kakanyotlhalošo, tsholo le tša pheteletšannete

Ditšweletšwa tša go ngwalwa tša tshedimošo

Dipukuntšu

Ensaetlophedia

Dišetule

Pukutaetšo ya dinomoro tša megala

Dipukukgakollo

Thesorase

Tšhupadipaka

Pukutaetšo ya thelebišene

Ditšweletšwa tša go ngwalwa ka go mediya

Diathikele tša dikgatišobaka

Diathikele tša kuranta

Tša morulaganyi

Ditsebišo

Tša bophelo bja mohu

Ditshwayotshwayo

Dipapatšo (tša kgwebo le tše di beakantšwego ka dikaroganyo)

Mehuta ya ditšweletšwa tša go ngwalwa tša go kwewa

Dipoledišano

Go fa polelo

Dikoša

Metlae

Ditšweletšwa tša tirišano tša go ngwalwa le tsenelelano ya botho

Mangwalo

Dipukutšatši

Ditaletšo

Diemeili

Melaetša ye mekopana

Dinoutse

Dipego

Ditšweletšwa tša go ngwalwa tša tsenelelano ya botho go tša kgwebo

Mangwalo a semmušo

Metsotso le mananeothero

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši/ tša go bonwa tša tshedimošo

Ditšhate, mebepe

Dikerafo, dipapetla, ditšhate tša phae

Mebepe ya monagano, diswantšho

Diphoustara

Maphephetsebiši, diphamfolete

Maswao le dika

Ditokumenthari tša thelebišene

Matlakala a kgokagano (web), saete ya inthanete

Pukutaetšasefahlego (facebook) le dikgokagano tše dingwe tša seleago

Data protšektaraka

Ditransperensi

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši /ditšweletšwa tša go bonwa tša merero ya bokgabo

Difilimi

Diswantšho

Ditaetšo

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši /ditšweletšwa tša go bonwa tša boithabišo

Difilimi

Mananeo a thelebišene

Divideo tša mmino

Dikhathuni

Meseto ya dikhomikhi

Metlae (ye e laetšwago)

Kerafiti

Ditšweletšwa tša go kwewa

Mananeo a seyalemoya/radio

Go bala diterama

Go bala dipadi goba dikanegelokopana

Dipapatšo tša seyalemoya/radio, Thelebišene, dikuranta le dimakasine

Botelele bja ditšweletšwa tša go ngwalwa tše di tlogo balwa ka tsenelelo / tekatlhaologanyo le kakaretšo

MOHUTA WA SETŠWELETŠWA	MEPHATO	BOTELELE BJA SETŠWELETŠWA (MANTŠU)	
Tekatlhaologanyo	10	400-500	
	11	500-600	
	12	600-700	
MOHUTA WA SETŠWELETŠWA	**MEPHATO**	**BOTELELE BJA SETŠWELETŠWA (MANTŠU)**	**BOTELELE BJA KAKARETŠO (MANTŠU)**
Kakaretšo	10	200	60 - 70
	11	230	
	12	250	

3.3 GO NGWALA LE GO HLAGIŠA

Go ngwala le go hlagiša go hlakantšha dielemente tše tharo: 1) go šomiša magato a go ngwala; 2) go ithuta le go šomiša tsebo ya sebopego le diponagalo tša mehuta ya go fapana ya setšweletšwa; 3) go ithuta le go diriša tsebo ya sebopego sa ditemana le mafoko le maswaodikga.

Magato a go ngwala

Go ruta go ngwala gantši go akaretša go šoma ka magato a go ngwala. Le ge go le bjalo, ga se kgato ye nngwe le ye nngwe ya magato a ye e tla šomišwago mo mabakeng ka moka. Mohlala, ge barutwana ba ngwala setšweletšwa se se tlwaelegilego, go ka se hlokege go re ba sekaseke sebopego le diponagalo tša polelo tša sona ka botlalo. Go ka ba le mabaka ao barutiši ba swanetšego go nepiša go sebopego sa lefoko goba go go ngwala ditemana, goba barutwana ba ngwala ditšweletšwa ntle le go beakanya dingwalakakanywa tša tlhahlobo.

Tshepetšo ya magato a go ngwala

Go beakanya/Pele ga go ngwala

- Sekaseka sebopego, diponagalo tša polelo le retšistara ya mohuta wa setšweletšwa seo se kgethilwego
- Tšea sephetho ka morero le baamogedi ba tshedimošo le kamano ya setšweletšwa seo se kgethilwego
- Ntšha dikgopolo go ya le ka sererwa go šomišwa, mohlala, mmepe wa monagano
- Ahlaahla khraetheria tše di tla šomišwago go lekola sengwalwa seo
- Nyakišiša ka ga sererwa, mohlala, ka go etela bokgobapuku, gomme go kgethwa tshedimošo ya maleba.
- Laetša dikgopolokgolo le dintlha tša go thekga ka botlalo
- Latelantšha dikgopolo ka peakanyo ye e kwešišegago go re di kgone go tšweletša tlhalošo

Go ngwala dingwalwakakanywa

- Ngwala sengwalwakakanywa sa mathomo se se akaretšago morero, baamogedi ba tshedimošo, sererwa le mohuta wa setšweletšwa.
- Kgetha mantšu a maleba, mohlala, ge go ngwalwa kanegelo šomiša mantšu le dikafoko tša go hlatholla le go hlohla, go dira gore go ngwala go kwešišege.
- Beakanya dikgopolo ka tatelano ya maleba gore phenkgišano e elele gabotse ka gare ga taodišo
- Beakanya dikgopolo le /goba dibopego go re kanegelo e kwešišege
- Hlama lentšu (ntlhatebelelo) la go lemogega le setaele.
- Bala dingwalwakakanywa ka tsinkelo gomme o humane dipoelo go tšwa go morutiši le barutwana ka phapošing

Go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša

- Lekola dingwalwa tša bona le tša ba bangwe ka go šomiša khraetheria ye e beakantšwego go tšweletša kaonafatšo

- Thumeletša kgetho ya mantšu, sebopego sa mafoko le ditemana
- Latelantšha le go nyalantšha ditemana
- Tloša ditlhalošo tše dintši tša go hlola kgakanego, go balabala, polelo ya mmileng le polelo ya go kgopiša
- Šomiša thutapolelo, mopeleto le maswaodikga ka nepagalo
- Beakanya sengwalwakakanywa sa mafelelo go akaretša kalo, mohlala, dihlogo le difonte
- Hlagiša setšweletšwa.

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo nakong ya magato a go ngwala

Retšistara, setaele le segalo

- Šomiša retšistara ya maleba: mohlala, polelo le setaele tša semmušo go lengwalo la semmušo (semmušo goba ao e sego a semmušo)
- Tšweletša ntlhatebelelo ya gago bjalo ka mongwadi - (lentšu la gago)

Kgetho ya mantšu

- Tseba le go šomiša mehuta ya go fapana ya tlotlontšu
- Tseba tlhalošothwii ya mantšu le tlhalošo ye e iphihlilego goba ya go rarela
- Tseba seripa sa polelo sa lentšu le tšhomišo ya lona lefokong
- Tseba ge eba lentšu ke la semmušo, le e sego la semmušo goba la polelo ya mebileng (goba ya go kgopiša) le go re na ba ka le šomiša bjang ka mokgwa wa maleba (goba ba se le šomiše le gatee).
- Peleta mantšu ka nepagalo
- Šomiša dipukuntšu tša go šomiša polelo e tee goba tše pedi goba thesorase go godiša tlotlontšu
- Ba be le pukuntšu ya mong le puku ya tlotlontšu go godiša tlotlontšu

Sebopego sa lefoko

- Šomiša makopanyi go kopanya dithabe tša mafokontši: le, goba, ka gobane, bj.bj.hlogo, lediri, sedirwa, mabaka, modirišo, tumelo, kganetšo, mathuši, polelotiriši le polelotirišwa, polelotebanyi le polelotharedi go hlama mafoko.
- Šomiša mabotšiši (eng, neng, bjang, eng)
- Šomiša mehuta ye e fapanego ya mafoko, mohlala, setatamente, dipotšišo, mafokonolo, mafokontši, mafokofokwana.
- Šomiša makopanyi, mašala, mahlathi le mantšu a go kwantšha mafoko go hlama mafoko a go kgohlagana
- Šomiša mehutahuta ya mašala go bontšha tebano, kgatelelo, tirwa go tloša mantšu a mantši a go se nyakege.

- Šomiša tatelano ya go nepagala ya mantšu mafokong go laetša kgahlego le kgatelelo.
- Šomiša makgokedi ka nepagalo.
- Hlama mafoko ka mabaka a go fapana, k.g.r. lebjale, lefetile le letlago
- Šomi**š**a dikafoko t**š**a dithabeina, dithabehlathi le dithabehlaodi go godi**š**a tlotlont**š**u, mohlala, monna yo mogolo yo a swerego lehlotlo o be a sepela tseleng ye e theogelago
- Beakanya dikgopolo ka tatelano ya maleba gore phenkgišano e elele
    - o Latelantšha dithabe: kae, kae le kae
    - o Dithabe tša mokgwa
    - o Šomiša dithabetlhaodi

Go ngwala ditemana

- Ngwala ditemana tša go ba le matsenyagae a le mafoko a go thekga go ditšweletšwa tše e lego tša nnete
- Beakanya mafoko ka tatelano ya maleba go tšweletša temana ye e kgohlaganeng ye e swanetšego mohuta wa setšweletšwa.
- Šomiša mantšu a go kgokaganya go nyalant**š**ha mafoko mo temaneng:
    - o Tatelano ya dikgopolo**:** la mathomo, la bobedi, la mafelelo.
    - o Tlaleletšo: kudu, go tlaleletša, go feta fao, bj.bj.
    - o Ka go swana: go swana le, bjalo, swana, bj.bj.
    - o Phapantšho: swana le, fapana, nnyane go, kgolo go, ka fao, fela
    - o Lebaka/phetho: ka gobane**:** ka gore, ka lebaka la, e sa le, gona ge, bjale ge, ge…gona
    - o Peelano : ge, ge fela, ge e se, bj.bj.
    - o Tatelano ka nako: ye e latelago, ka morago, ka mehla, mafelelong
- Šomiša dikgokaganyi t**š**a maleba, ma**š**ala le poelet**š**o ya mant**š**u, mahlalo**š**agotee; le malatodi go bopa tlemagano. (mohlala, ditemana tše nago le kgokagano gomme di e sware mmogo go tliša tlhalo**š**o)

Melao ya tšhomišo ya polelo (mopelete le maswasodikga)

Tseba le go kgona go šomiša maswaodikga a a latelago ka nepagalo: khutlo, difegelwana, kgorwana, fegelwanakgorwana, tlami, lenalana, leswao la potšišo, leswao la makalo, mašakana, ditsebjana,.

Mehuta ya ditšweletšwa - sebopego le diponagalo tša polelo

Barutiši ba swanetše go netefatša gore barutwana ba ngwala mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa mo gare ga ngwaga. Go swanetše go be le tekatekano gare ga ditšweletšwa tše kopana le tše telele le go ngwalela merero ya go fapana: thutokwešišo, botlhami, mong/kgokagano ya batho le tswalano le mošomo. Barutiši ba swanetše go kgetha mohuta wa setšweletšwa le sererwa sa maleba seo go swanetšego go ngwalwa ka sona, mohlala, taodišongangišano go sererwa, 'Dillathekeng di re tšeela bophelo'

Dinkatlapana tše di lego ka fase di hlatholla mehuta ya ditšweletšwa yeo barutwana ba swanetšego go rutwa go di ngwala go Mephato ya 10-12; ditšweletšwa tše dingwe le tšona di ka akaretšwa mo go swanelegilego.

Ditaodišo, ditšweletšwa tša tirišano tše telele le tše kopana (thuthokwešišo le boitlhamelo)

Mohuta wa setšweletšwa	Mohola	Sebopego sa setšweletšwa	Diponagalo tša polelo
Pego ya Tshedimošo (Telele)	Go hlopha le go hlaloša ponagalo	• Matseno, tlhopho ka kakaretšo, mohlala, *Dikgogo ke dinonyana tša go ja mabele.* • tlhopho ye e tseneletšego ya sethekniki (kgetho, ga go kgapeletšo), mohlala, *lehono go šomišwa metšhene go kgaola le go hloba dikgogo* • Tlhalošo ya ponagalo go akaretšwa tše dingwe goba ka moka goba seripa sa yona • Diponagalo mohlala, mokoko o tiile ebile o na le lebelo. • Dikarolo le mešomo ya tšona mohlala, dikgogo ga di kgone go fofa lefaufaung. • Ditlwaelo, maitshwaro goba tšeo di šomišwago, mohlala, dikgogo di alamela mae. • Go tlišwe diswantšho goba dithalwa tša kgogo	• Ngwalwa ka lebaka la bjale • Thoma ka go nepiša kakaretšo ya batšeakarolo mohlala, dikgogo ka kakaretšo e sego mokoko. • Go tloga go kakaretšo go ya go nepišo • A ka šomiša tlotlontšu ya sethekniki mohlala, Leyara (kgogo ya go beela mae)
Ditshepedišo, (mohlala, ditaelo, ditšhupetšo le melao) (Kopana)	Go hlaloša goba go laela ka fao selo se dirwago go ya ka magato a sona a go latelana	• Maikemišetšo: Setatamente se se laetšago phihlelelo, mohlala, ka tsela yeo bokantle bja photefolio bo dirwago ka gona. • Didirišwa tše di nyakegago di ngwalwa ka tatelano ya tšona, mohlala, *pampiri ye kgolo ya bokgabo, pente, dipene bj.bj.* • Magato a latelantšhwa go fihlelela maikemišetšo, mohlala, *La mathomo, penta bokamorago bja pampiri ka moka ka mmala wo motala.* • Go ka tlišwa setšweletšwa sa go bonwa, mohlala, boto ya kanegelo, dithalwa, bj.bj.	• Ngwala ka modirišotaelo, mohlala, Penta bokamorago bjo botala… • Ka tatelelano ya maleba mohlala, *La mathomo…. Gwa latela …..* • Šomiša dinomoro le dipulete go laetša tatelano • Nepiša didirišwa tša batho ka kakaretšo go feta go šupa batho ka maina • Ditlhalošo tša lebaka le phetho

Tlhathollo (mohlala, bophelo bja leboo bja serurubele) (Kopana)	Go hlaloša ka fao goba lebaka leo le dirago gore tshepetšo e latelwe	• Setatamente sa kakaretšo se se tsebišago sererwa. Serurubele ke khunkhwane ye bophelo bja yona bo latelago leboo le itšeng pele e ka fetoga serurubele. • Mohlwaela wa magato a go latelelana go hlaloša gore selo se direga bjang goba ke ka lebaka la eng se direga, mohlala, Serurubele se beela mae, ao a thuthušago a tšweletša diboko • Go ka tlišwa setšweletšwa sa go bonwa mohlala, Dithalwa	• Ngwala ka lebaka la bjale • Go ka šomišwa makopanyi le dikgokantšhi tša tatelano tša go laetša nako mohlala, *Bjale, go tla latela, bj.bj.* • Go ka šomišwa makopanyi makgokanyi a go hlola le a go tliša tatelano mohlala, *ka lebaka la gore, ge, se se hlola*, • Go ka šomišwa tirwa
Hlohleletšo/goketša / Ngangišano (Taodišo)	Go hlagiša thekgo ya ntlhatebelelo; go leka go kgodiša mmadi	• Setatamente sa ntlhatebelelo/lehlakore, mohlala, *Mabenkele a swanetše go tswalelwa ka Sontaga* • Mehuta ya dingangišano - gantši ka mokgwa wa ntlha le tlhalošo, mohlala, *batho ka moka ba nyaka letšatši la go khutša. Se se bohlokwa, kudu go batho ba go šoma ka mabenkeleng ka gore...* • Tiišetšo - kakaretšo le kgatelelo ya taba ya maemo a go bula, mohlala, *Re bone gore... bjale*	• Ngwala ka lebaka la bjale • Nepišo e lebane le batšeakarolo ka kakaretšo mohlala, *mabenkele, batho* • Lebaka, lebaka/phetho, makopanyi a teseletšano/ tatelano ya dikgokantši mohlala, *Se se laetša gore, le ge go le bjale, ka lebaka la gore, gona ge.*
Kahlaahlo/ poledišano (Taodišo)	Go hlagiša ngangišano ya go tšwa go dintlhatebelelo tša go fapana	• Setatamente sa taba; e ka bonala ka gare ga ngangišanokgolo, mohlala *Taba ya gore re swanetše goba ga se ra swanela go apara yunifomo ya sekolo e bohlokwa. Bobedi di na le mabaka a go kwagala* • Ngangišano ka go thekga, le bohlatse bja go šitlela • Ngangišano ya go ba kgahlanong, le bohlatse bja go šitlela • Mafelelo- kakaretšo le ditšhišinyo	• Lebaka la bjale • Batšeakarolo ka kakaretšo mohlala, diyunifomo tša *sekolo, barutwana* • Lebaka, lebaka/phetho makopanyi a teseletšano/ tatelano ya dikgokantši mohlala, le ge go ke bjale, ge, bjale • Go tloga go kakaretšo go ye go nepišo

Kgadimonthago (Taodišo)	Go tšweletša maikutlo a phetolelo le ka tsela yeo motho a ikwago ka gona ka taba ye e itšeng	• Mongwadi a ka lebeledišiša morago go toro goba dikganyogo, Mohlala, Ka tsela yeo ke gopolago morutiši wa ka; Tebelelo ya ka ya boph-elo..... • Tebelelo ya dintlha • Maikutlo le dikhuduego di bapala karolo ya kgolo kudu • Karolo ye kgolo ya taodišo e ka ba ya go hlaloša	• Mašala a mong • Tlotlontšu ye e hlagišago ntlhatebelelo, dikhuduego, bj.bj.
Ditshwayotshwayo (mohlala, tša puku goba filimi) (Telele)	Go akaretša, sekaseka le go iphetolela go ditšweletšwa tša dingwalo goba ditiragatšo.	• Dikamano: tshedimošo ya bokamorago go swana le mongwadi, molaetši, mohuta wa mošomo, • Tlhalošo ya setšweletšwa: e hlaloša dielemente tša setšweletšwa goba tšweletšo bjalo ka moanegwathwadi, tiragalo tše kgolo, le diponagalo tša setaele • Kahlolo: tekolo ya mošomo ka go hlaloša kgopolo goba go ahlola	• E ka ngwalwa ka lebaka le le fetilego/ la bjale • Šomiša tlotlontšu ya go laetša kgahlego go lekola setšweletšwa mohlala, *kgahliša, botse kudu, bohlokwa, tshegiša, makatša,*
Taodišokanegelo (Taodišo)	Go thabiša	• Tsebišo ye e rutago barutwana ka baanegwa le tikologo, mohlala, Kgalekgale go be go na le mokgekolo wa leino le le tee a dula ka sethokgweng. O be a epa dihlare ka leino leo. • Ditiragalo tša go tliša tlhakahlakano, mohlala, ka mehla ge le dikela, o konka kutu ya moyo (baobab) ka lona a hutša gore o tla ikhweletša se sengwe ka go yona: Kgwedi ya boraro ge e balama, ka go se lape, a ya mohlareng wa gagwe a yo konka, o bethile gabedi, gararo, a phula dikgomo tše dintši. Napile tlala ya tšwa ka kgoro.	• E ngwalwa ka motho wa pele goba wa boraro • E ngwalwa ka lebaka le le fetilego • Ditiragalo di hlalošwa ka tatelano • Dikgokantšhi tša go laetša nako mohlala, *ge le dikela, ka mehla, ge le balama*. • Diriša poledišano • Polelo ya go hlola khuetšo go mmadi, mohlala, mahlathi, mahlaodi, diswantšho
Taodišotlhaloši (Taodišo)	Go hlaloša selo ka mokgwa wa go dira go re se bonagale goba se kwešišege	• Go lemoga: go fa tsebišokakaretšo ya sediri, mohlala, *Go be go na le lekgema le legolo* • Tlhalošo: hlatholla semelo goba dipharologantšho tša sediri, mohlala, *lekgema le legolo, le lekoto, la mahlo a magolo, la lentšu la go tšhoša, ebile le nkga le re phuu!*	• E ka ngwalwa ka lebaka le le fetilego goba la bjale • E hlola seswantšho mo mantšung • Šomiša mahlaodi mahlathi, • Somiša polelo ya dika, mohlala tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšomodumo

Ditšweletšwa tša tirišano tše telele le tše kopana (Mong/tsenelelano le ba bangwe)

Mohuta wa setšweletšwa	Mohola	Sebopego sa setšweletšwa	Diponagalo tša polelo
Pukutšatši/jenale (Kopana)	Go rekhota le go lebelelamorago ka maitemogelo a gago	• Gantši e ngwalwa ka pukung ye itšego (pukutšatši goba jenale) • Diteng di ngwalwa ka mehla (mohlala, Tšatši ka tšatši goba beke ka beke) • Diteng di be le matšatšikgwedi • E ka šomiša mohuta wa setšweletša sa pego ka mong	• Gantši e ngwalwa ka lebaka le le fetilego • Setaele sa mehleng / segwera • Mongwadi o a ingwalela
E-meili	Go tsebiša le go swarelela tswalano	• Aterese ya moamogedi-yeo mabakeng a mantši e bago leina la moamogedi le aterese ya tirelo go akaretša naga yeo aterese ya tirelo e lego go yona. Mohlala, lethaboj(leina)@ gmail.(tirelo).za(naga) • CC: Ba e ka ba baamoge-di ba bangwe bao ba kgopelwago šedi ya go amogela molaetša wa e-meili. • Tabataba/Serutwa: Ye ke kakaretšo ya diteng tša e-meili • Molaetša • Leina la moromedi • Ela hloko: Aterese ya moromedi e itšhupa oth-ometiki goba ka go itiriša ge e-meili e amogelwa. Moromedi a ka kgetha go fa dikgokagano tše dingwe ka botlalomafelelong a molaetša. Se se bitšwa tshaeno.	Polelo-tshwano ya kgoka-gano
Lengwalo la segwera/Mong (telele)	Go tsebiša le go swarelela setswalle	• Tšhupabodulo, tšatšikgwedi le ditumedišo • Sebopego sa molaetša se tla fapana go ya ka morero (mohlala, theeletša ditlalemeso, akela, kwela bohloko) • E ka šomiša mohuta wa setšweletša sa pego ka mong (lebelela ka fase) • Go tswalela, go saena,	• Gantši e ngwalwa ka setaele sa mehleng fela di ka no fapana, mohlala, lengwalo la matshedišo le tla ba ka mokgwa wa semmušo • Diponagalo tša polelo di fapana go ya ka morero le molaetša

Boitlhalošo (Telele)	Go anega ka ga maitemogelo a gago	• Tsebišo: Tikologo ya tiragalo goba go aga dikamano mohlala, *dikolo di be di tswaletšwe* • Tlhalošo ya tše di diregilego, gantši ka tatelano mohlala, Ke le ga …. *Bjale ….* • Ditaba tša go tlaleletša tiragalo ye nngwe le ye nngwe mohlala, *O maketše ge a mpona* • Tsebiša gape • - lefoko la go tswalela le le akaretšago tlhathollo, mohlala,Ke hutša go dula nako ye ntši le Rathaga. Re ipshinne.	• Gantši go ngwalwa ka lebaka le le fetilego • Go ka ngwalwa ka motho wa pele goba wa boraro • Dikgokaganyi tša nako di a šomišwa mohlala, *Sa pele, ke moka, sa go latela, ka morago ga fao, pele ga fao, mafelelong, go sa le bjale* • Go nepišwa motšeakarolo o tee goba sehlopha sa batšeakarolo • Go ka ngwalwa ka setaele sa mehleng.
Taletšo/ Memo (le phetolo) (kopana)	Go laletša/mema motho go tla moletlong goba go tlo dira se sengwe (le go dumela go tla goba go se tle)	• E ka tšea sebopego sa lengwalo goba karata ya taletšo. E akaretša: o Ka fao tiragalo e lego ka gona o Mo e tlo diragalago gona o Letšatšikgwedi le nako E ka akaretša le mohuta wa moaparo wo o nyakegago o Leina la momemiwa o E ka akaretša go nyakega ga phetolo o E ka ba le elemente ya go bonwa, go hlangwa • Phetolo e ka ba ka mokgwa wa tsebišo goba lengwalo	• E ka šomiša setaele sa semmušo goba seo e sego sa semmušo • Ka kakaretšo e be ye kopana - e lebantšhe taba thwii • E šomiše melao ya dikafoko, mohlala, *Ke rata go go mema …* • Phetolo e be ka mokgwa wa go laetša boikokobetšo mohlala, *Ke leboga taletšo fela ke maswabi nka se kgone go ba gona*
Tša bophelo bja mohu (telele)	Go gopola le go tsebiša ba bangwe ka lehu la yo mongwe	• Maina ka botlalo; Letšatši le a hlokofetšego ka lona, lefelo la bodulo le nako ye a hlokofetšego ka yona, mo a belegetšwego gona, o tlogela bomang, (molekane, bana) le maina a bona; nako, letšatšikgwedi, lefelo la poloko • Tše dingwe tša tše di latelago di ka no akaretšwa: Se se hlotšego lehu; tshedimošo ka ga taodišo ya bophelo; tshedimošo ka ga segopotšo sa tlhompho	• Setaele sa semmušo • Go ka šomišwa pebofatšo mohlala, *hlokofetše sebakeng sa gore o hwile* • Gantši ke ye kopana • Go šomišwa melao ya polelo, mohlala, *Tšhelete ya matshedišo.*

Poledišano (Telele)	Ke rekhoto ya go abelana dikgopolo go tšwa go ntlhatebelelo ya seboledi	• Ge o ngwala poledišano: • Ngwala maina a bakgathatema ka letsogong la nngele la letlakala • Šomiša leswao la kgorwana ka morago ga leina la seboledi • Šomiša mothaladi wo moswa go laetša seboledi se sengwe le se sengwe se seswa. • Hlahla babadi ka go šomiša ditshupasefala tša go hlaloša seo bakgathatema ba tlilego go se dira/bolela ka go laetša ka mašakaneng • Thala senario pele ga go ngwala	• Ge poledišano e akaretša ba leloko goba bagwera ba potego, go šomiša setaele sa tlwaelo. Difomula tša go tsebega tša dikgopelo, potšišo, ditaelo, ditšhišinyo le dikamogelano di a šomiša • Ge poledišano e ama batho ba go se tlwaelege, go šomiša setaele sa therišano, gomme ditshepedišo tša go laetša botho tše di tšweleditšwego ka botlalo di tlaleletšwa go difomula tša go tsebega tša dikgopelo, dipotšišo, ditaelo, ditšhišinyo le kamogelo
Potšišotherišano (Telele)	Motho o motee goba ba bantši ba botšiša dipotšišo, boledišana le go lekola yo mongwe	• Seboledi se sengwe se hlotla seboledi se sengwe ka go botšiša dipotšišo. Dipoelo di laetša seo mmotšiši a nyakago go se fihlelela ka mmotšišwa, mohlala, lehlakore la bokgoni le lehlakore la bofokodi • Ga swana le mo go poledišano maina a dibole-di a ngwalwa ka letsogong la nngele la letlakala ka morago ga leina la sebo-ledi. • Šomiša mothaladi wo moswa go laetša seboledi se seswa.	E ngwalwa ka lebaka la bjale
Polelo ya go ngwalwa (Telele)	Go tsebiša / hlohleletša / abelana le go šireletša ntlhatebelelo goba kakanyo,	• Thoma o be o beakanye setaele se se tlogo šomišwa, neng? kae? ka lebaka la eng? (nepo), mang? (baamogedi ba tshedimoso) le eng? • Pulo e goga šedi. • Hlabolla dintlha gabotse, gomme tlogela go šomiša mantšu/dikafoko go feta tekanyo mo a bilego a lahlegelwa ke mohola. • Lekanetša ditshekatsheko le mahlakore a tšhielano a go amogelega. • Thumo e bohlokwa, fela ga se kakaretšo ya se se ngwadilwego.	Šomiša mafoko a makopana a dikgopolo tše bonolo, o diriša mehlala ya go tlwaelega.

Ditšweletšwa tša tirišano (Kgwebo)

Mohuta wa setšweletšwa	**Mohola**	**Sebopego sa set**šweletšwa	**Diponagalo t**ša polelo
Lengwalo la semmušo / Lengwalo la kgwebo (Telele)	Mehuta mohlala, go kgopela mošomo goba pasari ; go ngongorega, kgopelo bj.bj.	• Aterese ya mongwadi, letšatšikgwedi, aterese ya moamogedi, ditumedišo • Le ka ba le hlogo • Sebopego sa molaetša se tla fapana go ya ka morero, mohlala, Lengwalo la go ya go morulaganyi • Tswalelo, go saena	• Gantši le šomiša setaele sa semmušo • Le šomiša melao ya polelo, mohlala, *Morena/ mohumagadi, wa lena* • Le ngwalwa ka boripana-l e lebantšhe taba thwii
Boitsebišophelo (CV) (Telele)	Go fa kakaretšo ya bophelo bja motho le diphihlelelo	• Boitsebišo: leina, letšatši la matswalo, naga ye o dulago go yona, nomoro ya pukwana ya boitsebišo, aterese, bj.bj. • Tša dithuto, mohlala, Mephato ye o e fihleletšego • Maitemogelo ka tša mošomo (ge go hlokega) • Tše o di ratago tša go ithabiša. • Dihlatse • Tlhamo le kalo di bohlokwa	• Ye kopana - ga e fete matlakala a mabedi • Dihlogo le dipulete • Setaele sa semmušo sa go nepiša
Go tlatša difomo (Kopana)	Mehuta mohlala, Go dira kgopelo ya mošomo, sekgoba yunibesithi, bj.bj.	Di tla fapana go ya ka morero	Motho yo a tlatšago fomo a ngwale ka bokopana, ka tshwanelo, ka semmušo, ka bothakga (mongwalo wa gagwe o balege)
Lenaneothero le Metsotso (Telele)	Lenaneothero la kopano le laetša sebopego sa kopano	• Leina la mokgahlo • Letšatšikgwedi, nako le lefelo la kopano • Kamogelo ya bao ba tlilego le ditsebišo tša go kgopela swarelo tša bao ba šitilwego ke go tla • Di tšwametsotsong tša kopano ya go feta • Dintlha tše di tlogo ahlaahlwa • Taba tše dingwe	• Gantši dintlha di a nomorwa • Polelo ke ye kopana kudu - Go ka šomišwa mokgwa wa go šetša kudu dintlha tše bohlokwa • Mantšutiriši a ka šomišwa mohlala, *amogela, ahlaahla, tsebiša* • Gantši dintlha di a nomorwa • Polelo ke ya semmušo • Melao ye mengwe ya polelo, mohlala, *Ditšwametsotsong; ditaba tše dingwe*

Lenaneothero le Metsotso (Telele)	Metsotso ya kopano e laetša rekhoto ya kopano	• Leina la mokgahlo • Letšatšikgwedi, nako le lefelo la kopano • Ditsebišo tša go kgopela swarelo tša bao ba šitilwego ke go tla • Kamogelo le go fetišwa ga metsotso ya kopano ya go feta (e ka no fetošwa) • Rekhoto ya dikahlaahlo, diphetho/dikgato tše di tšerwego le motho yo a nago le maikarabelo • Nako ye kopano e fedilego ka yona	• Polelo ya go nepiša • Polelo ya semmušo • Dintlha di a nomorwa • Go ka šomišwa dihlogo le dipulete • Melao ye mengwe ya tšhomišo ya polelo mohlala, Ditšwametsotsong, ditaba tše dingwe
Lephephetsebiši (Kopana)	Go hlohleletša motho gore a reke se sengwe goba a šomiše tirelo	• Bogolo bjo bonyane: mohlala, Letlakala la A5 • Dihlogwanatšweletšo slokene goba sešupo/loko ya go goga mahlo • Tlhalošo ye kopana ya setšweletšwa • Lenaneo la dipoelo le tše di neelwago • Tshedimošo ya kgokagano mohlala, Websaete/ nomoro ya mogala • E ka ba le elemente ya go bonwa, ya go hlangwa	• Di bolela thwii le mmadi • Polelo ye kopana • Polelo e šomišwa go huetša mmadi mohlala, mahlathi, mahlaodi, polelo ya dika go swana le poeletšomodumo le tshwantšhišo
Papatšo (Kopana)	Go hlohleletša motho gore a reke se sengwe goba a šomiše tirelo	E ka tšea dibopego tše di fapanego E šomiša dislokene goba sešupo/loko (*logo*) E ka ba le elemente ya go bonwa, ya go hlangwa E Somiša dithekniki tša papatšo Tlhamo ya yona e dira gore papatšo e be le kgogedi e be e gopolege	Polelo ya dika le dikokwa-ne tša theto di šomišwa go hlola khuetšo le go dira gore polelo e gopolege mohlala. tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšo, mošito le more-thetho
E-meili (Kopana)	Lebela go setšweletšwa sa Mong/tsenelelano le ba bangwe	Lebela go setšweletšwa sa Mong/tsenelelano le ba bangwe	Lebela go setšweletšwa sa Mong/tsenelelano le ba bangwe

Ditšweletšwa tša tirišano (Tshedimošo)

Mohuta wa setšweletšwa	**Mohola**	**Sebopego sa set**šweletšwa	**Diponagalo t**ša polelo
Athikele ya kuranta (Telele)	Go tsebiša, ruta, šedimoša le go thabiša setšhaba	• Efa dintlha ka boripana le ka nepagalo. • Leka go ngwala ditaba tše bohlokwa ntle le go lahlegelwa ke mmadi. • Akaretša ka nepagalo, ntle le go kgopamiša nnete. • Efa hlogo ka boripana gomme o oketše hlogwana ye e kwešišegago • Thoma ka dintlha tše bohlokwa pele: mang? eng? bjang? neng? kae? go reng?	• Polelo ya go kwagala ye kopana. • Ngwala ka motho wa boraro • Šomiša tirwa goba tira go ya ka nepišo le kamano ya mmadi • Šomiša ditsebjana, tšhišinyo, dikakanyo, polelo le temogo ya batho ba ba nago le bokgoni ka sererwa
Athikele ya kgatišobaka (Telele)	Go tsebiša, ruta, šedimoša le go thabiša setšhaba	• Hlogo e swanetše go goga šedi gomme e kgahliše. • Setaele se tšweletše mong, se boledišane le mmadi thwii. • Setaele se swanetše go ba se se hlalošago le go laetša tlhalošo ka seka, se goge boikgopolelo bja babadi. • Maina, mafelo, dinako, maemo le ntlha ye nngwe le ye nngwe ye bohlokwa e swanetše go akaretšwa ka gare ga athikele. • Athikele e swanetše go tsoša kgahlego le go hlohleletša mmadi.	• Šomiša ditsebjana go polelotebanyi • Ditemana tše teletšana • Mongwalo wa tlhaloši • Šomiša polelo ya semmušo le ye e sego ya semmušo go akaretša polelo ya mehleng le ya segae • Polelomakgethe • Polelo ya go tšoša maikutlo • Tšhomišo ya tšwantšhokgopolo le tlhalošo
Go fa ditšhupetšo (Kopana)	Go laela yo mongwe go fihla gongwe	• Šomiša tateleno ka tshwanelo • Bolela ka tšhupetšo ye e itšego • Laetša monabo/bokgole bjo bo akantšwego bja maleba • Efa tshedimošo ka maswao ao a lego tseleng	• Gantši šomiša sebopego sa taelo • Šomiša mafoko a mako-pana a go kwešišega

Botelele bja ditšweletšwa tše di tlogo tšweletšwa/ngwalwa

Ditšweletšwa	Mephato	Palo ya mantšu
Ditaodišo: Kanegelo / Ngangišano / Kahlaahlo / Tlhaloši / Kgadimo	**10**	**150-200**
	11	**200-250**
	12	**250-300**
Ditšweletšwa tša tirišano tše telele: Mangwalo a segwera/semmušo (go dira kgopelo / boipelatšo/ a kgwebo/ ditebogo/ lebogiša/ matsedišo) mangwalo a semmušo le ao e sego a semmušo a go ya kuranteng/ boitsebišophelo le lengwalo la go tiišetša goba kgopelo /tša bophelo bja mohu/ lenaneothero le metsotso ya kopano/ pego/ tshwayotshwayo ya puku goba ya filimi/ athikele ya kuranta/ athikele ya kgatišobaka/ polelo / poledišano/ dipotšišotherišano tša go ngwalwa	**10-12**	**120-150 (diteng fela)**
Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana: Dipapatšo/ Pukutšatši/ Diposkarata/ dikarata tša taletšo/ Go tlatša difomo/ Ditšhupetšo/ tša Bophelo bja mohu/ Ditaelo/ Maphephetsebiši/ Diphoustara/ die-meile	**10-12**	**80-100**

3.4 DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO - LENANEO LA TŠHUPETŠO

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ye e latelago e tla rutwa dikamanong tša go bala le go ngwala, gape bjalo ka karolo ya lenaneo peakanyo la thutapolelo. Tše dingwe tša dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo di tla be di šetše di rutilwe go mephato ya go feta di ka nyaka go boeletšwa gape. Dibopego tše dingwe tša thutapolelo di thoma go rutwa go Mephato ya 10-12

DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO
Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo
Mahlalošagotee, malatodi, diparonimi, pholisemi, homonimi, lentšu le tee sebakeng sa lefoko
Dika, diema, dikapolelo (tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, phetolaina, mainahlangwa ka medumo, pheteletšo, phetolaina, kgegeo, tshotlo, kodutlo, kgakantšho, papadišantšu, polelo ya go fihla taba, tlhagišo ya taba ka bohlale, phefolo, lithosese, anthisese)
Dika le diema
Maadingwa, a a filwego, mantšu a mafsa (dineolotšiseme) le ethimolotši (tlhago ya mantšu)

Dibopego tša lefoko le melao ya tšhomišo ya polelo	**Mehuta**
Maina	Maina a go balega (mohlala, *setulo/ditulo*) le maina a go se balege (mohlala, *meetse, mabu*)
	Dinomoro (tša botee le bontši), ngwana/bana
	Maina a go hloka botee le bontši, mohlala, *meetse, madi*
	Maina a tlhago (mohlala, *Mosadi, monna, mohlare*) le mainaina (mohlala, *Tshwanelo, Kau*)
	Mainakgopolo, mohlala, *lerato, letšhogo, tlhompho, potego*
	Marui, dijo tša bana, puku ya mošemane
	Mainakgoboko (motšhitšhi wa dinose, mohlape wa dikgomo)
Dihlogo le meselana	Dihlogo tše fapanego go ya ka magoro a maina, mohlala basadi, gaTau
	Meselana ye e hlomesetšwago diripeng tša polelo, mohlala: madiring, maineng, mahlathing; ikgata, nokeng, gatela
Mašala	Mašalašala: *Nna, wena, yena, yona, rena, bona (mohlala, **O** bala puku.)*
	Mašalašupi: *ba, yo, bao, bale, tše, tšeo, yola (Ke rekela **yola** nama)*
	Lešalašupi-leba: šeba, še, šefa, šele, šedio, mohlala (monna šo)
	*Lešalaohle:yohle, ohle, tšohle,gohle,lohle, mohlala, (batho **bohle** ba ile)*
	*Lešalathuo:ya ka, ya geno, ya gabo, ya gagwe, ya rena,mohlala, (dikgomo **tšešo**)*
Mahlathi	Lehlathi la mokgwa, mohlala, *O mmethile **gampe***
	Lehlathi la nako, mohlala, *Ba tlile **maabane***
	Lehlathi la felo, mohlala, *Koko o apea ka ntlong*
Mahlaodi	Lehlaodi la sebopego- Letago ke mošemane yo mobotse
	Lehlaodi la mmala- Sefatanaga se sehubedu se fetile
	Lehlaodi la palo-O na le dikgomo tše tshela
Maamanyi	Sehlophantšu sa lediri:
	Leamanyidiri la tebanyi ,mohlala, ba ba **jago**
	Leamanyidiri la tharedi, mohlala, dikgomo tše mošemane a di dišago.
	Sehlophantšu sa lehlathi:
	Leamanyiina le leamanyihlathi, mohlala lešela la **boleta** (leina), lešela le le **bjang**(lehlathi)

Madiri	Lefetedi le lefeledi Lefeledi, mohlala, Ngwala o a lla Lefetedi, mohlala, *Ngwana o llela letswele.*
Lebaka / mabaka	Lebjale mohlala, ke sepela le wena. Lefetile, mohlala, Ke sepetše le yena. Letlago, mohlala, Ke tla sepela le wena
Makgokedi	Lekgoka sediri, mohlala mosadi **o** apeile. Lekgokasedirwa, mohlala, nama **e** apeliwe ke mosadi, ba **mo** file nama. Lekgokarui, mohlala, dikgomo **tša ka**. Poeletšo
Mathuši	A tlhago, mohlala, napa, tšama, nama, (o **tšama** a opela) A go ba madiri, mohlala, letšatši le šetše le sobetše A go hlola modirišo, mohlala, o **nyaka** go sepela A go kopanafatšwa, mohlala, ke tlile go go botša > ke **tlilo** go botša
Medirišo	Kgonego - lebopi la 'ka', tlwaelo - 'hlwa', 'fela',, peelano- mafoko a dithabe tše pedi - ye nngwe e ithekgile ka ye nngwe.
Polelotirišwa	Lebjale, mohlala, Mojako o **notlelwa** ka iri ya pele. Lefetile, mohlala, mojako o be o notletšwe. Letlago, mohlala, Mojako o tla notlelwa ka iri ya pele.
Maswaodikga	Dihlakakgolo, fegelwana, ditsebjana, khutlopedi, go thalela, sekakhutlo, lenalana, tlami, thaladi, mašakana
Mopeleto	Patrone ya mopeleto, Melao ya mopeleto le melao, Khutsofatšo, Diakronimi Kgokagano le kgaoganyo ya mantšu
Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo	
Barutwana ba šomiša kwešišo ya bona ya ka fao polelo e ka hlolago le go swarelela maatla a ditswalano gare ga mohlagiši wa setšweletšwa le mmadi. Ba sekaseka ntlhatebelelo yeo setšweletšwa se ngwadilwego go tšwa go yona. • Polelo ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša • Polelo ya go sekamela ka lehlakoreng le tee le ya kgethologanyo, le ya go bona dilo ka leihlo le tee • Dikakanyo le go hlaloša khuetšo ya tšona • Tlhalošo ya go rarela le ya pepeneneng go tšwa go dintlha tše filwego • Tlhalošothwii le ya seka • Mohola wa go akaretša goba go tlogela tshedimošo • Ntlhatebelelo ya mongwadi/mohlagiši	

3.5. DIPEAKANYO TŠA GO RUTA

Tokomane ye e šišinya gore leboo le lengwe le le lengwe le tla akaretša yuniti e tee goba go feta fao yeo e nepišago mabokgoni a: go theeletša, go bolela, go bala, go bogela, go ngwala, go hlagiša le thutapolelo. Leboo le lengwe le le lengwe le tla tšweletšwa mešongwana yeo barutwana ba swanetšego go ithuta yona, go bala goba go bogela bontši bja ditšweletšwa tša bomolomo, tša go ngwalwa le tša go bonwa . Go leboo le lengwe le le lengwe mešongwana e tla dirwa go goka šedi ya morutwana go thutapolelo ye e nepagetšego le dibopego tša dipuku. Mo lebakeng la ngwaga ka moka, tekano ya maboo a a 18 e tla akaretša dikarolo ka moka tša lenaneothuto ka dibeke tše 36. Go tlaleletša seo, maemo a kgatelopele go makala ka moka a tla oketšega go tloga go kotara go ya go ye nngwe, le go tloga ngwageng go ya go wo mongwe, go feta mengwaga ye meraro, barutwana ba tla be ba loketše go ngwala Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga ya Mphato wa 12. Ka gona kgatelo pele e ba karolo ya peakanyo ya mananeo a go ithuta. Sebopego se se fa barutiši le barutwana dibaka tša go bopa dikamano, go lomaganya tlotlontšu le go itlwaetša dibopego tša polelo ka beke tše pedi pele ba ka fetela go mabokgoni a mangwe. Se sengwe gape, e tliša diphapano gomme e ka dirišetšwa dikgahlego tša sehlopha. Mohlala, ”Kgwele ya maoto” e be e le morero wo o tlwaelegilego ka nako ya Sebjana sa lefase, fela e ka latelwa ke leboo la manyalo a setšo goba go tlhokomelo ye botse ya tikologo.

Polelo ye e logagantšwego ya go ruta: leboo la go ruta

Ka setlwaedi, togaganyo e akanya mehuta: mehuta ya mešongwana, ya ditšweletšwa le dikgwekgwe. Ge o hlama leboo la dibeke tše pedi ka togagano, morutiši a ka kgoboketša mešongwana ye e lego mabapi le sererwa, mohlala, Lefase la mošomo, taba, mohlala, phetogo ya tša leratadima, setšweletšwa, bokgoni go tšwa go lenaneongthuto, mohlala, Ngagišano, ngangišano ya go ngwalwa, dibopego tša ngangišano, goba setšweletšwa goba sehlopha sa ditšweletšwa go tšwa go “ Ditšweletšwa tše di šomišitšwego go ruta mabokgoni a polelo ka togagano”. Tatelano ya dithutišo tša leboo la dibeke tše pedi e ka latela mokgwa wo mongwe le wo mongwe, mohlala, Leboo le ka thoma ka go bala, la tšwela pele ka kahlaahlo (go bolela) yeo e latelwago ke go ngwala. E ka ba setšweletšwa sa puku ye e kgethilwego (mo go hlokegago) goba setšweletšwa se sengwe se ka šomišwa mešongwaneng ye e hlalošitšwego ka fase.

Morutiši o swanetše go kgetha dipuku tša go bala thutong ya setšweletšwa sa dingwalo. E ka ba sehlopha sa direto, padi, sehlopha sa dikanegelokopana, papadi/terama/tiragatšo goba thutofilimi (lebelela “Ditšweletšwa tše di šomišitšwego go ruta mabokgoni a polelo ka togagano.”) Tše di tšwelela bjalo ka Go bala le Go bogela ka gare ga Peakanyo ya go Ruta e le **setšweletšwa sa tee-lesomeseswai (Mphato wa 12)**. Morutiši a ka kgetha go ruta setšweletšwa ka tatelano ye nngwe le ye nngwe goba a šielantšhe direto le dikanegelokopana**.** Ge morutiši a kgetha setšweletšwa se se telele sa go tšwele pele bjalo ka padi, papadi/terama/tiragatšo goba thutofilimi go šišintšwe gore a tšwele pele ka go e ruta gore barutwana ba se lebale thulaganyo le baanegwa ka botlalo. Ge padi, papadi/terama/tiragatšo goba thutofilimi e kgethilwe ,morutiši o tla swanelwa ke go arola setšweletšwa ka diripa tše ntši tša go lekana nako ye e filwego ka gare ga Peakanyo ya Go ruta, mohlala, diyuniti tše 10 ge e le gore di swanetše go rutwa go dikotara tše pedi tša mathomo tša Mphato wa 10 . Diyuniti tše di ka ba dikgaolo tše 10, dikarolo tše10 tša tiragatšo goba ditemana tše 10 tša thutofilimi yeo e dirišago mekgwanakgwana ya go bala ka tsenelelo go hwetša tlhalošo le mohola. Dikgaolo tša go tlaleletša tša mošomo di tla balwa bjalo ka mošomo wa gae goba karolo ya lenaneo la koketšo ya go bala.

Lenaneothuto le le hlagiša nepišo ya pepeneneng ya thutapolelo. Ka setlwaedi, thutapolelo e tla tšea tekanyo ye e ka bago iri e tee mo tekanong ya dibeke tše dingwe le tše dingwe tše pedi, seripa se sengwe se rutwa ka go dikamano ge go ngwalwa le ge go balwa, mola se sengwe se tla rutwa thwii. Go tlaleletša go ruta thutapolelo ye e beakantšwego, go tla ba le dithuto tša tlaleletšo goba diphošollo tša thutapolelo tše di tšwago go diphošo tša mešomo ya go ngwalwa ya barutwana.

Go fetolela Peakanyo ya go Ruta go mešongwana ya go ruta le go ithuta

Mohlala wa go thewa godimo ga Peakanyo ya go Ruta ya Mphato wa 10, kotara ya 1, dibeke tša 5 le 6 (dithutišo tša metsotso ye 11 x 50) di lekana le diiri tše 9 tša go ruta.

Dibeke	Go theeletša le Go bolela Iri ye 1	Go bala le Go bogela Iri tše 4	Go ngwala le Go hlagiša Iri tše 3	Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)
5 le 6	Go fa dikakanyo. Ka dihlopheng, moithuti yo mongwe le yo mongwe o fa kakanyo ya senepe goba seswantšho sa go ba le diteng tša go se tlwaelege, *mohlala, Senepe sa motho wa go itšhudulla a sepela ka matsogo a išitše maoto godimo hlogo e lebeletše fase*	**Go bala ka tsenelelo.** **Setšweletšwa sa go t**šweletša kakanyo**/ maitshwaro,** *mohlala, Go tšwa go athikele ya kgatišobaka goba ya kuranta*, Lemoga le go hlaloša ntlhatebelelo ya mongwadi. Hlatholla le go fahlela maikutlo/ kakanyo ya gago Setšweletšwa se se ka nyalantšhwa le kgwekgwe ya senepe se se šomišetšwago go theeletša goba aowa.	**Go tlatša difomo** Ngwalela mogwera wa gago **lengwalo/e- meile** o mo fe kakanyo GOBA ngwala **poledišano** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša. **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša polelo** (Lebelela 3.3)	Polelo ya go tsoša maikutlo, polelo ya go akaretša, go bona dilo ka lehlakoreng le tee. Polelotebanyi Melao ya maswaodikga a polelotebanyi GOBA poledišano **tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

Kgwekgwe ya leboo: Go fa le go iphetolela go dikakanyo. Kgwekgwetlaleletšo: fešene le mmele

Thutišo ya 1: (Bomolomo/orale)

- Matseno: ditswalano le maitemogelo. Kahlaahlo ya sehlopha. Bontšha phapoši ka moka goba efa sehlopha se sengwe le se sengwe senepe seo ba tlogo fa dikakanyo tša bona ka sona, *motho wa go itšhodulla a sepela ka matsogo gomme a išitše hlogo fase, bj bj.* Kahlaahlo ka sehlopha se fa dikakanyo le go šitlela mabapi le seswantšho se se lego senepeng. Morutiši/ moetapele wa sehlopha o ngwala dikakanyo tšeo go bopa tlotlontšu.

- Tlotlontšu ya go lebana le setšweletšwa le go fa dikakanyo. Diforeimi tša mafoko a go tsena taba ka bogare ka boithobo,bj.bj. ka go tlaleletša.

- Mošomo wa gae: ngwala temana ye o tšweleletšago dikarabo tša gago (ge go kgonega) le dikakanyo tša ba bangwe.

Thutišo ya 2: (Go itokišetša go ngwala)

- Bogela seswantšho gape - Gopotša barutwana ka tlotlontšu ye nngwe, dikgopolokgolo tša poledišano le dikakanyo tša bona.

- Kabelo ya go tšwa go barutwana ba bangwe: Balela phapoši mošomo wa bona wa gae ka go hlaboša lentšu.

- Ruta sebopego sa kakanyo: Setatamente le mabaka a go thekga dintlha. Šupetša mo letlapeng ye nngwe ya dikarabo tša barutwana.

Thutišo ya 3: (go ngwala)

- **Ba**rutwana ba ngwala dikakanyo tša bona ka temana e tee goba tše pedi. Ba šomiša magato a go ngwala, k.g.r. Ba beakanya, ngwala sengwalwakakanywa, boeletša, hlokola le go phošolla (go sebopego sa kakanyo). Barutwana ba ka phošollelana mošomo (phošollo ka sethaka). Setšweletšwa sa mafelelo ke lengwalo goba emeile ya mogwera fao ba abelanago dikakanyo.
- Gopotša barutwana ka sebopego sa lengwalo goba emeile
- Mošomo wo ke wa Kelo ya go kgonega - morutiši o a sekima / swaya. O dira lenaneo la diphošo tšeo di tlwaelegilego.

Thutišo ya 4: (go bala)

- Bala setšweletšwa sa go tswalana le kgwekgwe, *mohlala, go fa dikgopolo go thekga goba go ba kgahlanong le go itšhodulla ka go iša hlogo fase gomme motho wa gona a sepela ka matsogo*
- Go bala dipotšišo tša tekatlhaologanyo ka tsenelelo. (tša go ngwalwa goba bomolomo/orale*)*
- Ruta go ngwala ka polelo ya go tsoša maikutlo, ya go akaretša le tshekamelo ka lehlakoreng le tee (efa mohlala wa setšweletšwa)

Thutišo ya 5: (hlakantšhitšwe)

- Diponagalo tša setšweletšwa sa tše dingwe tša thutapolelo ye e logagantšwego.
- Nepišo ya ka morago ga go bala e mo go maikutlo a mongwadi/dikakanyo ka ga boitšhodullo, bj.bj. O tseba bjang? Mantšu afe?
- Mošomo poeletšo wa thutapolelo go tšwa diphošong tša mošomo wo o swailwego thutišong ya 3.

Thutišo ya 6: (go ngwala)

Go tlatša difomo. Dintlha ka moka di swanetše go ba gabotse di felele le dikarabo di gatišwe ka mokgwa wa maleba

Thutišo ya 7: (go bala) E theilwe go "Kelelagobedi" ka Maje Serudu

- Mošongwana wa pele ga go bala: Efa kakanyo. Go barutwana: Na batswadi ba swanetše go thibela bana ba bona go bona bagwera ba bangwe (ba banenyana goba ba bašemane)?
- Go bala ka tsenelelo ga go ba le dipotšišo tše di ngwadilwego kanegelong. Go bopa tlotlontšu - mantšu a go se tlwaelege setšweletšweng (Mošomo wa pukuntšu)
- Temogo ka tsinkelo. Na maikutlo/kakanyo ya mongwadi ke efe? O tseba bjang? Ke mantšu afe ao a hlalošago seo? Maikutlo/ kakanyo ya moithuti yona?

Thutišo ya 8: (go bolela le go theeletša) E theilwe go "Kelelagobedi" ka Maje Serudu

Go fa kgopolo le go theeletša ka tlhompho.

- Moithuti yo mongwe le yo mongwe o fa kakanyo mabapi le kgwekgwe yeo e ntšhwago setšweletšweng sa "Kelelagobedi," a šomiša sebopego sa go swana le sa go ngwala: Kakanyo le lebaka / bohlatse bja go thekga GOBA barutwana ba ka diragatša Mmaphuti (goba Kelelagobedi) le kgoši Lenkwe.

Thutišo ya 9: (thutapolelo ye e logagantšwego) E theilwe go "Kelelagobedi" ka Maje Serudu

- Melao ya polelotharedi le polelotebanyi (Poeletšo)
- Barutwana ba ngwala poledišano ka tšhielano (dikarabo tše hlano ka ga moanegwa yo mongwe le yo mongwe) magareng ga Mmaphuti (goba Kelelagobedi) le kgoši Lenkwe ka polelotiriši. Se se ka dirwa ka sehlopha.

Thutišo ya 10: (go ngwala)

(Ge e ba barutwana ba nyaka go tšwela pele ka go ithuta polelotiriši, thutišo ya 10 e ka šomišwa go lomaganya mešongwana yeo/ ba fiwe mešongwana ya tlaleletšo sebakeng sa go nepiša poledišano)

- Ruta melao ya poledišano o e fapantšha le ya polelotharedi
- Barutwana ba ngwala gape (thutišo ya 9) ka mokgwa wa poledišano ba ngwalela go fiwa moputso wa kelo.

Thutišo ya 11: Kelo ya semmušo

- Mehuta ya diphošwana tše di tlwaelegilego tša thutapolelo go tšwa go mošongwana wa go ngwala wa dithutišo tša 9 le 10.
- Go bala Setšweletšwa ka tsenelelo (mantšu a 400 - 500) le dipotšišo tša tekatlhaologanyo le tša togaganyo ya polelo.
- Dipotšišo tše dingwe di nyaka gore barutwana ba bale ba be ba ele dikakanyo gomme ba fe le dikgopolo tša bona.
- Melao ya polelotebanyi le polelotharedi (Poeletšo)
- Barutwana ba ngwala gape tše dingwe tše di hwetšwago ka polelotiriši ba di fetolela go polelotharedi

Dipeakanyo tša go Ruta tša mephato ya 10, 11 le 12 di filwe matlakaleng a a latelago. Hle, ela hloko gore tše e no ba MEHLALA fela ya go beakanya ka fao go ka rutwago Lelemetlaleletšo la Pele nako ya ngwaga ka moka.

3.5.1 PEAKANYO YA GO RUTA MPHATO WA 10

MPHATO WA 10 KOTARA YA 1				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
1 le 2	Go theeletša tshedimošo Sethaka le phapoši ka moka: Tsebiša thaka ya ka phapošing ka go šomiša tshedimošo ye e filwego GOBA o lebelele tokumenthari/ tshedimošo ya go rekhotwa	Go bala ka tsenelelo. **Setšweletšwa sa go ba le tshedimošo** Kakaretšo ye bonolo ya dintlha tše bohlokwa **Ntlha le kakanyo** Tsebišo ya projeke ya katološo ya go bala	Ngwala **temana ya go ba le tshedimošo.** Nepiša tlhamo ya mafoko ka tshwanelo. Ngwala **lengwalo la segwera** o fe tshedimošo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Setatamente, sebopego sa lefoko, (sediri-lediri - sedirwa) Tšhomišo ya lebaka la bjale **Tlotlontšu:** mareo a sethekniki a go nyalelana le go bala ditšweletšwa
3 le 4	Go theeletša kakanyo Efa kakanyo go mphato ka moka (ka setšweletšwa sa sengwalo)	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 1:** Go tsebiša diteng tša setšweletšwa Nepiša go ponagalo e tee ye e kgethilwego. Ahlaahla mehola ya yona **Setšweletšwa sa sengwalo sa 2:** Go bala ka tsenelelo. Lemoga le go ahlaahla thulaganyo ya padi/ papadi/kanegelokopana; tshwantšhokgopolo go sereto le ka moo e amanago le diteng	Ngwala **temana ya boikgopolelo/ taodišo** ka ga diteng tša dingwalo, mohlala, **sereto, pukutšatši** goba **lengwalo** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Go laetša maikutlo: Mahlathi le mahlaodi (Poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu:** Mahlathi a go bopša *(mohlala, kudu - o bolela **kudu**)* le mahlaodi (*mohlala, botse- kobo ye* **botse***)* Papetšo ya mahlaodi
5 le 6	Go fa dikakanyo. Dihlopheng tša bona, moithuti yo mongwe le yo mongwe o fa kakanyo ya senepe goba seswantšho sa go ba le diteng tša go se tlwaelege, *mohlala, Senepe sa motho wa go itšhodulla a sepela ka matsogo gomme a išitše hlogo fase*	Go bala ka tsenelelo. **Setšweletšwa sa go fa kakanyo/maikutlo,** *mohlala, Go tšwa go makasine goba athikile ya kuranta*. Lemoga le go hlaloša maikutlo a mongwadi. Hlaloša le go fahlela maikutlo/kakanyo ya gagwe Setšweletšwa se se ka nyalantšhwa le kgwekgwe ya senepe se se šomišetšwago go theeletša goba aowa.	Go tlatša fomo ya phadišano Ngwala **lengwalo** GOBA ngwala **poledišano** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelo ya go tsoša maikutlo, kakaretšo, go bona dilo ka lehlakoreng le tee. Polelotebanyi Maswaodikga Melao ya polelotharedi le poledišano **tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

MPHATO WA 10 KOTARA YA 1				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
7 le 8	Tekathaologanyo ya go theeletšwa: go bala poledišano ya baanegwa, poledišano goba tiragatšo	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 3**: Go tsweletsa moanegwa mo go padi/kanegelokopana/ tiragatšo/didirišwa tša go natifiša polelo mo seretong **Setšweletšwa sa sengwalo sa 4:** Lekola molaetša	Ngwala **taodišokanegelo** ya go thewa godimo ga tše o kopanego natšo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotebanyi le polelotharedi di šomišwa go bontšha moanegwa. Maswaodikga a polelotebanyi le polelotharedi (Poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu**: e tswalana le setšweletšwa sa go balwa
9 le 10	Theeletša koša / mantšu a koša:. Ahlaahla. Go bolela Kanegelo: Katološo ya projeke ya go bala	Go bala ka tsenelelo **Setšweletšwa sa go bonwa** sa go sepelelana le mmino, mohlala, **kerafo, sethalwa, senepe** **Go bala ka tsenelelo**. Athikele ya **kuranta / kgatišobaka,** athikele ya go nyalelana le mmino go tlo ngwala kakaretšo ka mokgwa wa dintlha Katološo ya **go bala** ya setšweletšwa se se telele ge dikolo di tswaletšwe.š	Ngwala di**tshwayotshwayo** tša koša / mmino wa vidio Hlama **phoustara / Lephephetsebiši la** tiragalo ya mmino. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Poeletšo ya madiri ya go logagantšhwa le go bala le go ngwala - hlatholla tšhomišo ya madiri ao a dirišwago. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu:** ya go nyalelana le mmino / mediya bjalo ka ge e tšwelela setšweletšweng

Kelo ya semmušo ya kotara ya pele			
Mošomo wa 1: Go theeletša	**Mošomo wa 2: Go ngwala**	**Mošomo wa 3: Go ngwala**	**Mošomo wa 4: Moleko wa 1**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	Taodišo	Setšweletšwa sa tirišano se se telele	**Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
11 le 12	Ka dihlopha tša lena hlathollang setšweletšwa sa go bonwa -- seswantšho, tafola,tšhate, bj.bj. Šomiša tlhathollo ya ba bangwe go fetolela tshedimošo go mohuta wa setšweletšwa se sengwe (mohlala, mmepe wa monagano, go tlatša dikgoba bj.bj.)	Go bala ka tsenelelo: Tlhalošo ya go tšwa go **pukukgakollo** (Ela hloko: ga se ditaelo) tlhathollo ya tlhohleletšo ya gagwe	Ngwala **tlhalošo** ya ka fao sedirišwa sa go tlwaelega (paesekela, sellathekeng, pene,) se šomišwago ka gona Ngwala tlhathollo ya ditiro tša gago, mohlala, lengwalo la go kgopela tshwarelo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Makopanyi Dikgokantšhi tša go kwešišega tše di laetšago tlholo (*mohlala ka lebaka la, ge, gona ge*) le nako (*mohlala, Morago ga fao, sa go latela, ka morago*) Makgokedi (Poeletšo) **Tlotlontšu** ya go sepelelana le go bala setšweletšwa
13 le 14	Polelo ya semmušo ye e nyakišišitšwego mo dikarolwaneng tše di kgethilwego Theeletša sedirišwa sa go theeletšwa /setšweletšwa sa go balwa.	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 5:** Go bala ka tsenelelo Tšwela pele go nyakišiša dikgwekgwe. Bapetša goba o fapantšhe **Setšweletšwa sa sengwalo sa 6:** Go bala ka tsenelelo.	**Temana** ye kopana ka ga **setšweletšwa**, *mohlala, hlaloša moanegwa o be o fahlele, hlaloša tikologo le mohola wa yona, laetša kgwekgwe le mohola wa yona* **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Lekgokedi dikamanong - mohlala wa go tšwa go mošongwana wa go theeletšwa goba ditšweletšwa tša mošomo wa 5 le wa 6 Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa / go theeletšwa

KOTARA YA 2 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
15 le 16	Bolela, o theeletše le go iphetolela go metlae Balela phapoši / sehlopha diteng tša go ngwalwa Katološo: lebelela papatšo ye e šomišago tshegišo bjalo ka sebetša	Go bala ka tsenelelo. **Setšweletšwa sa go tshegiša**, mohlala, khathuni, meseto ya tshegišo/ video ya tshegišo gomme o hlahlobe mohola. Lekola dibetša tše di dirišitšwego go laetša tshegišo, mohlala, kgegeo, thulano, sehloa le tlemollo **Setšweletšwa sa sengwalo sa 7** - Poeletšo/ kakaretšo / thutišo ya go ruma / setšweletšwa sa go oketša tsebo.	**Go anega ka mong:** Hlaloša tiragalo ya go makatša: Retšistara, setaele le lentšu **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Mafoko a peelano a logaganywa le go ngwala. Mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go mošomo wa barutwana wa go ngwalwa **Tlotlontšu** Polelo ye e šomišwago go hlatholla dikhathuni bj bj. mohlala, foreime, polelopudula Tlotlontšu ya go sepelelana le ditšweletšwa tša go balwa.
17 le 18	Kahlaahlo ya phanele/ potšišotherišano Go theeleletša maitshwaro le maemo	Go balela tsebo tsenelelo. **Setšweletšwa sa go fa ntlhatebelelo / maikutlo/ kakanyo** ya go tšwa setšweletšweng goba mothopong wa mediya **Setšweletšwa sa go bonwa** sa go bontšha ntlhatebelelo, **mohlala, senepe, filimi, khathuni, dithalwa, papatšo** bj.bj	hlama **papatšo** - ya go akaretša dielemente tša go bonwa. dithekniki tše bonolo tša go jabetša **ngwala ditšhišinyo tša puku** go tšwa go katološo ya lenaneo la go bala **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	polelo ya dika le dibetša tša go goketša/ jabetša di šomišwa go goga šedi, mohlala, tshwantšhišo, poeletšo modumo lebaka,tlholo le ditlamorago, dikgokantšhi tša go tliša kwešišo le makopanyi **Tlotlontšu** polelo ya go hlaloša ya ka godimo; polelo ya go hlaloša ya papatšo, *mohlala, sebopego sa papatšo ye ba e ratago, fomula.* tlotlontšu ya go sepelelana le ditšweletšwa tša go balwa
19 le 20	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**			

Mošomo wa Kelo wa semmušo kotareng ya 2		
Mošomo wa 5: Go bolela	**Mošomo wa 6:** **Dingwalo/ Dipuku**	**Mošomo wa 7:** **Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**
Bomolomo/orale: Polelo ya go itokišetšwa ya semmušo	Dipotšišo tša dikamano	Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo/Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala (e ka ngwa-lwa ka Mei0/Juni)

KOTARA YA 3 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
21 le 22	Go balela godimo ga go itokišetšwa: setšweletšwa seo se fago dintlhatebelelo tša go thekga ngangišano. Theeleletša go hwetša dintlhatebelelo, di ngwale ka tatelano	Go balela go akaretša: **ngangišano ye bonolo ya go thekga goba go ganetša taba** Ela maikemišetšo a go akaretša goba go tlogela tshedimošo	Ngwala **ngangišano**: **Lenaneo** la dintlha tša go thekga goba go ganetša sererwa **Lengwalo la kgwebo**: ngongorego le mabaka a go fahlela **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dira poeletšo ya dikgokantšhi tša go hlola kwešišo le makopanyi . Kakaretšo le tshekamelo ka lehlakoreng le tee. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
23 le 24	Go bolela le go theeletša: Tsebiša tshepetšo ya ngangišano ya semmušo	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 8:** Matsenyagae a taba. Nepiša ponagalo e tee. Ahlaahla bohlokwa bja yona. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 9**: Go bala ka tsenelelo Lekola le go ahlaahla thulaganyo ya tiragatšo/ padi/kanegelokopana; tshwantšhokgopolo seretong le ka fao e sepelelanago le diteng	Ngwala **ngangišano: ditemana tša go ba** le bohlatse bja go thekga / bohlatse bja ntlhatebelelo **Setšweletšwatlhaloši sa boitlhamelo** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Sebopego sa temana: Lefokohlogo le ditaba tša go thekga. Mafoko a go ba le lediri **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Polelo ya go hlaloša tshepetšo ya ngangišano, mohlala, Go ba kgahlanong, sererwa, tšhišinyo
25 le 26	Polelo ya semmušo ya go itokišetšwa / ye e nyakišišitšwego. Kelo ka sethaka, mošomo wa go tlwaetša go theeletša (go godiša Katološo ya go bala le nyakišišo ka bowena)	Go bala sererwa sa go ikgetha ka tsenelelo. Bapetša retšistara, setaele le lentšu, le mehuta ya go swana le tšona, mohlala, mangwalo	**Ngwala emeile.** Ngwala taletšo (ya semmušo goba ye e sego ya semmušo) **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dikhutsofatšo, Dika tša go romela melaetša, *mohlala,* le kalo, fonte, setšweletšwa, dielemente tša go kgabiša e le kgokagano ya go bonwa, mohlala, mo taletšong ya semmušo mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go mešomo ya barutwana ya go ngwalwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le ditšweletšwa tša go balwa.

KOTARA YA 3 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
27 le 28	Theeletša terama ya seyalemoya / polelo ya go rekhotwa/ go bapala karolo ya yo mongwe / go bala papadi.	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 10**: Go bala ka tsenelelo Go tšweletša moanegwa pading/ kanegelongkopana goba tiragatšong; didirišwa tša go natefiša polelo seretong **Setšweletšwa sa sengwalo sa 11:** Go bala ka tsenelelo. Lekola molaetša	Ngwala kakanyo **o be o fe bohlatse** Retšistara, setaele le lentšu **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Segalo, lentšu, mohola mathuši **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
29 le 30	Tshepetšo ya kopano	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 12:** Go bala ka tsenelelo. Tšwelapele go ithuta ka kgwekgwe. Bapetša goba o fapantšhe **Setšweletšwa sa koketšatsebo,** mohlala, Go lora o sa robala, toro, tša mahlale tšeo di sa kgodišego	Ngwala tsebišo ya kopano, lenaneothero le metsotso ya kopano **.** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelo ya le tshepedišo ya kopano, mohlala, modulasetulo, mongwaledi, bj.bj. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 3		
Mošomo wa 8: **Go bolela goba go bala**	**Mošomo wa 9:** **Go ngwala**	**Mošomo wa 10:** **Moleko 2**
Bomolomo/orale: Go bala ga go itokišetšwa /go bolela ga go se itokišetšwe / polelo ya go se be ya semmušo ka dihlopha	Setšweletšwa sa tirišano sekopana	**Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo goba Dingwalo/ Dipuku: dipotšišo tša diteng

KOTARA YA 4 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
31 le 32	Go theeletša ditšweletšwa tša go rekhotwa le tša go balwa ka tsenelelo gore go lemogwe tshekamelo ka lehlakoreng le tee le kgethollo Kahlaahlo	Go balela temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo, **mohlala, pego ya go sekamela ka lehlakoreng le tee** Go bala diteng ka tsenelelo: Go holega mang setšweletšweng se ? Go fenywa mang? Bjang?	Go ngwala: Ngwala lengwalo la go ya go morulaganyi **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotiriši le polelotirišwa Tlhalošo ya pepeneneng le ya go iphihla **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa.
33 le 34	Go theeletša: go ithuta go ngwala dinoutse . Go theeleletša dintlhakgolo, mehlala, kanegelo bj.bj	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 13:** Go bala ka tsenelelo. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 14:** Poeletšo / kakaretšo/ thutišo ya go ruma / setšweletšwa sa go oketša tsebo	Go ngwala: Ngwala **dinoutse ka mafoko ao a feleletšego** **Go ngwala kakaretšo:** Poeletšo, mohlala, Mafoko a go felela, šomiša mahlalošetšagotee le mantšu a gagwe **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotiriši le polelotirišwa Mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go mešomo ya barutwana ya go ngwalwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
35 le 36	Go theeleletša kgahlego, mohlala, mmino, go bala go go rekhotilwego, dikoša, go reta sereto	**(Di)Setšweletšwa (tša) sa se(di)ngwalo (sa koketšatsebo)** go tliša kgahlego le go ipshina**.**	**Lengwalo la go laetša kgahlego / ditebogo/ go laetša lethabo(go ipshina)** Poeletšo ya mehuta ya diteng go itokišetšwa tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelo ya boikokobetšo le dikafoko tša tebogo. Tšhomišo ya polelo ya setšo ya maleba ya go bitša batho go ya ka ka maemo a bona Retšistara **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

KOTARA YA 4 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
37 le 38	Poeletšo: Dikahlaahlo tša go se be tša semmušo tša ba mphato le sehlopha nakong ya go itokišetša ditlhahlobo.	**Setšweletšwa sa sengwalo (koketšatsebo)** sa mošomo wa poeletšo	**Go itokišetša tlhahlobo.** Ngwala go tšwa go kgetho ya mehuta ya boitlhamelo - kgetha serewa le **go abelana dikgopolo / thala mmepe wa monagano** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Mošomo wa pukuntšu / go ithuta dika / diema / mebolelwana Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
39 le 40	**Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga**			

Mošomo wa Kelo wa semmušo kotareng ya 4
Mošomo wa 11
Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo / Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala Lephephe la 4 – Bomolomo / Orale *Moputsokgoboko wa ngwaga wa bomolomo/orale wa go bolela, go theeletša. Moputso wa mafelelo o akaretše mošomo o tee wa polelo ya go itokišetšwa, o tee wa go theeletša, mohlala, Go bala ga go itokišetšwa / polelo ya go se itokišetšwe / go bolelo go go sego ga semmušo ka sehlopha.

3.5.2 PEAKANYO YA GO RUTA YA MPHATO WA 11

KOTARA YA 1 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
1 le 2	Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa go hwetša tshedimošo GOBA go lebelela tokumenthari ya thelebišene	Go bala ka tsenelelo. **Setšweletšwa sa tshedimošo goba sa go bonwa** Kakaretšo ye bonolo ya dintlha tša bohlokwa **Ntlha** le kakanyo Hlagiša tlhalošo go ya ka dikamano **Setšweletšwa sa sengwalo sa 1** Tsebišo ya diteng tša setšweletšwa Tsepamela go ponagalo ye e kgethilwego. Ahlaahla mehola ya yona	Ngwala **temana ya tshedimošo ya go ngwalwa.** Nepiša go sebopego sa lefoko le nepagalo Melao ya temana ,mohl, dikgopolokgolo le dikgopolotlaleletšo.,bj.bj. Ngwala **setatamente** sa go fa tshedimošo, *mohlala, Go ya maphodiseng,* **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Setatamente, sebopego sa mafoko, (sediri-lediri-sedirwa) Šomiša ditaetši **Tlotlontšu** ya go sepelelana le (di) setšweletšwa sa go balwa
3 le 4	Go bala temana ya go se itokišetšwe ka go hlaboša lentšu, ka go diriša lenaneo la katološo la go bala Kahlaahlo ya dihlopha ka ga ditšweletšwa tša go bonwa go swana le dikhathune	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 2**: Go bala ka tsenelelo Lemoga le go ahlaahla thulaganyo ya tiragatšo/ padi/kanegelokopana; tshwantšhokgopolo seretong le ka fao di tswalanago le diteng Go tlwae tša katološo ya go bala. Etela bokgobapuku / etla le makasine / kuranta	Ngwala **temana/taodišo ya boikgopolelo** ka ga diteng tša setšweletšwa sa sengwalo ,mohlala, **sereto, padi, kanegelokopana, pukutšatši goba lengwalo** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Go hlaloša/ taetšo ya maikutlo: Mahlathi le mahlaodi (Poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu ya go nyalelana le ditšweletšwa** tša go balwa le tša go bonwa Šomiša thesorase - go bopa mahlalošetšagotee Bopa malatodi ka go šomiša dihlogwana le meselana, *mohlala, kgoši - kgoši**gadi**, mohlolo-mohlologadi, nala-nalana*

KOTARA YA 1 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
5 le 6	Go theeleletša go akaretša: Setšweletšwa sekopana sa tshedimošo. Lemoga molaetša wo mogolo, šišinya hlogo Bomolomo/orale: potšišotherišano (ditshepedišo goba go kgathatema)	Go bala ka tsenelelo. Kakaretšo ya go tšwa go **setšweletšwa sa tshedimošo** Lemoga diteng tša bohlokwa le tša go se be bohlokwa.	Ngwala kakaretšo ka **mokgwa wa dintlha** Katološa **dinoutse** go ngwala setšweletšwa se se feleletšego, mohlala, akaretša dikgopolokgolo go tšwa go setšweletšwa goba potšišotherišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Maina: Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa mošomo wa pukuntšu
7 le 8	Go bala ga go itokišetšwa ka go hlaboša lentšu - temana go tšwa pukung ye e kgethilwego GOBA go bala sereto ka boitokišetšo GOBA Setšweletšwa sa tiragatšo Šetša tšweletšo, segalo, go khutša,kopantšho-mahlo,lebelo, tlhabošo ya mantšu le polelo ya dika tša mmele	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 3**: Go tšweletša moanegwa pading, kanegelokopaneng goba tiragatšong; didiriša tša bohlokwa tša go natefiša sereto **Setšweletšwa sa sengwalo sa 4:**. Lekola molaetša wa setšweletšwa sa sengwalo	Ngwala **kanegelo** yeo go yona baanegwa ba kopanago gomme ba bolela **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotebanyi le polelotharedi go tšweletša moanegwa Go šomiša maswaodikga go polelotebanyi le polelotharedi (poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu**: nyakišišo ya ditlhalošo tša mantšu go baleng - mošomo wa pukuntšu

KOTARA YA 1 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
9 le 10	Theeletša ditšweletšwa tše di fapanego gomme le di ahlaahle, mohlala, koša. Hlagiša projeke ya katološo ya go bala	Go bala ka tsenelelo **Bapetša o be o fapantšhe** molaetša/ setaele, mošito bj.bj. wa dikoša tše pedi. **Katološo ya go bala** puku ye telele nakong ya maikhutšo	Thala/tlatša tafola ya diponagalo tša go fapana Ngwala: potšišotherišano ye e ngwadilwego / poledišano / lengwalo la go ya go morulaganyi **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Didirišwa tša modumo mohlala, mošito, morethetho,morumokwano, le poeletšomodumo Dikafoko le morumokwano Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu:** ya go sepelelana le dikoša tše di lego ka gare ga setšweletšwa sa go balwa, mohlala, mmapadi ,

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 1			
Mošomo wa 1: Go theeletša	**Mošomo wa 2: Go ngwala**	**Mošomo wa 3: Go ngwala**	**Mošomo wa 4: Moleko wa 1**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	Taodišo	Setšweletšwa sa tirišano se setelele	**Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
11 le 12	Ka dihlopha hlathollang setšweletšwa sa go bonwa - mmepe, tšhate, dinepe, ditafola, dithalwa bj.bj. Šomiša tlhalošo ya ba bangwe go fetišetša tshedimošo go mohuta o mongwe wa setšweletšwa (mohlala, Go mmepe wa monagano, go tlatša dikgoba tša tafola)	Go bala ka tsenelelo. **Ditšhupetšo tša** go tšwa go setšweletšwa sa sengwalo, go laetša tekatekano, monabo bj.bj. **Setšweletšwa sa go bonwa** mabapi le lefelo la setšhaba la go ithabiša **Tšhupadipaka ya (lenaneo)** la leeto la pese goba la mohuta wo mongwe	Ngwala **ditšhupetšo** tša go ya lefelong la setšhaba la boithabišo / tshwaonaga ya tikologo ya selagae, *mohlala, Lepatlelo la kgwele ya maoto la kgauswi, lapa la mohlomphegi wa mo tikologong* **Dintlha tša go hlaloša** lefelo la bohle la boithabišo,le le theilwego godimo ga setšweletšwa sa go bonwa GOBA poledišano ya go thuša motho yo a sa tsebjego (lethogošwahla), (šomiša semamatletšo sa poledišano ya tšatši ka tšatši) **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Makgokedi (Poeletšo) Mahlaodi Papišo ya mahlaodi **Tlotlontšu** ya go nyalelana le setšweletšwa sa go balwa Mantšu a go laetša tšhupetšo, monabo, bokgole, tekatekano bj.bj
13 le 14	Polelo ya semmušo ye e nyakišišitšwego	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 5:** Go bala ka tsenelelo Tšwela pele go ithuta ka baanegwa le dikgwekgwe. Bapetša goba o fapantšhe **Setšweletšwa sa sengwalo sa 6:** Go bala ka tsenelelo	Ditemana ka ga dipuku, nonwane, *mohlala, Hlaloša moanegwa o be o fahlele, hlaloša tikologo le mohola wa yona, lemoga kgwekgwe le mohola wa yona* **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Lekgokedi dikamanong - mehlala go tšwa go mešongwana ya Go theeletšwa goba ditšweletšwa tša dingwalo tša bohlano le boselela Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa balwa / theeletšwa

KOTARA YA 2 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
15 le 16	Go bapala karolo ya tshepetšo ya dikopano tša ka phapošing mabapi le sererwa sa go tšwa setšweletšweng sa go balwa.	Go bala ka tsenelelo **Setšweletšwa sa tshedimošo. mohlala, kuranta** ye e le go mabapi le ditaba tša setšhaba *mohlala,tlhokego ya meetse,, go tloša ditlakala* Katološo ya go bala le go bogela . Tlhohleletšo ya go bala / go bogela **kgašo ya ditaba le dikuranta**	Ngwala **lenaneothero** la kopano ya setšhaba mabapi le go araba setšweletšwa sa go balwa Ngwala **dinoutse** tša kopano Ka morago ga go bapala karolo, ngwala metsotso ya kopano. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Sebopego sa temana: Hlogotaba le diteng tša go thekga . Melao ya go nyalelana le metsotso,: lebaka le le fetilego, nomora, semmušo, polelo ya maleba. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Polelo ya go hlaloša tshepetšo ya kopano, *mohlala, lenaneothero, modulasetulo, metsotso, ditšwametsotsong*
17 le 18	Ngangišano (tshepedišo) Go theeleletša maikutlo le maemo	Go balela Tsebotsenelelo ya polelo . **Setšweletšwa sa go laetša ntlhatebelelo / maikutlo/ kakanyo** go tšwa go sedirišwa sa sengwalo goba sa mediya, mohlala,, khathune ya politiki, papatšo, pego ya go tsoša maikutlo **Papatšo ya mahlakorentši a mediya**, go tšwa makisineng / kuranteng / Thelebišeneng	Hlama **papatšo** - ya go akaretša dielemente tša go bonwa Dithekniki tša tlhohleletšo, mohlala, Ditšhišinyo, ditlamorago, kakaretšo, bj.bj.. Papatšo e ka ba ya seyalemoya goba ya makasine **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** **(Lebelela 3.3)**	Polelo ya dika le ditlabakelo tše di šomišwago go goga šedi le go hlalefetša/jabetša, mohlala, tshwantšhanyo, poeletšomodumo, poeletšo. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Polelo ya go hlaloša ya go bapatša, *mohlala, khophi, kalo,*
19 le 20	**Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga**			

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 2		
Mošomo wa 5: Go bolela	**Mošomo wa 6: Dingwalo/ Dipuku**	**Mošomo wa 7: Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga**
Bomolomo/orale: polelo ya go itokišetšwa	Dipotšišo tša diteng	Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo le dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo/Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala (e ka ngwalwa ka Mei/Juni)

KOTARA YA 3 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
21 le 22	Kahlaahlo ya Phanele/ Dipotšišotherišano	Go balela go akaretša: **ngangišano ye bonolo ya go thekga goba go ganetša taba** Taodišo Kahlaahlo ye e thekgago ngangišano/ kahlaahlo ye e thekgago goba ye ganetšago	Ngwala **ngangišano**: **Lenaneo** la dintlha tša go thekga goba go ganetša sererwa **Lengwalo la kgwebo**: ngongorego le mabaka a go fahlela **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dira poeletšo ya dikgokantšhi tša go hlola kwešišo le makopanyi . Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
23 le 24	Ahlaahla taba ya go sepelelana le setšweletšwa sa sengwalo seo go ithutilwego ka sona goba sa go bonwa	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 7:** Matsenyagae a ditaba. Tsepamela go ponagalo e tee ye e kgethilwego gomme o ahlaahle bohlokwa bja yona. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 8**: Go bala ka tsenelelo Lemoga le go ahlaahla thulaganyo, ya tiragatšo / padi/ kanegelokopana; tshwantšhokgopolo seretong le ka fao di nyalelanago le diteng	**Go ngwala Tlhaloši/ Kanegelo/Kahlaahlo/ Kakanyo / Ponagatši** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Mabaka a madiri **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
25 le 26	Polelo ya semmušo ya go itokišetšwa/ ye e nyakišišitšwego . Kelo ya mošongwana wa go theeletšwa ka sethaka (go godiša go bala le nyakišišo ka bowena)	Go bala ka tsenelelo. **Ditšweletšwa tše kopana tša mediya: ditsebišo, dipapatšo tše di kgethilwego, tša bophelo bja mohu,** **Bapetša** retšistara, setaele le lentšu le mohuta wa go swana le yona, mohlala, Mangwalo	Ngwala **tsebišo** Ngwala **lengwalo la semmušo la go nyakišiša** ka ga phetolo ya tsebišo, papatšo ye e kgethilwago ,bj.bj. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Tlhamego ya go sepelelana le go ngwala. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa. Dikhutsofatšo tše gantši di šomišetšwago papatšo ye e kgethilwego, diakronimi,bj.bj.

KOTARA YA 3 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
27 le 28	Theeletša setšweletšwa sa koketšatsebo ka lethabo /go khahlega, mohlala,koša, go bala sereto, filimi, tiragatšo ya seyalemoya/radio,go bala tiragatšo.	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 9**: Go bala ka tsenelelo Go tšweletša moanegwa wa padi, kanegelokopana, goba tiragatšo, didirišwa tša go natefiša polelo mo seretong **Setšweletšwa sa koketšatsebo** mohlala,go lora o sa robala, toro,diteng tša go se kgodiše tša thutamahlale ka polelo ye nngwe le ye nngwe	Ngwala **setšweletšwa sekopana** mabapi le senepe goba seswantšho, mohlala, sereto, temanatlhaloši, ditsenywa, pukutšatši **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Seswantšho, seka, tlhalošo ya thwii le ye e iphihlilego **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
29 le 30	Go balela godimo ga go itokišetšwa ga mangwalo a go ya go morulaganyi.	Go bala ka tsenelelo o balela **temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo, mangwalo a go ya go morulaganyi. (maikemišetšo le baamogedi,ntlha le kakanyo)** Tsepamisa go go fa maina (batho ba fiwa bjang maina) go akaretšwa goba go tlogelwa eng, mašala (ke "bomang"?) **Setšweletšwa sa sengwalo sa 10:** Go bala ka tsenelelo. Go ela molaetša	Ngwalela morulaganyi lengwalo o fetola setšweletšwa se se badilwego. Lemoga maemo a gago le maikutlo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Tlhalošo ya go iphihla le ya pepeneneng Go fa kakanyo, Tlhalošo ye e hutšwago. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa.

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 3		
Mošomo wa 8: Go bolela goba go bala	**Mošomo wa 9: Go ngwala**	**Mošomo wa 10: Moleko wa 2**
Bomolomo/orale: Go bala ga go itokišetšwa/ Go bolela ga go se itokišetšwe/ Go bolela go go sego ga semmušo ka dihlopha	Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana	**Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo GOBA Dingwalo / Dipuku: Dipotšišo tša diteng

KOTARA YA 4 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
31 le 32	Go Theeletša setšweletšwa sa go rekhotwa goba sa go balwa ka tsenelelo gore o hwetše tshekamelo ka lehlakoreng le tee le kgethollo Kahlaahlo/ngangišano	Go Balela **temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo**, **mohlala, polelo ya sepolitiki, pego ya go sekamela ka lehlakoreng le tee.** Go bala diteng ka tsenelelo: Go holega mang setšweletšweng se? Go fenywa mang? bjang? **Setšweletšwa sa sengwalo sa 11:** Go bala ka tsenelelo Hlatholla morero ka botlalo.. Bapetša goba o fapantšhe.	**Ngwala setšweletšwa gape** gore o tloše tshekamelo ka lehlakoreng le tee le kgethollo / ngwala taodišo ngangišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotiriši le Polelotirišwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Thesorase - mahlalošagotee
33 le 34	Go theeletša: tshepedišo ya go ithuta go ngwala dinoutse. Go theeleletša tatelano	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 12:** Go bala ka tsenelelo **Setšweletšwa sa sengwalo sa 13:** Go bala ka tsenelelo	Ngwala **setšweletšwa sa go ba le magato a tshepedišo**, mohlala, Ditaelo tša go sepelelana le theknolotši Bontšha ka sethalwa sa seswantšho / boto ya kanegelo bj.bj. **go ngwala poeletšo ya kakaretšo** go šomišwa setšweletšwa sa tshepetšo, mohlala, mafoko a a feletšego, tirišo ya mahlalošetšagotee le mantšu a gagwe **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Madiri Mantšho a go laetša tatelano Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

KOTARA YA 4 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri ye 1**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
35 le 36	Go theeletša kgahlego, mohlala, mmino, go bala go go rekhotilwego, dikoša, go reta sereto	**Setšweletšwa sa sengwalo 14:** Poeletšo/kakaretšo/thutišo ya go ruma/setšweletšwa sa koketšatsebo**.**	**Lengwalo la go laetša kgahlego / ditebogo/ go laetša lethabo(go ipshina)** Poeletšo ya mehuta ya diteng go itokišetšwa tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelo ya boikokobetšo le dikafoko tša tebogo. Tšhomišo ya polelo ya setšo ya maleba ya go bitša batho go ya ka ka maemo a bona Retšistara **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
37 le 38	Poeletšo: Dikahlaahlo tša go se be tša semmušo tša bamphato le dihlopha ka phapošing go itokišetša go ngwala tlhahlobo.	**Setšweletšwa sa sengwalo sa** mošomo wa Poeletšo	**Go itokišetša tlhahlobo**. Ngwala go tšwa go kgetho ya mehuta ya boitlhamelo - kanegelo,tlhaloši, ngangišano, kahlaahlo le kgadimo Kgetha hlogo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Mošomo wa pukuntšu dika / diema mebolelwana Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa.
39 le 40	**Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga**			

Mošomo wa Kelo wa semmušo kotareng ya 4
Mošomo wa 11
Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga
Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano
Lephephe la 2 – Dingwalo / Dipuku
Lephephe la 3 – Go ngwala
Lephephe la 4 – Bomolomo / Orale
*Moputsokgoboko wa ngwaga wa bomolomo/orale wa go bolela, go theeletša. Moputso wa mafelelo o akaretše mošomo o tee wa polelo ya go itokišetšwa, o tee wa go theeletša le wo mongwe, mohlala, Go bala ga go itokišetšwa / polelo ya go se itokišetšwe / go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha.

3.5.3 PEAKANYO YA GO RUTA MPHATO WA 12

Peakanyo ye ya ngwaga e laetša bonyane bjo bo swanetšego go phethagatšwa le go elwa.

Mphatong wa 12 dingwalo tša thuto ya semmušo (dipuku) di badilwe go ba tše 1 - 18, ke gore re tekano ya iri tše pedi e beetšwe sereto goba kanegelokopana goba yuniti e tee ya padi goba tiragatšo. Ge tiragatšo goba padi e kgethilwe, morutiši o tla swanelwa ke go arola mošomo ka diyuniti tše di tlogo rutwa nakong yeo ka tshwanelo.

Nako ye ntši ya Mphato wa 12 e tla šomišetšwa mošomo wa Poeletšo le go lokišetša barutwana tlhahlobo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga.

KOTARA YA 1 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
1 le 2	**Kahlaahlo ya dihlopha**. Ahlaahla diponagalo tša setšweletšwa sa sengwalo / athikele ya kuranta goba ya makasine Ahlaahla sebopego le morero Lomaganya projeke ya katološo ya go bala kuranta/ kgašo ya ditaba bj.bj	**Go bala ka tsenelelo**. Poeletšo ya Kakaretšo ka go šomiša setšweletšwa sa **kuranta/ go bega / mediya** Sekima le go sekena **Setšweletšwa sa sengwalo sa 1**: Matsenyagae a ditaba. Tsepamela go ponagalo e tee ye e kgethilwego le setaele karolong ye nngwe le nngwe. Ahlaahla bohlokwa bja yona, kgwekgwe, moya wa go swana le wa tiragatšo/padi/ kanegelokopana	**Dinoutse tša Kakaretšo** le **kakaretšo ya mafelelo** (Kelo ya go kgonega) **Ngwala lengwalo la go ya go bagaši ba ditaba** GOBA Ngwala **tsebišo ya kuranta goba ya kgatišobaka** **GOBA** Ditshwayotshwayo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dibopego tša semmušo, mohlala, honorifiki, ga go na kganetšano (*mohlala, ke tla … e se go ke t'la)*, ga go na polelo ya sethaka goba ya mehleng. Phefolo (*mohlala, o hlokofetše e sego o hwile*) **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Polelo ya go šomiša go ya ka yona ye e sepelelanago le tikologo
3 le 4	Go theeleletša nyakišišo: projeke yeo barutwana ba botšišago dipotšišo go ba bangwe le setšhaba gomme ba ngwala pego ya tshedimošo Polelo ya semmušo: Efa pego ka molomo	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 2**: Go bala ka tsenelelo go go swanetšego setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 3**: Go bala ka tsenelelo go go swanetšego setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, baanegwa bj.bj	Ngwala **lenaneo la dipotšišo** tša maleba go huetša tshedimošo. Ngwala **pego ya tshedimošo** o akaretša dipoelo tša projeke ya go nyakišiša **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša • **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Poeletšo: Polelotirišwa, Polelotharedi Ka mokgwa wa potšišo **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

KOTARA YA 1 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
5 le 6	Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa: potšišotherišano ya boitaodišophelo, go bala go tšwa go boitaodišophelo, video ya potšišotherišano ya boitaodišophelo. Koketšatsebo: bogela filimi ya boitaodišophelo /tshedimošo ya go rekhotwa	Go bala **kanegelo ya boitaodišophelo** ka tsenelelo**.** Nepišo e le go ntlhatebelelo moanegi le maikutlo . Lemoga dikakanyo: Lemoga mohola wa mehuta ya polelo (ge go hlokega) **Setšweletšwa sa sengwalo sa 4**: Go bala ka tsenelelo go go swanetšego, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj Hlaloša sebopego sa sereto sa ka ntle le sa ka gare, mohlala,dikokwane tša theto le didirišwa tša go natifiša polelo mo thetong	Ngwala **kanegelo ya boitaodišophelo** Ngwala temana ya sengwalo ka karolwana ya puku GOBA goba kanegelo ya boitaodišophelo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Poeletšo: mafoko a madiri, lekgokedi Mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go mešomo ya barutwana ya go ngwalwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
7 le 8	Kahlaahlo ya sehlopha ya semmušo mabapi le ditaba tša go sepelelana le dipuku . Ahlaahla kgwekgwe le molaetša wa go sepelelana le ditšweletvwa tša go bonwa	Go bala ka tsenelelo **Setšweletšwa** sa **go bonwa** sa tshedimošo ya go sepelelana le go ithuta dipuku, *mohlala, tlhalošo ya lefelo ka go padi / kanegelokopana /* **mmepe** *wa selete se se hlalošwago ke padi / kanegelokopana, sethalwa sa sefala, videyo ya padi bj.bj* **Setšweletšwa sa sengwalo sa 5**: Go bala ka tsenelelo go sepelelana le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj.	Ngwala taodišo: Kanegelo/ kgadimo/ ngangišano / kahlaahlo/ tlhaloši **Fetolela setšweletšwa sa go bonwa,** mohlala, mmepe wa go laetša tsela (lebelela go bala) **go mohuta wo mongwe wa go ngwalwa goba wa go bonwa**, mohlala, phoustara, mmepe wa monagano, sethalwa, papetla, bj.bj. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Sebopego sa temana ge go ngwalwa kahlaahlo. Dikgokantšhi tša go kwešišega tša go bontšha tlholo (*mohlala, ka lebaka la gore, ge, gona ge e* le nako:*mohlala, bjale, sa go latela, ka morago ga*) Makgokedi (Poeletšo) **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa. polelo ya go šomišwa go ya ka tikologo ye e sepelelanago le tshekatsheko ya maleba ya setšweletšwa sa go ithutwa sa sengwalo

KOTARA YA 1 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
9 le 10	Go Balela godimo setšweletšwa sa sengwalo GOBA sa go tšwa go inthanete Bomolomo: Tsebiša seboledi	Bala setšweletšwa sa mahlakorentši a mediya ka tsenelelo o dire dinyakišišo, go tšwa go,mohlala**, lephephe la websaete, ensaeklopedia, mošomo wa kgakollo / puku ye e kgethilwego.** Ela ka fao dielemente tša go bonwa le tša go ngwalwa di huetšago tlhalošo ka gona. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 6**: Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa mohl, polelo ya dika,sebopego le moanegwa,bj.bj	Go ngwala emeili (tšhupabodulo/ sererwa/ molaetša) GOBA Ngwala lephephe la websaete (sešupo, Dika, diloko, sebopego sa diponagalo, diswantšho tša go bonwa le mohola wa tšona.) Hlokomela diponagalo tša diswantšho tša go bonwa **Lengwalo la semmušo:** Ngwala lengwalo la kgopelo, mohlala, moneelo,tšheletethušo, bj.bj. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	**Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa polelo ya go sepelelana le setšweletšwa sa Mahlakorentši le setšweletšwa sa go bonwa mantšu a jakone Go itlwaetša pukuntšu

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 1			
Mošomo wa 1: Go theeletša	**Mošomo wa 2: Go ngwala**	**Mošomo wa 3: Go ngwala**	**Mošomo wa 4: Moleko wa 1**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	Taodišo	Ditšweletšwa tša tirišano tše telele	**Tšhomišo ya polelo ya dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša & Go bolela**	**Go bala & Go bogela**	**Go ngwala & go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
11 le 12	Theeletša potšišotherišano ya mošomo / Setšweletšwa ka ga potšišotherišano ya mošomo o be o ngwale dinoutse Ahlaahla dipoelo tša batšeakarolo ba potšišotherišano le ba mphato goba sehlopha; Koketšatsebo: Katološo ya go bala: bogela / theeletša ditaba/ madireng mabapi le potšišotherišano	Go bala ka tsenelelo. **papatšo** ya mošomo wa maleba, pasari goba kgopelo ya sekgoba yunibesithi . Hlokomela sebopego, ditabataba le dikafoko **Setšweletšwa sa sengwalo sa 7**: Go bala ka tsenelelo go go lebanego le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Ngwala **lengwalo la go kgopela** le **boitsebišophelo**, mohlala, kgopelo ya mošomo/pasari/sekgoba yunibesithing e le phetolo ya papatšo Poeletšo: sebopego sa lengwalo le dikafoko tša go bula le go tswalela Sebopego sa temana **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša • **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Polelotirišwa Mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go mešomo ya barutwana ya go ngwalwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa le dipotšisotherišano tša mošomo
13 le 14	Diragatša potšišotherišano ya mošomo. Se e ka ba tiragatšo ya go felela fao barutwana ba tšeago karolo ya go ba babotšišwa goba morutiši a ka ba fa dipotšišo tše ba di balelanago ebile ba di araba.	Go bala setšweletšwa **sa tshedimošo** ka tsenelelo mabapi le potšišotherišano go tšwa go **makasine / inthanete** bj.bj. Katološo ya go bala: Lebelela papatšo ya mošomo/ pasari GOBA bala / maphephetsebiši a dithuto tša maemo a godimo. **Setšweletšwa sa sengwalo sa 8**: Go bala ka tsenelelo go go lebanego le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	**Poeletšo ya Kakaretšo**: Ngwala kakaretšo ya setšweletšwa sa go šomišetšwa sererwa se se itšego, mohlala potšišotherišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Poeletšo:mathuši go itokišetša go diragatša potšišotherišano ya mošomo - ditlamorago tša tirišo ya mathuši **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

KOTARA YA 2 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša & Go bolela**	**Go bala & Go bogela**	**Go ngwala & go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
15 le 16	Polelo ya semmušo ye e nyakišišitšwego ka ga karolwana ya mediya wa go bonwa, *mohlala,* mohuta wa thutofilimi*, mekgwa ya go tšweletša, histori* Diragatša polelo ya semmušo:Tsebiša seboledi le go fa mantšu a tebogo	Bogela **tshwantšhetšodikgao ya filimi** GOBA bala di**tshwayotshwayo tša** filimi/ tshedimošo ya go rekhotwa / tshwantšhetšodikgao ya thelebišene **Setšweletšwa sa sengwalo sa 9:** Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Ngwala **lengwalo** goba **temana ya go hlalefetša/ jabetša** ka go šišinya filimi ye o bego o e lebeletše/ ngwala ditshwayotshwayo tša filimi **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša • **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Poeletšo: go ngwala ga go tsoša maikutlo. Mahlaodi le mahlathi Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa tlotlontšu ya sethekniki ya go tswalana le tšweletšo ya filimi
17 le 18	Kahlaahlo ye e sego ya semmušo ya phaposi le sehlopha go itokišetša go ngwala tlhahlobo	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 10**: Go bala setšweletšwa ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go boeletša thuto ya setšweletšwa sa semmušo le mekgwanakgwana ya g o bala ka tsenelelo le go itokišetša tlhahlobokakaretšo ya barutwana ba dikolo ka moka	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go boeltša mehuta ya ya polelo go itokišetša tlhahlobo ya ka gare. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thutapolelo go itokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Poeletšo ya Polelo ya dibopego le melao ya tšhomišo
19 le 20	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**			

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 2			
Mošomo wa 5: Go bala	**Mošomo wa 6: Go bolela**	**Mošomo wa 7: Dingwalo**	**Mošomo wa 8:** **Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**
Bomolomo/orale: Go bala ga go itoikišetšwa	**Bomolomo/orale:** Polelo ya go itokišetšwa	Dipotšišo tša dikamano	Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo / Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala(e ka ngwalwa ka Mei/ June) GOBA Moleko wa go ngwalwa

Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga: Mo go mphato wa 12, mošongwana o tee wa Kotara ya 2 le/ goba Kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Mo go hwetšwago gore ye tee ya ditlhahlobo tše pedi tša ka gare e ngwalwa go Mphato wa 12, ditlhahlobo tše dingwe di swanetše go emelwa ke moleko mafelong a kotara (Mošongwana wa 8 le 10)

KOTARA YA 3 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le go Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le Go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
21 le 22	Bala tiragatšo / poledišano ka go hlaboša lentšu. Hlokomela maswaodikga, go khutša, kelo ya lebelo segalo le tlhalošo	Go bala ka tsenelelo. **Poledišano** / **tiragatšo** ya go ba le mehutahuta ya polelo (mohlala,: **semmotwana, sethaka, mantšu a go tšwa dipolelong tše dingwe** *mohlala**, Eitha**! kgale ke sa go bone!* Hlokomela poledišano / melao ya sefala (ge go kgethilwe tiragatšo, nepiša ditšhupasefala, moaparo, ditloloboikgabišo bj,bj, tša go sepelelana le puku ye e kgethilwego) **Setšweletšwa sa sengwalo sa 11**: Matsenyagae a ditaba. Tsepamela go ponagalo ye e kgethilwego Ahlaahla mohola wa yona	Ngwala **ngangišano**: Laetša **lenaneo** la dintlha tša go thekga le tša go ganetša sererwa, mohlala, go rogana, polelo ya sethaka le mantšu a go tšwa malemeng a mangwe di swanetše go dumelelwa ka phapošing. Barutwana ba swanetše go fa mahlakore a mabedi a ngangišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Boeletša dikgokantšhi tša kwešišo le makopanyi Boakaretši le go tšea lehlakore Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
23 le 24	Abelanang maitemogelo a katološo ya go bala *mohlala, puku ye e šišintšwego, dira ditšhišinyo ka ga sekolo / setšhaba / bokgobapuku bja mo motseng*	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 12:** Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj **Setšweletšwa sa setšweletšwa sa 13:** Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Go ngwala: ngwala setšweletšwa sa tirišano se sekopana: pukutšatši, maphephetsebiši, phoustara, ditaetšo, ditšhupetšo, papatšo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Go hlagiša projeke, mohlala, sebopego, dithalwa Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa le projeke ya nyakisišo

KOTARA YA 3 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le go Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le Go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
25 le 26	Theeletša kgašotaba ya go sekamela ka lehlakoreng le tee ya seyalemoya/ thelebišene	Go bala ka tsenelelo go bala ka tsenelo go go lebantsego setšweletšwe **mohlala, polelo ya sepolitiki, go bega ka go sekamela ka lehlakoreng le tee** **Setšweletšwa sa sengwalo sa 14:** Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Ngwala kanegelo ya go sekamela ka lehlakoreng le tee ya tiragalo ya sepolitiki, go swana le rali, go gwanta, boipelaetšo (**kanegelo**) Ngwala **lengwalo la semmušo** netefatša / kgopela tshwarelo ya maitshwaro **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Šomiša mašala le maina*, mohlala, baipelaetši, bagwanti,* go “ba bea ” ka tatelano Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
27 le 28	Kahlaahlo ya diteng mabapi le go ithuta dipuku tše di kgethilwego	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 15**: Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj **Setšweletšwa sa sengwalo sa 16**: Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Ngwala **Taodišo**: ngangišano/ kahlaahlo / kanegelo / tlhaloši / Kgadimo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dielemente tša setaele sa semmušo: tlotlontšu, mafoko a matelele, ga go na phapano. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
29 le 30	Theeleletša kgahlego le go ithabiša ditšweletšwa tša go bolelwa, mohlala, mmino, go bala ditšweletšwa tša go rekhotwa, dikoša, go reta sereto go tšwa go dipuku tše di kgethilwego	**Setšweletšwa sa sengwalo sa 17**: Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj **Setšweletšwa sa sengwalo sa 18**: Go bala ka tsenelelo go go sepelelanago le setšweletšwa, mohlala, polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	Hlama **phoustara/ khabara ya CD** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Dielemente tša Setaele tša go sepelelana le mošomo wa go ngwalwa **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

Mešomo ya Kelo ya semmušo kotareng ya 3	
Mošomo wa 9: Go ngwala	**Mošomo wa 10: Tlhahlobo ya boitokišetšo**
Setšweletšwa sa tirišano sekopana	Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo / Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala (Go ka ngwalwa ka Agostose/ Setemere) (100) **GOBA** Moleko wa go ngwalwa
Ditlhahlobo tša boitokišetšo: Mo go mphato wa 12, mošongwana yo tee wa Kotara ya 2 le/ goba Kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Mo go hwetšwago gore ye tee ya ditlhahlobo tše pedi tša ka gare e ngwalwa go Mphato wa 12, ditlhahlobo tše dingwe di swanetše go emelwa ke moleko mafelong a kotare (Mošongwana)	

KOTARA YA 4 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le Go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
31 le 32	Kahlaahlo ya go se be ya semmušo ya phapoši le sehlopha go itokišetša go ngwala tlhahlobo.	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thuto ya setšweletšwa sa semmušo le mekgwanakgwana ya go bala ka tsinkelo go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thutapolelo go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa / Poeletšo ya tlhahlobo ya mareo a polelo ya go sepelelana le tikologo
33 le 34	Kahlaahlo ya go se be ya semmušo ya phapoši le sehlopha go itokišetša go ngwala tlhahlobo	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go boeletša thuto ya setšweletšwa sa semmušo le mekgwanakgwana ya go bala ka tsenelelo le go itokišetša tlhahlobo ya ka ntle	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya go itokišetša tlhahlobo ya ka nlte **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (Lebelela 3.3)	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thutapolelo go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go tšwa go ditlhahlobo tše di fetilego/ poeletšo ya tlhahlobo ya mareo a polelo ya go sepelelana le tikologo
35 le 36	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			
37 le 38	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			
39 le 40	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			

Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano

Lephephe la 2 – Dingwalo / Dipuku

Lephephe la 3 – Go ngwala

Lephephe la 4 – Bomolomo / Orale

*Moputsokgoboko wa ngwaga wa bomolomo/orale wa go bolela, go theeletša. Moputso wa mafelelo o akaretše mošomo o tee wa polelo ya go itokišetšwa, o tee wa go theeletša, mohlala, go balela godimo ga go itokišetšwa / polelo ya go se itokišetšwe / polelo ya go se beakanyetšwe ya go bolelwa ka tsela yeo e sego ya semmušo ka go mšomo wa sehlopha.

KAROLO YA 4: KELO GO LELEMETLALELETŠO LA PELE

4.1 Matseno

Kelo ke tšwetšopele ya tshepetšo ye e beakantšwego ya go šupetša, kgoboketša le go hlatholla tshedimošo ka ga bokgoni bja barutwana, go šomišwa dibopego tše di fapanago tša kelo. E akaretša magato a mane: go hlama le go kgoboketša bohlatse bja phihlelelo; go lekola bohlatse bjoo; go bega tše di hweditšwego le go šomiša tshedimošo ye go kwešiša le go thuša tšwetšopele/tlhabollo ya barutwana go kaonafatša tshepetšo ya go ithuta le go ruta.

Kelo e swanetše go ba ya semmušo (Kelo ya go ithuta) le yeo e sego ya semmušo (Kelo ya go ruta). Mo mabakeng ka moka, barutwana ba swanetše go fiwa pego ya dipoelo tša bona ya ka mehla go rotoša maitemogelo a go ithuta.

Kelo ya mabokgoni a leleme e swanetše go logaganywa. Kelo ya temana ya tekatlhaologanyo e swanetše go tswalantšhwa le tšhomišo ya polelo. Kelo ya go ngwala e swanetše go akaretša direrwa ka ga dilo tšeo di diregago mo maemong a nnete a bophelo.

4.2 Kelo yeo e sego ya semmušo goba ya tšatši ka tšatši

Kelo ya go ithuta e na le maikemišetšo a go kgoboketša tshedimošo ka ga bokgoni bja morutwana bjo bo ka šomišwago go kaonafatša go ithuta ga bona.

Kelo yeo e sego ya semmušo ke tekolo ya letšatši ka letšatši ya tšwelopele ya barutwana. Se se tšweletšwa ke ditemogo, dikahlaahlo, ditšhupetšo tša go itlwaetša, dikhonferense tša barutwana le barutiši, tsenelelano yeo e sego ya semmušo ya phapoši, bj.bj. Kelo ye e sego ya semmušo e bonolo go swana le go ema ka nako ya thutišo, go lebelela barutwana goba go ahlaahla le barutwana tsela yeo go ithuta go tšwelago pele ka gona. Kelo yeo e sego ya semmušo e swanetše go šomišwa go fa barutwana pego ya dipoelo le go laola peakanyo ya go ruta, fela ga se ya swanela go rekhotwa. Ga se ya swanela go bonwa e le yeo e kgaoganego le mešongwana ya go ngwalwa yeo e dirwago ka phapošing. Barutwana goba barutiši ba ka swaya mešongwana yeo ya kelo.

Kelo ya mong le kelo ka sethaka e dira gore barutwana ba tšee karolo ka mafolofolo go tekolo. Se se bohlokwa ka ge se dira gore barutwana ba ithute le go lebelela morago go bokgoni bja bona. Dipoelo tša kelo ya mešomo ya tšatši ka tšatši yeo e sego ya semmušo ga di rekhotwe semmušo ntle le ge morutiši a ka rata go dira seo. Dipoelo tša kelo ya mešomo ya tšatši ka tšatši ga di šomišetšwe go hlatloša barutwana le go ba fa setifikeiti.

4.3 Kelo ya semmušo

Mešomo ka moka ya kelo yeo e hlamago lenaneo la semmušo la kelo la ngwaga e bitšwa Kelo ya Semmušo. Morutiši o swaya le go rekhota semmušo mešomo ya semmušo ya kelo go mabaka a go hlatloša le go neelana ka ditifikeiti. Mešomo ka moka ya Kelo ya Semmušo e swanetše go lekolwa gore go tiišetšwe boleng le go netefatša gore maemo a maleba a tekanetšo a a tiišetšwa. Le ge *mešomo ya kelo ya semmušo* e ka dirwa ka ntle ga phapoši, mošomo wa mafelelo o swanetše go direlwa ka phapošing ka fase ga maemo a taolo ao a tseneletšego.

Kelo ya semmušo, e fa barutiši tsela ya peakanyo ya go lekanyetša ka tsela yeo barutwana ba tšwelago pele ka gona mo mphatong le ka thutong ye e itšego. Mehlala ya kelo ya semmušo e akaretša melekwana, ditlhahlobo, mešomo ya go ngwalwa, ditlhagišo tša bomolomo, ditšhupetšo, ditiragatšo, bj.bj.

Mešomo ya Kelo ya semmušo e bopa seripa sa Lenaneo la Kelo ya semmušo la tekano ya botelele bja ngwaga go Mphato le thuto ye nngwe le ye nngwe.

Nkatlapana ye e latelago e tšweletša dinyakwa tša kelo ya semmušo tša Malemetlaleletšo a Pele:

Nkatlapana ya 1: Kakaretšo ya kelo ya semmušo ya Mephato ya 10-11

Kelo ya Semmušo		
Gare ga ngwaga	**Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**75%**	
Kelo ye e Theilwego Sekolong (KTS) -	**Maphephe a Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**62,5%**	**12,5%**
• Melekwana ye 2 • Mešomo ye 7 • Tlhahlobo (ya gare ga ngwaga) e 1	**Ditlhahlobo tša go ngwalwa** Lephephe la 1 (Diiri tše 2) – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 (Diiri tše 2) – DIngwalo/Dipuku Lephephe la 3 (Mphato wa 10: diiri tše 2, Mphato wa 11: diiri tše 2½) – Go ngwala	**Mešomo ya kelo ya bomolomo: Lephephe la 4** Go theeletša Pelelo ya go itokišetšwa Go balela godimo ga go itokišetšwa/Polelo ya go se itokišetšwe/go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha Mešomo ya bomolomo yeo e dirwago mo ngwageng e bopa karolo ya kelo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga.

Nkatlapana ya 2: Kakaretšo ya kelo ya semmušo ya Mphato wa 12

Kelo ya Semmušo		
Gare ga ngwaga	**Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**75%**	
Kelo ye e Theilwego Sekolong (KTS)	**Maphephe a Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**62,5%**	**12,5%**
• Moleko o 1 • Mešomo ye 7 • Ditlhahlobo tše 2 (tša gare ga ngwaga le tša boitokišetšo)	**Ditlhahlobo tša go ngwalwa** Lephephe la 1 (Diiri tše 2) – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 (Diiri tše 2) – Dingwalo Lephephe la 3 (Diiri tše 2½) – Go ngwala	**Mešomo ya kelo ya bomolomo: Lephephe la 4** Go theeletša Polelo ya go itokišetšwa Go balela godimo ga go itokišetšwa/Polelo ya go se itokišetšwe/go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha Mešomo ya bomolomo yeo e dirwago mo ngwageng e bopa karolo ya kelo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga.

Mehuta ya kelo ye e šomišitšwego e swanetše go lekana le mengwaga le legato la kgodišo ya morutwana. Tlhamo ya mešomo ye, e swanetšego go akaretša diteng tša thuto le mešomo ya go fapana ye e hlametšwego go fihlelela maikemišetšo a thuto.

Mešomo ya kelo ya semmušo e swanetše go akaretša maemo a kwešišo le bokgoni bja barutwana bjalo ka ge go laeditšwe ka fase:

Nkatlapana ya 3: Kakaretšo ya dinyakwa tša lenaneo la kelo

Maemo a kwešišo	Mošongwana	Phesente ya Mošomo
Potšišothwii **(Legato la 1)** **Peakanyoleswa** **(Legato la 2)**	Dipotšišo tšeo di amanago le tshedimošo ye e begilwego thwii go setšweletšwa • Efa maina a dilo/batho/mafelo/di elemente … • Efa dintlha/mabaka/dikgopolo … • Laetša mabaka/batho/ le tšeo di hlolago … • Efa dintlha/maina/mabaka … • Hlaloša lefelo/motho/moanegwa .. • Hlaloša tiragalo/karolo/maitemogelo … Dipotšišo tša go nyaka tshekatsheko, thulaganyo le peakanyo ya tshedimošo ye e tšweleditšwego thwii go setšweletšwa. • Akaretša dintlhakgolo/dikgopolo/ dikgonagalo… • Hlopha dielemente tša go swana … • Laetša ditshwano le diphapano… • Efa tlhalošo ya … …	**Magato a 1 le 2: 40%**
Go dira dithumo le go tšea sephetho go ya ka dintlha tše di filwego go thekga ka-kanyo **(Legato la 3)**	Dipotšišo tša go nyaka gore morutwana a ikamanye le tshedimošo ye e sego kgakala ka go nyalanya tshedimošo ye e tšweleditšwego go dikarolo tša go fapana tša setšweletšwa le tsebo ya bona ya pele goba go ya ka boitemogelo bja gagwe le go tšea sephetho. • Hlaloša ka tsela yeo kgopolokgolo e nyalanago le morero/molaetša … • Bapetša dikgopolo/maikutlo/ditiro … • Maikemišetšo/maikutlo/tlhohleletšo/lebaka la mongwadi (goba moanegwa) ke afe … • Hlaloša lebaka le phetho la … • Na tiragalo/maikutlo/tshwayotshwayo (bj.bj) e re utollela eng mabapi le moanegi/mongwadi/moanegwa… • Na tshwantšhanyo/tshwantšhišo/tshwantšhokgopolo e ama kwešišo ya gago bjang … • Na o gopola gore poelo /phetho (bj.bj) ya tiro/maemo e tla ba efe …	**Legato la 3: 40%**

Maemo a kwešišo	Mošongwana	Phesente ya Mošomo
Tekolo **(Legato la 4)** **Kgahlego** **(Legato la 5)**	Dipotšišo tše di šoma ka dikahlolo mabapi le meetlo le mohola. Tšona di akaretša dikahlolo mabapi le nnete, go tshepega, dintlha le dikgopolo, netefatšo, tlhaologanyo le go fahlela ka mabaka, le ditaba tša go swana le kganyogelo ya dikgopolo le ditiro tša maitshwaro a go amogelega • O nagana gore se se diragalago se a kgodiša/ke sa nnete/se a kgonagala …? • Na mabaka a mongwadi ke a nnete/ a a kwešisega/ a go rumega…• Ahlaahla/ swayaswaya ka tsinkelo ka ga tiragalo/ maikemišetšo / tšhušumetšo/ maikutlo/ tšhišinyo … • Na o dumelelana le tebelelo/ setatamente/ temogo/ thathollo? • Go ya ka tebelelo ya gago, na mongwadi/moanegi/ moanegwa o na le maloka a go šišinya gore/bolela gore … (Thekga karabo ya gago/Efa mabaka a go fahlela karabo ya gago.) • Na o amogela maikutlo/maitshwaro/ditiro tša moanegwa? Efa mabaka a karabo ya gago. • Na ditiro/maikutlo/tšhušumetšo ya moanegwa e… laetša eng ka yena ge go lebeletšwe dikamano tša meetlo ya kakaretšo? • Ahlaahla ka tsinkelo/swayaswaya ka dikahlolo tše bohlokwa tše di dirilwego setšweletšwang Dipotšišo tše di nepišitše go ela go amega ga kgopolo le kgahlego ya molekwa go setšweletšwa. Di nepiša dikarabo tše di laetšago maikutlo go diteng, go ikamantšha le baanegwa goba ditiragalo, le go iphetolela go tšhomišo ya polelo ya mongwadi (go swana le kgetho ya mantšu le tshwantšhokgopolo). • Ahlaahla karabo ya gago go setšweletšwa/maemo/ thulano/tiragalo … • Na o kwešišana le moanegwa? Ke tiro goba sephetho sefe seo o bego o ka se tšea ge o be o le maemong a bjalo? • Ahlaahla/Swayaswaya tšhomišo ya polelo ya mongwadi … • Ahlaahla bohlokwa bja setaele/matseno/thumo/ tshwantšhokgopolo/tshwantšhišo/tirišo ya dithekniki tša theto/ditlabakelo tša dingwalo tša mongwadi …	**Magato a 4 le 5: 20%**

4.4 Lenaneo la kelo

Lenaneo la Kelo le hlametšwe go phatlalatša mešomo ya kelo ya semmušo mo dithutong ka moka tša sekolo ko kotara.

4.4.1 Kakaretšo ya dinyakwa

Dinkatlapana tše di latelago di tšweletša kakaretšo ya dinyakwa tša Lenaneo la kelo tša Lelemetlaleletšo la Pele tša kotara ye nngwe le ye nngwe:

Nkatlapana ya 1: Kakaretšo ya dinyakwa tša lenaneo la kelo la Mephato ya 10-11

<table>
<tr><th colspan="4">Lenaneo la Kelo</th></tr>
<tr><th colspan="2">KTS ka Kotara</th><th colspan="2">Ditlhahlobo tša mafelelo a ngwaga</th></tr>
<tr><th>Kotara ya 1:</th><th>Kotara ya 2:</th><th>Kotara ya 3:</th><th>Kotara ya 4:</th></tr>
<tr><td>Moleko wa go ngwalwa o 1 +
Mešomo ye 3</td><td>Mešomo ye 2
+
Tlhahlobo ya gare ga ngwaga e 1 yeo e arotšwego ka:
Maphephe a 3:
Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano
Lephephe la 2 – Dingwalo
Lephephe la 3 – Go ngwala</td><td>Moleko wa go ngwalwa o 1
+
Mešomo ye 2</td><td>Tlhahlobo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga e 1 yeo e arotšwego ka:
Maphephe a 3:
Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano
Lephephe la 2 – Dingwalo/ Dipuku
Lephephe la 3 – Go ngwala
Lephephe la 4 – Bomolomo</td></tr>
<tr><td colspan="4">Moputso wa Kotara (Dikotara tša 1-3):
• Kotarareng ye nngwe le ye nngwe hlakantšha meputso e le bjalo le palomoka ya kelotšweledi ya sekolong gomme o fetolele go % go hwetša moputso wa kotara.
Moputso wa Tlhatlošo:
meputso e le bjalo le
• Hlakantšha palomoka ya meputso ya mešomo ya KTS go tloga go Kotara 1 go fihla go Kotara 3 gomme o fetolele go 25%,
• Fetolela Lephephe 1 go 20%,
• Fetolela Lephephe 2 go 17.5%,
• Fetolela Lephephe 3 go 25%
• Fetolela moputso wa Bomolomo/orale (Lephephe 4) go 12,5%</td></tr>
</table>

Nkatlapana ya 2: Lenaneo la Kelo Mephato ya 10-11

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
***Bomolomo:** Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa (10) / Go bolela ga go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATELAGO: Go bala ga go itokišetšwa/ Go bolela ga go se itokišetšwe/ Go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha (20)	**Go ngwala: (Meputso ye 50)** Mphato wa 10: Kanegelo/ tlhaloši/kahlaahlo Mphato wa 11: Kanegelo/ tlhaloši/kahlaahlo/ ngangišano/kgadimo	**Go ngwala: (Meputso ye 30)** Ditšweletšwa tša tirišano tše telele: Mangwalo a segwera/ semmušo (go dira kgopela / pelaelo/ kgopelo ya kgwebo/ tebogo/ lebogiša/ matsedišo) mangwalo a semmušo le ao e sego a semmušo go ya kgašong/boitsebišophelo le lengwalo la tiišetšo la kgopelo / tša bophelo bja mohu/ lenaneothero le metsotso ya kopano/ pego ya semmušo le ye e sego ya semmušo/ tshwayotshwayo /athikile ya kuranta/ athikile ya kgatišobaka/ polelo ye e ngwadilwego ya semmušo le yeo e sego ya semmušo / poledišano / potšišotherisano.	****Moleko wa 1: (Meputso ye 40)** **Tšhomiso ya Polelo go dikamano** **Tekatlhaologanyo, Kakaretšo, Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 2		
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
***Bomolomo**: Go theeleletša kwešišo (10) / Polelo ya go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATELAGO: Go balela godimo ga go itokišetšwa / Go bolela ga go se itokišetšwe / Polelo ya go sego ga semmušo ka sehlopha (20)	**Dingwalo: (Meputso ye 35)** Dipotšišo tša dikamano	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga: (Meputso ye 250)** Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano (80) Lephephe la 2 – Dingwalo/Dipuku (70) Lephephe la 3 – Go ngwala (Go ka ngwalwa ka Mei/Juni) (100)

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9**	**Mošomo wa 10**
***** Bomolomo:** Go theeleletša kwešišo (10) / Polelo ya ga go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATELAGO: Go bala ga go itokišetšwa/ Polelo ya go se itokišetšwe/ Go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha (20)	**Go ngwala: Meputso ye 20** Ditšweletšwa sa tirišano tše kopana: Papatšo/ Ditsenywa tša Pukutšatši/ Poskarata/ Karata ya taletšo le phetolo/ Go tlatša difomo/ Ditšhupetšo/ Ditaelo/ Maphephetsebiši/Phoustara/ emeile	****Moleko wa 2:** (Meputso ye 40) **Tšhomišo ya polelo ya dikamano:** Tekatlhaologanyo, Kakaretšo, Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo GOBA Dingwalo/dipuku: Dipotšišo tša dikamano (Meputso ye 35)

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 4
Mošomo wa 11
Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga
Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano (80)
Lephephe la 2 – Dingwalo/Dipuku (70)
Lephephe la 3 – Go ngwala (100)
Lephephe la 4 – Bomolomo/orale (50)
*Moputso wa bomolomo wa ngwaga go tšwa go kgoboketšo ya go bolela le go theeletša le/goba go bala. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša bonnyane mošomo o tee wa polelo ye e itokišeditšwego, o tee wa go theeletša le wo mongwe, mohlala: go bala mo go itokišeditšwego/go bolela mo go sa itokišetšwago/go bolela mo go sego ga semmušo go mošomo wa sehlopha.
****Moleko wa 1** o ka hlangwa godimo ga **meputso ye 40** goba ge meputso e feta, e **fetolelwe go meputso ye 40.** Go šišintšwe go re *tekatlhaologanyo, kakaretšo le tšhomišo ya polelo go dikamano* di kopanywe, gomme barutiši ba hlohleletšwa go hlama kopantšho ya mahlakore ao a nyalelanago le dinyakwa (peakanyo ya melekwana, nako yeo e filwego,bj.bj) tša sekolo.
Moleko mo go lenaneotekolo ga se wa swanela go bopša ke melekwana ye mmalwa ye mennyane. Molekwana wo mongwe le wo mongwe o swanetše go akaretša karolo ya go tsebalega ya diteng, gomme e hlangwe go ya le ka metsotso e 45 - 60, e laetše magato a go fapana a kwešišo ao a laeditšwego go maphephe a ditlhahlobo.

Nkatlapana ya 3: Kakaretšo ya dinyakwa tša Lenaneo la Kelo la Mphato wa 12

Lenaneo la Kelo KTS ka Kotara			Tlhahlobo ya ka ntle
Kotara ya 1:	**Kotara ya 2:**	**Kotara ya 3:**	**Kotara ya 4:**
Moleko wa go ngwalwa o 1 + Mešomo ye 3	Mešomo ye 3 + Tlhahlobo e 1 ya gare ga ngwaga ye e akaretšago Maphephe a 3: Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo/ Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala GOBA Moleko wa go ngwalwa	Tlhahlobo e 1 ya boitokišetšo yeo e akaretšago Maphephe a 3: Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo/ Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala GOBA Moleko + Mošomo o 1	Tlhahlobo e 1 ya ka ntle ye e akaretšago Maphephe a 3; Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano Lephephe la 2 – Dingwalo/ Dipuku Lephephe la 3 – Go ngwala + Lephephe la 4 – Bomolomo:
Moputso wa Kotara (Dikotara tša 1-3)			
Meputso e le bjalo le			
• Go kotara ye nngwe le ye nngwe, hlakantšha meputso e le bjalo le palomoka o fetolele go % go hwetša moputso wa kotara.			
Moputso wa KTS (Kelo ye e Theilwego Sekolong):			
• Hlakantšha palomoka ya meputso ya mešomo ya kelo ya semmušo go tloga go Kotara ya 1 go fihla go Kotara 3 mme o e fetolele go 25%,			
Tlhahlobo ya ka ntle			
• Fetolela Lephephe la 1 go 20%,			
• Fetolela Lephephe la 2 go 17.5%,			
• Fetolela Lephephe la 3 go 25%			
• Fetolela moputso wa Bomolomo/orale (Lephephe la 4) go 12,5%			

Nkatlapana ya 4: Lenaneo la kelo la Mphato wa 12

Lenaneo la kelo			
Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1:	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
*** Bomolomo:** Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa (10) / Go bolela ga go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATELAGO: Go bala ga go itokišetšwa/ Go bolela ga go se itokišetšwe/ Go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha (20)	**Go ngwala: (Meputso ye 50)** Kanegelo/ tlhaloši / kahlaahlo/ ngangišano/ kgadimo	**Go ngwala: (Meputso ye 30)** Ditšweletšwa tša tirivano tše telele: Mangwalo a segwera/ semmušo (go dira kgopela / boipelaetšo/ la kgwebo/ mangwalo a semmušo le ao e sego a semmušo go ya kgašong/ boitsebišophelo le lengwalo la go tiišetša la tiišetša kgopelo / tša bophelo bja mohu/ lenaneothero le metsotso ya kopano/ pego/ tshwayotshwayo /athikele ya kuranta / athikele ya kgatišobaka/ poledišano/ potšišotherišano/ polelo ye e ngwadilwego ya semmušo le yeo e sego ya semmušo	****Moleko wa 1: (Meputso ye 40)** Tekatlhaologanyo, Kakaretšo, Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 2			
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**	**Mošomo wa 8**
***Bomolomo:** Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa (10) / Go bolela ga go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATE-LAGO: Go bala ga go itokišetšwa/ Go bolela ga go se itokišetšwe/ Go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha (20)	***Bomolomo**: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa/ polelo ya go itokišetšwa (20) E TEE YA TŠE DI LATE-LAGO: Go bala ga go itokišetšwa/polelo ya go se itokišetšwe/polelo ye e sego ya semmušo ka sehlopha (20)	**Dingwalo/Dipuku: (Meputso ye 35)** Dipotšišo tša dikamano	*****Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga (Meputso ye 250)** Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano (80) Lephephe la 2 – Dingwalo (70) Lephephe la 3 – Go ngwa-la (Le ka ngwalwa ka Mei/ June) (100) **GOBA** Moleko wa go ngwalwa

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 3	
Mošomo wa 9	**Mošomo wa 10**
Go ngwala: (Meputso ye 20) Setšweletšwa sa tirišano sekopana: Dipapatšo/ Ditsenywa tša Pukutšatši/Diposkarata/Dikarata tša taletšo/memo/Go tlatša difomo/Ditšhupetšo/Tša bophelo bja mohu/Ditaelo/ Maphephetsebiši/Diphoustara/diemeili	*****Tlhahlobo ya boitokišetšo: (Meputso ye 250)** Lephephe la 1 – Tšhomišo ya polelo go dikamano (80) Lephephe la 2 – Dingwalo/Dipuku (70) Lephephe la 3 – Go ngwala (Go ka ngwalwa ka Agostose/ Setemere) (100) **GOBA** Moleko wa go ngwalwa

***Bomolomo/orale:** Barutwana ba swanetše go dira mošongwana o motee wa go bolela ga go itokišetšwao motee wa go theeletša le o mongwe o motee, mohlala, go bala ga go itokišetšwa/ go bolela ga go se itokišetšwe/ go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha mo ngwageng.

****Molekwana wa 1** o ka hlangwa godimo ga **meputso ye 40** goba ge meputso e feta, e **fetolelwe go meputso ye 40.** Go šišintšwe go re *tekatlhaologanyo, kakaretšo le dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo* di kopanywe, gomme barutiši ba hlohleletšwa go hlama kopantšho ya mahlakore ao a nyalelanago le dinyakwa (peakanyo ya melekwana, nako yeo e filwego,bj.bj) tša sekolo.

Molekwana mo go Lenaneo la Kelo ga se o swanele go bopša ke melekwana ye mmalwa ye mennyane. Molekwana wo mongwe le wo mongwe o swanetše go akaretša karolo ya go tsebalega ya diteng, gomme barutwana ba fiwe nako ye e ka bago metsotso ye 45 - 60 ya go ngwala, o be o laetše magato a go fapana a kwešišo (khoknitifi) ao a laeditšwego go maphephe a ditlhahlobo.

*****Ditlhahlobo tša Gare ga ngwaga le tša Boitokišetšo: Mo Mphatong wa 12 wo mongwe wa mešomo ya kotara ya 2 le/ goba kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Sebakeng seo go ngwalwago tlhahlobo ya ka gare e 1 fela go tše 2 mphatong wa 12, tlhahlobo ye nngwe e swanetše go emelwa ke molekwana mafelelong a kotara (mošomo wa 8 le 10)**

4.4.2 Ditlhahlobo

Tlhamego ya Maphephe a Tlhahlobo a 1, 2 le 3

<table>
<tr><th>LEPHEPHE</th><th colspan="3">KAROLO</th><th colspan="2">MEPUTSO</th><th>NAKO</th></tr>
<tr><td rowspan="12">1. Tšhomišo ya polelo go dikamano</td><td colspan="3">A: Tekatlhaologanyo
(Ditšweletšwa tša mehuta ya go fapafapana di ka šomišwa go akaretšwa tša go bonwa le tša go thalwa)
• Barutwana ba swanetše go hlaola ba be hlaloše mohola wa dithekniki tša go swana le tšhomišo ya mohuta wa fonte le bogolo, dihlogo le mantšu ao a hlalošwago ke diswantšho, bj.bj.</td><td rowspan="4">30</td><td rowspan="12">80</td><td rowspan="12">Mephato ya 10-12
Diiri tše 2</td></tr>
<tr><td>Mephato</td><td colspan="2">Botelele bja setšweletšwa (mantšu)</td></tr>
<tr><td>10</td><td colspan="2">400 - 500</td></tr>
<tr><td>11</td><td colspan="2">500 - 600</td></tr>
<tr><td>12</td><td colspan="2">600 -700</td></tr>
<tr><td colspan="3">B: Kakaretšo: Temana e se ke ya tšewa go tšwa go tekatlhaologanyo</td><td rowspan="4">10</td></tr>
<tr><td>Mephato</td><td>Botelele bja setšweletšwa</td><td>Botelele bja kakaretšo (mantšu)</td></tr>
<tr><td>10</td><td>Mantšu a e ka bago a 200</td><td rowspan="3">60-70</td></tr>
<tr><td>11</td><td>Mantšu a e ka bago a 230</td></tr>
<tr><td>12</td><td>Mantšu a e ka bago a 250</td><td rowspan="2">Meputso ye 40</td></tr>
<tr><td colspan="3">C. Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo (Tekola go dikamano)
• Tlotlontšu le tšhomišo ya polelo
• Sebopego sa lefoko
• Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>LEPHEPHE</th><th>KAROLO</th><th colspan="2">MEPUTSO</th><th>NAKO</th></tr>
<tr><td>2. Dingwalo/ Dipuku</td><td>Tše pedi go tše di latelago:
Padi/papadi/kanegelokopana (taodišo/dipotšišo tša dikamano tša puku) / theto (dipotšišo tša dikamano tša direto tše pedi tšeo di bonwego)</td><td>2x35=70</td><td>70</td><td rowspan="4">Mphato 10-12
Diiri tše 2
100</td></tr>
<tr><td rowspan="3">3. Go ngwala</td><td>A: Taodišo - Taodišo e tee
Kanegelo / tlhaloši / ngangišano / kgadimo / kahlaahlo
<table>
<tr><th>Mephato</th><th>Botelele bja taodišo (Mantšu)</th></tr>
<tr><td>10.</td><td>150 - 200</td></tr>
<tr><td>11.</td><td>200 - 250</td></tr>
<tr><td>12.</td><td>250 - 300</td></tr>
</table>
Lekola tše di latelago:
• Diteng le peakanyo (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (30%)
• Sebopego (10%)</td><td>(50)</td><td rowspan="3">(100)</td></tr>
<tr><td>B: Setšweletšwa se 1- Setšweletšwa sa tirišano se setelele
Mangwalo a segwera /semmušo (boipelaetšo / kgopelo / kgwebo/ditebogo/go akela/ kwelobohloko) /mangwalo a semmušo le ao a sego a semmušo a go ya go ba bega ditaba/ boitsebišophelo le lengwalo la go tiišetša kgopelo /tša bophelo bja mohu / lenaneothero le metsotso ya kopano(di botšišwe mmogo) /pego (ya semmušo le yeo e sego ya semmušo)/ tshwayotshwayo/ athikele ya kuranta/athikele ya makasine/ polelo ye e ngwadilwego ya semmušo le yeo e sego ya semmušo/ poledišano / potšišotherišano ya go ngwalwa
<table>
<tr><th>Mphato</th><th>Botelele bja setšweletšwa</th></tr>
<tr><td>10-12</td><td>Mantšu a 120 - 150 - Diteng fela</td></tr>
</table>
Lekola tše di latelago:
• Diteng, peakanyo, le sebopego (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (40%)</td><td>30</td></tr>
<tr><td>C: Setšweletšwa se se tee - Setšweletšwa sekopana
Tirišano/Tšhupetšo/Tshedimošo:
Dipapatšo / Ditsenywa tša pukutšatši / Diposkarata / Dikarata tša taletšo / Go tlatša difomo / Ditaelo/Ditšhupetšo / Maphephetsebiši / Diphoustara
<table>
<tr><th>Mephato</th><th>Botelele bja setšweletšwa (mantšu)</th></tr>
<tr><td>10-12</td><td>80 - 100</td></tr>
</table>
Lekola tše di latelago:
• Diteng, peakanyo, le tlhamego (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (40%)</td><td>20</td></tr>
</table>

Diteng tše di tlogo akaretšwa

Kelo e šetša diteng bjalo ka ge di tšwelela tokomaneng ye. Diteng le mabokgoni go tloga go mephato ya 10-12, di tla elwa maphepheng a ka ntle mafelelong a mphato wa 12 ka lebaka la kgatelo pele ya go gola ga bokgoni ya diteng go kgabaganya mephato,

Mešomo ya Kelo ya Bomolomo/orale: Lephephe la 4

Mešomo ya kelo ya bomolomo/orale yeo e phethagatšwago gare ga ngwaga e hlama karolo ya kelo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga ka go Mphato wa 12. E akararetša meputso ye 50 go ye 300 ya kelo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga. Diteng ka botlalo tša mešomo ya bomolomo, tšeo di rutwago gare ga ngwaga, di ka tsela ye e latelago:

Lephephe la 4	DITENG KA BOTLALO	MEPUTSO	
Bomolomo	*Tekolo ya Bomolomo e tla hlangwa ka gare,ya lekolwa ka gare le go lekanetšwa ka ntle. • **Go bolela:** **Polelo ya go itokišetšwa** ***Lekola:*** *mabokgoni a go nyakišiša, peakanyo le thulaganyo ya diteng, segalo, go bolela, le mabokgoni a go hlagiša,go lemoga šedi ya polelo le tšhomišo ya yona ka tsinkelo, kgetho, tlhamo le tirišo ya dithuši tša go theeletšwa, le tša go theeletšwa e bile di bogelwa*	20	50
	• **Go bala ga go itokišetšwa / Go bolela ga go se itokišetšwe/Go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha** • ***Lekola****: Diteng, segalo, go bolela le mabokgoni a go hlagiša, go lemoga šedi ya polelo le tšhomišo ya yona ka tsinkelo.*	20	
	• **Go theeletša** • ***Lekola****: Go theeleletša kwešiša ka tsinkelo, tshedimošo le tekolo*	10	

*Moputso wa ngwaga wa bomolomo go tšwa go kgoboketšo ya go bolela le go theeletša. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša bonnyane mošomo wa go bolela o itokišeditše o tee, o tee wa go theeletša le wo mongwe, mohlala, go bala ga go itokišetšwa/go bolela ga go se itokišetšwe/ go bolela mo go sego ga semmušo ga sehlopha.

4.5 GO REKHOTA LE GO BEGA

Go rekhota ke tshepetšo yeo morutiši a ngwalago le go lota maemo a bokgoni bja moithuti go mošomo wo o itšego wa kelo. Go laetša kgatelopele ya moithuti ya go ikhweletša tsebo bjalo ka ge e hlaloša ka go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo. Bokgoni bja moithuti bjo bo begilwego bo swanetše go bontšha bohlatse bja kgatelo pele mphatong le gore o loketše go tšwelapele goba go hlatloša go ya mphatong wo o latelago. Direkhoto tša bokgoni bja moithuti di swanetše go šomiša gape go kgonthišiša kgatelopele ye e dirilwego ke barutiši le barutwana tshepetšong ya go ruta le go ithuta.

Go bega ke magato a go kgokagana le barutwana, batswadi, dikolo le bakgathatema ba bangwe ka ga bokgoni bjoo barutwana ba bo fihleletšego. Bokgoni bja moithuti bo ka begwa ka ditsela tše ntši. Ditsela tšeo di akaretša dikarata tša go bega, dikopano tša batswadi, matšatši a go etela dikolo, dikhonferense tša batswadi le barutiši, diteletšo tša megala, mangwalo, mangwalo a ditaba phapoši goba sekolo, bj.bj. Barutiši ba dikreiti ka moka ba bega dipoelo tša thuto ka diperesente. Maemo a phihlelelo a go fapana le maemo a diphesente ao a nyalelanago le ona a laeditšwe nkatlapaneng ya ka fase:

DIKHOUTU LE DIPERESENTE TŠA GO REKHOTA LE GO BEGA

KHOUTU YA TEKANYETŠO	DITLHALOŠI TŠA BOKGONI	PHESENTE
7	Bokgoni bjo bo botse kudukudu	80 - 100
6	Bokgoni bjo bo botse kudu	70 - 79
5	Bokgoni bja go kgotsofatša	60 - 69
4	Bokgoni bjo bo lekanego	50 - 59
3	Bokgoni bja go amogelega	40 - 49
2	Bokgoni bja go išega	30 - 39
1	O hlolegile	0 - 29

Barutiši ba tla rekhota meputso ya nnete malebana le mošomo ka go šomiša lephephe la go rekhota; gomme ba bega diphesente go lebana le thuto ka dikarateng tša barutwana tša pego.

4.6 Tekanyetšo ya kelo

Tekanyetšo e laetša tshepetšo yeo e netefatšago gore kelo ya mešomo e a amogelega, ke ya nnete ebile e a botega. Tekanyetšo e swanetše go phethagatšwa maemong a sekolo, selete, profense le a bosetšhaba. Ditiragatšo tša tekanyetšo ya botlalo ye e nepagetšego di swanetše go šetšwa gore go tle go kgonthišišwe boleng bja kelo ya dithuto.

4.6.1 Kelo ya Semmušo (KTS)

- Meleko le tlhahlobo ya Mephato ya 10 le 11 e lekolwa ka gare. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ye a e lekotšego nakong ya ge a etela dikolo go netefatša maemo a tekanyetšo a mešomo ya ka gare.
- Mphatong wa 12 meleko le tlhahlobo di swanetše go lekolwa ke profense. Mošomo wo o laolwa ke Kgoro ya Thuto ya profense.
- Bahlahli ba thuto ba swanetše go lekanyetša dišupo tša maphephe a dipotšišo a meleko le ditlhahlobo pele barutwana ba ka ngwala go netefatša maemo le go hlahla barutiši ka go hlama dipotšišo tša mešomo ye.

4.6.2 Mešomo ya Kelo ya Bomolomo/orale

- **Mephato ya 10 le 11**: Mošomo wo mongwe le wo mongwe wa bomolomo/orale wo o tlogo šomišwa bjalo ka karolo ya Lenaneo la Kelo o swanetše go lekanyetšwa ke hlogo ya thuto yeo pele barutwana ba ka o phethagatša. Barutiši ba lekola mešomo ya bomolomo/orale mephatong ya 10 le 11. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ya bomolomo/orale nakong ya ge a etetše dikolo go netefatša maemo a mešomo le tekanyetšo ya ka gare.
- **Mphato wa 12**: Mešomo ya bomolomo e swanetše go hlangwa ka gare, e elwe ka gare gomme e lekanyetšwe **ka ntle**. Mošomo wo mongwe le wo mongwe wa bomolomo/orale wo o tlogo šomišwa bjalo ka karolo ya Lenaneo la Kelo o swanetše go lekanyetšwa ke hlogo ya thuto yeo pele barutwana ba ka o phethagatša. Barutiši ba lekola mešomo ya bomolomo/orale. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ya bomolomo/orale nakong ya ge a etetše dikolo go netefatša maemo a mešomo le tekanyetšo ya

ka gare. Sešupo/ sa barutwana go tšwa sekolong se sengwe le se sengwe e swanetše go lekanyetšwa go netefatša maemo a bokgoni bja bona bja bomolomo.

4.7 KAKARETŠO

Tokomane ye e balwe mmogo le:

4.7.1 National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12; le

4.7.2 Tokomane ya pholisi, National Protocol for Assessment Grades R-12.

TLHALOŠONTŠU

Aekone - leswao goba seswantšho se sennyane letlakaleng goba sekirining sa khomphutara la go šomišwa go laetša goba go thoma tiragalo, mohlala, *Go bula faele, kgotla go aekhone yeo.*

aneketote-Dikanegelo tša ditiragalo tše nnyane tše di anegwago go fa tshedimošo, boithabišo, tshegišo,goba go utolla moanegwa

akronimi- lentšu la go bitšega leo le bopilwego ka tlhaka goba ditlhaka tša mathomo tša sekafoko goba mo go khutšofatšo ya leina

ditšhupasefala - taelo ya go ngwalelwa modiragatši gore a dire se sengwe tiragatšong

elemente - ke setho sa ponagalo ya peakanyo ka moka, seripa sa mošomo, bj.bj. kudu seo e lego sa motheo goba sa bohlokwa

Go bona ka leihlokgopolo - go bopa seswantšho sa motho goba selo ka monaganong

gopolela - selo se o naganago gore ke nnete ka baka la tshedimošo ye o nago nayo

homonimi - lentšu la go peletwa le go bitšwa go swana le le lengwe fela tlhalošo ya ona e fapana, mohlala, *thaba* e ka ra lethabo goba thaba ya mogoši

Kelo ye e theilwego sekolong - (KTS) Mešongwana ya kelo ye e beakantšwego gomme e swanetše go rekhotwa le go šomišetšwa go hlatlošetša morutwana go mphato wa godingwana mafelelong a ngwaga

kgahlegelo - lethabo leo le hlalošago ge o lemoga gore selo se lokile, se na le mohola, goba se dirilwe gabotse; kwešišo ya bohlokwa goba bohlokwa bja selo

kgegeo - setatamente goba maemo ao a nago le tlhalošo ya go se amogelege ya go fapana le tlhalošothwii

kgegeophetogi/ mafelelo - mafelelo a papadi ao a bego a sa lebelelwa goba a akanywa gore papadi e ka rungwa/ fetšwa ka tselayeo.

kgegeotiragatšo/kgegeoteramatiki - e direga ge moamogedi/mmadi/mmogedi a tseba kudu ka ga maemo le ditlamorago tša setšweletšwa go feta baanegwa bao ba amegago; e tsoša maikutlo a letšhogo, a lethabo le gore baamogedi ba tšee karolo

Kgegeotiragatšo - ge babogedi ba papadi ba tseba tšeo di tlogo diragalela baanegwa mola bona ba sa tseba.

kgegeotiragatšo/kgegeoteramatiki - e direga ge moamogedi/mmadi/mmogedi a tseba kudu ka ga maemo le ditlamorago tša ona go feta baanegwa bao ba amegago; e tsoša maikutlo a letšhogo, a lethabo le gore baamogedi ba tšee karolo

kgethollo -Go tšea lehlakore; go rata selo, kgopolo, mokgwa goba motho o tee go feta yo mongwe go dira gore go be bothata go dira kelo ya go amogelega

kgohlagano - 1. Tswalano ya tatelano ye e kgokagantšhago dikgopolo,gomme ya fa temana botee

2. Koketšo. E ka hlaloša gape popopolelo ya maleba go tliša tlhalošo, goba popafoko ya maswanedi. Popopolelo ya go hlakahlakana e dira gore setatamente se se kgohlagane.

kgokagano -kgokagano ya mafoko goba ditemana ka go diriša makopanyi, mašala goba poeletšo.

kgokagano ya motheo le ba bangwe - mabokgoni a motheo ao a ba thušago go kgokagana ka tsenelelo le ba bangwe **kodutlo** -1. polelo ya kgegeo goba tlhabošo ya lentšu ye e šomišitšwego go laetša go se loke goba go kgahliša ka yo mongwe

2. polelo ya lenyatšo le go hlohla maikutlo a go galefa

khuetšo - khuetšo yeo tiragalo e nago nayo mothong goba selong

lebelo (mohlala, lebelo la polelo) - lebelo leo mantšu a go bolelwa a tšwago ka lona goba go diragatša sereto

lehlalošetšagotee (go fapana le **lelatodi/leganetši**) - lentšu leo le nago le tlhalošo ya go swana le le lengwe polelong e tee. Mahlalošagotee mo *Sesothong sa Leboa a tliša diphapano tše bohlokwa tlhalošong*

mabokgoni a kgokagano ya tsenelano ya mong - mabokgoni a polelo ao a go thušago go ithuta le go kgokagana (tsenelelano) le ba bangwe

mabokgoni a khoknitifi (thutokwešišo) - mabokgoni a polelo go ruta go putlaganya lenaneothuto

mahlakorentši - setšweletšwa sa go hlangwa gore se šomišwe ka mekgwa ya go fapana mohlala, modumo, pampiri ya go tlanywa, diswantšho le polelo ya dika**tshekamelo ka lehlakoreng le tee** - Go lebelela dilo ka leihlo le letee gomme o tšea lehlakore

maikutlo - Kamego ya maikutlo

makgethepolelo - potšišo ya go botšišetšwa kgatelelo, ga e nyake karabo, mohlala, *Afa o a tseba gore o mahlatse bjang?*

mekgwanakgwana - ditiragalo tše di beakantšwego go fihlelela se sengwe

Melao ya go šielana - ditlwaelo tša maitshwaro le mekgwa yeo batho ba e amogelago gore ba kwane le go boledišana

metara - go beakanya medumo thetong ka patrone ya mošito, e hlola morethetho

mohuta wa setšweletšwa- tlhopho ya go naba ya dingwalotša go hlaloša go ya ka mohola, sebopego, le diponagalo tša polelo mohlala, tshepetšo, pego ya tshedimošo, kanegelo, tlhathollo, kahlaahlo

mokgwatirišo (mode) - mokgwa/tsela ya go hlagiša, ya go boledišana (mohlala, Mokgwatirišo wa go ngwalwa, mokgwatirišo wa bomolomo/orale, mokgwatirišo wa Go bogela (wa go akaretša dithalwa tša go swana le dikarata-papetla)); tshedimošo e ka fetošwa go tšwa go mokgwatirišowo mongwe go ya go wo mongwe (mohlala, Go fetolela kerafo temaneng)

ntlhatebelelo - ka fao moanegwa a bonwago ka gona mabapi le ditaba tša *padi goba papadi*

Papadišantšu (phane)- papadišo ya mantšu ao swanago goba a nago le modumo wa go swana go hlama tshegišo (mohlala, 'Barwadi ba melora ba lala ba lora ba rwala melora bošego.').

phefolo - lentšu la go šomišwa go efoga thogako goba seila, mohlala, *Hlokofala sebakeng sa go hwa*

pheteletšo - go feteletša, mohlala, go hlaloša selo gore se bonale nke ke se segolo go feta ka fao se lego ka gona, mohlala, o mphile thaba ya dijo.

phetolamodumo - go fetola modumo wa lentšu la gago

Poeletšo - karolo ya koša goba sereto ye e boeletšwago, kudu mafelelong temana ye nngwe le ye nngwe

poeletšomodumo- paterone ya modumo ya go akaretša poeletšo ya ditumammogo. Poeletšo e ka humanwa mathomong a mantšu a go latelelana goba ka gare ga mantšu **mohlala,** Tshwanelo o swanelwa ke roko

polelo ya go hlalefetša - polelo yeo maikemišetšo a yona e lego go jabetša goba go ba le khuetšo godimo ga batho ba bangwe mohlala, Dipapatšo, polelo ya go rekiša, polelo ya sepolitiki **Jakone ya polelo** - polelo (goba mareo) a go šomišwa go bolela ka ga polelo, mohlala, *kgegeo, lediri, poeletšomodumo*

tebelelo - tsela ya go nagana ka selo, kudu tsela ya go nagana ya go huetšwa ke gore o motho wa mohuta mang

temogo ya tshekatsheko ya polelo - tshekatsheko ya ka fao tlhalošo e bopilwego, le kwešišo ya dikamano tša maatla ka gare ga/lemagareng ga maleme; e kgontšha moithuti go gana go hlalefetšwa le go šomišapolelo ka tlhoko

tharollo ya lehuto - e ra ditiragalo tše di diregago ka morago ga sehloa

thulano - kgakgano ye e tsogago gare ga baanegwa goba batho le mabaka a bona; thulano

dingwalong e ka rotoga go tšwa dikganyogong tša go thulana goba go mekgwa ye e lego monaganong wa moanegwa

Tiragalo ye e golago - mathomong a tiragalo, padi, kanegelokopana goba thutofilimi go hlolega thulano e tee goba go feta fao. Ka lebaka la tiragalo ya thulano ye e golago, tiragalo yeo e bolelwa e 'gola' go ya sehlweng.

retšistara - go šomiša mantšu, setaele, popopolelo le segalo sa go fapana dikamanong goba maemong a go fapana (mohlala, Ditokomane tša semmušo di ngwadilwe ka retšistara ya semmušo mola mangwalo a segwera a ngwalwa ka retšistara ya go se be ya semmušo)

segalo - 1. Paterone ya segalo goba tlhabošo ya medumo yeo e laetšago dibopego tša popopolelo go swana le mantšu le mafoko

2. Koketšo. E tliša phapano gare ga ditatamente le dipotšišo, ya ba ya laetša maikutlo a seboledi

3. boleng bja tšweletšo ya lentšu bja go tliša molaetša wa maikutlo wa setšweletšwa sa go bolelwa. Ditšweletšweng tša go ngwalwa, *se fihlelelwa ka mantšu a go tliša maikutlo a mongwadi*. Ka go filimi, segalo se ka hlolwa ke koša goba diswantšho ge di bogetšwe.

sekena - go bala ka tsinkelo go hwetša kgopolokgolo (mohl. direrwa tša kuranta)

sekima - go bala ka go kitimiša mahlo go hwetša tshedimošo ya maleba (mohl. pukung ya dinomoro tša mogala, go hwetša tshedimošo ya motho yo a nyakwago)

simpolo - selo se se emago sebakeng sa se sengwe. Leeba ke seka sa khutšo